

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Dora Petrović

PROFILI LIČNOSTI UČITELJA U RANOJ FAZI KARIJERE TE NJIHOVA RADNA ANGAŽIRANOST I SAGORIJEVANJE

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2025

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Dora Petrović

PROFILI LIČNOSTI UČITELJA U RANOJ FAZI KARIJERE TE NJIHOVA RADNA ANGAŽIRANOST I SAGORIJEVANJE

DOKTORSKI RAD

Mentorica:
Dr. sc. Iris Marušić

Zagreb, 2025

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Dora Petrović

PERSONALITY PROFILES OF EARLY-CAREER TEACHERS AND THEIR WORK ENGAGEMENT AND BURNOUT

DOCTORAL DISSERTATION

Mentor:
Iris Marušić, PhD

Zagreb, 2025

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Učitelji u ranoj fazi karijere.....	2
1.2 Ličnost u obrazovnom kontekstu	2
1.2.1 Model velikih pet dimenzija ličnosti	3
1.2.2 Hijerarhijska struktura ličnosti	6
1.2.3 Ličnost iz perspektive pristupa usmjerenog na osobu	7
1.2.4 Profili faceta ličnosti	10
1.3 Konceptualizacija profesionalne dobrobiti učitelja	14
1.3.1 Radna angažiranost učitelja	15
1.3.2 Sagorijevanje učitelja	16
1.4 Teorijski okvir odnosa ličnosti i profesionalne dobrobiti učitelja.....	17
1.4.1 Ličnost i radna angažiranost učitelja	18
1.4.2 Ličnost i sagorijevanje učitelja	21
1.5 Metodološki aspekti ovog istraživanja	24
1.5.1 Pristup usmjeren na osobu.....	24
1.5.2 Mjerenje ličnosti.....	26
1.5.3 Mjerenje radne angažiranosti	27
1.5.4 Mjerenje sagorijevanja	28
1.6 Cilj istraživanja.....	28
2. PROBLEMI I HIPOTEZE.....	30
3. METODOLOGIJA	31
3.1 Postupak	31
3.2 Sudionici.....	31
3.3 Mjerni instrumenti.....	32
3.4 Plan analiza.....	33
4. REZULTATI	37
4.1 Preliminarne analize	37
4.1.1 Analiza nedostajućih podataka	37
4.1.2 Intraklasne korelacije.....	38
4.2 Deskriptivna statistika	39
4.2.1 Bivarijatne korelacije.....	42
4.3 Testiranje mjernih modela.....	44
4.4 Analiza latentnih profila	45
4.4.1 Latentni profili dimenzija ličnosti	45
4.4.2 Opis odabranog modela latentnih profila dimenzija ličnosti.....	47
4.4.3 Latentni profili faceta ličnosti	50

4.4.4 Opis odabranog modela latentnih profila faceta ličnosti	53
4.5 Razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju između identificiranih profila.....	57
4.5.1 Razlike između latentnih profila dimenzija ličnosti	57
4.5.2 Razlike između latentnih profila faceta ličnosti	59
5. RASPRAVA	62
5.1 Profili ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere.....	62
5.1.1 Profili dimenzija ličnosti	63
5.1.1 Profili faceta ličnosti	67
5.2 Profili ličnosti, radna angažiranost i sagorijevanje učitelja u ranoj fazi karijere	71
5.3 Metodološka ograničenja i smjernice za buduća istraživanja	76
5.4 Doprinos istraživanja.....	78
6. ZAKLJUČAK	80
LITERATURA	83
PRILOZI	98
ŽIVOTOPIS.....	120

Mojoj obitelji

O MENTORICI

Dr. sc. Iris Marušić rođena je u Zagrebu, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1989. godine, gdje se 1991. zapošljava kao znanstvena novakinja. Poslijediplomski znanstveni studij psihologije završila je 1995. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu obranom magistarskog rada, a godine 1999. na istom je fakultetu obranila doktorsku disertaciju pod nazivom *Ličnost, inteligencija, interesi i znanje: provjera teorije o razvoju intelekta odraslih* i stekla zvanje doktora društveno-humanističkih znanosti iz polja psihologije. Od 2001. godine zaposlena je u Centru za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu. U zvanje znanstvene suradnice izabrana je 2002. godine, u zvanje više znanstvene suradnice 2011. godine, u zvanje znanstvene savjetnice 2018. godine, a zvanje znanstvene savjetnice u trajnom izboru 2024. godine. Od 2015. do 2018. godine bila je predstojnica Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja, a od 2019. do 2023. godine predsjednica Znanstvenog vijeća te članica Upravnog vijeća Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu.

Članica je Hrvatskog psihološkog društva, Hrvatske psihološke komore, te Europske asocijacije za istraživanje obrazovanja (EERA). Od 2009. do 2021. godine bila je članica Razreda za školsku psihologiju Hrvatske psihološke komore, a u razdoblju od 2009. do 2013. godine obavljala je i dužnost predsjednice Razreda.

Na preddiplomskom studiju psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu od 2007. godine održava nastavu iz izbornog kolegija *Uvod u međukulturalnu psihologiju*. Na doktorskom studiju psihologije na istom fakultetu održava nastavu iz kolegija *Međukulturalna istraživanja ličnosti*.

Kao istraživačica je doprinijela realizaciji dvadesetak znanstvenih i stručnih projekata. U razdoblju od 2021. do 2025. godine bila je voditeljica projekta Hrvatske zaklade za znanost *Uloga ličnosti, motivacije i socio-emocionalnih kompetencija u profesionalnoj dobrobiti učitelja u ranoj fazi karijere*.

Sudjelovala je u izradi ključnih strateških dokumenata hrvatske obrazovne politike posljednjih desetak godina. Bila je članica dviju radnih skupina u izradi Strategije za znanost, obrazovanje i tehnologiju 2014. godine te dviju radnih skupina u Cjelovitoj kurikularnoj reformi 2015.-2016. godine. U razdoblju od 2021. do 2022. godine bila je članica Radne skupine za izradu nacrtu Nacionalnog plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja RH.

Samostalno ili u koautorstvu objavila je 46 znanstvenih radova u časopisima, od kojih je 27 radova indeksirano u bazi WoSSC, a 35 radova u bazi Scopus. Objavila je i osam poglavlja u knjigama, jednu znanstvenu monografiju, te brojne studije i stručne radove. Urednica je jedne znanstvene knjige. Sudjelovala je s izlaganjima na više od 70 međunarodnih i domaćih konferencija. Recenzentica je za brojne međunarodne i domaće znanstvene časopise.

SAŽETAK

Cilj ove doktorske disertacije bio je identificirati profile ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere te ispitati razlike u njihovoj radnoj angažiranosti i sagorijevanju. Istraživanje je provedeno u okviru istraživačkog projekta „Uloga ličnosti, motivacije i socio-emocionalnih kompetencija u profesionalnoj dobrobiti učitelja u ranoj fazi karijere“ koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost. U istraživanju je sudjelovalo 599 predmetnih učitelja s do 5 godina radnog iskustva u nastavi koji su ispunili mrežni upitnik distribuiran putem e-pošte. Pomoću analize latentnih profila identificirani su profili dimenzija i faceta ličnosti učitelja u okviru modela velikih pet (Soto i John, 2017a), a razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju ispitane su primjenom BCH metode. Identificirana su četiri distinktivna profila dimenzija ličnosti: otporni (59.90 %), izrazito otporni (25.65 %), prosječni (9.52 %) i kontrolirajući (4.93 %). Isti profili identificirani su na temelju faceta ličnosti, ali je njihov redoslijed zastupljenosti bio izmijenjen. Izrazito otporni učitelji iskazali su najvišu radnu angažiranost i najniže sagorijevanje, dok su učitelji prosječnog profila imali najnižu radnu angažiranost i najviše sagorijevanja. Na razini pojedinih aspekata radne angažiranosti i simptoma sagorijevanja dobiveni su diferencirani rezultati koji su omogućili dubinski uvid u dinamiku dimenzija i faceta ličnosti pojedinog profila u odnosu s profesionalnom dobrobiti. Rezultati naglašavaju važnost razvoja diferenciranih strategija podrške učiteljima u ranoj fazi karijere kako bi se povećala njihova dobrobit i zadržavanje u profesiji.

Ključne riječi: učitelji u ranoj fazi karijere, ličnost učitelja, facete ličnosti, profesionalna dobrobit učitelja, pristup usmjeren na osobu

EXTENDED SUMMARY

Introduction

The global teacher shortage is an increasingly urgent issue, posing a serious threat to the quality of education. This crisis is driven by both the declining attractiveness of the teaching profession and high attrition rates. Croatia is no exception, with subject teachers in STEM fields being particularly affected (Domović & Drvodelić, 2024). The beginning years of teaching are especially critical, as this is when most teachers decide whether to remain in the profession or leave (Fantilli & McDougall, 2009; Van Den Borre et al., 2021). Teachers' occupational well-being has been identified as a key factor in their retention in the profession (Madigan & Kim, 2021a). At the same time, the teaching profession is recognized as one of the most stressful occupations, with teachers being at high risk of compromised well-being (Skaalvik & Skaalvik, 2009). Moreover, teachers' professional well-being is essential not only for their own health but also for the quality of their instruction and their students' academic success (Hakanen et al., 2006; Madigan & Kim, 2021b). While teachers' well-being is influenced by both individual and contextual factors, research has predominantly focused on the latter (Angelini, 2023), leaving personal determinants an area still in need of further exploration.

Although research interest in the role of personality in explaining aspects of teachers' occupational well-being is increasing, recent meta-analyses on the relationship between personality and teacher burnout remain inconclusive (Kim et al., 2019; Roloff et al., 2022; Liu et al., 2022). Furthermore, studies on the relationship between personality and teacher work engagement are still scarce (Perera et al., 2018). Given that current findings cannot yet be generalized, there is a need for further research on personal determinants of teachers' occupational well-being (Kim et al., 2019). Additionally, existing research mostly relies on an outdated conceptualization of burnout (Maslach & Jackson, 1981), making it important to explore the relationship between personality and a more recent burnout model that includes four distinct symptoms (Schaufeli et al., 2020). Similarly, the adaption of work engagement for the teaching profession was developed only a decade ago (Klassen et al., 2013), and further research is needed to clarify its relationship with teachers' personality.

Research on teacher personality often lacks a strong theoretical foundation in personality theories and does not incorporate recent methodological advancements in personality assessment (Gönz, 2017). This study addresses this gap by adopting the Big Five model (Soto

& John, 2017a), the Five-Factor Theory of Personality (McCrae & Costa, 1996, 2008), and the Job Demands-Resources Theory (Bakker et al., 2023) as its theoretical foundation. Furthermore, it represents a methodological advancement in studying teachers' personality and occupational well-being by employing a person-centered approach. To date, only one study has explored teacher personality profiles (Perera et al., 2018), and no research has specifically examined personality profiles of early-career teachers. Given the high attrition rates during the early years of teaching, a person-centered approach could offer valuable insights into the role of personality in teachers' occupational well-being. Beyond domain-level personality profiles, facet-level profiles provide a more nuanced understanding of personality structure and differentiation, yet remain scarce in the literature (Kokkinos et al., 2024). Facet-level analysis enables a more precise identification of personality profiles and enhances the accuracy of their interpretation, which are key objectives of the person-centered approach (McCrae & Costa, 2021). Despite its potential, only a few studies have identified personality profiles at the facet level, highlighting the need for replication of such profiles in teacher samples (Ratchford et al., 2022; Kokkinos et al., 2023; Kokkinos et al., 2024).

Study Aim

The aim of this doctoral dissertation was to identify personality profiles of early-career teachers based on Big Five personality domains and facets and to examine whether teachers' work engagement and burnout differ depending on their personality profiles. The study outlines three research problems. First problem was to identify personality profiles of early-career teachers based on personality domains. Second problem was to identify personality profiles of early-career teacher based on personality facets. And finally, the third problem was to examine the differences in work engagement and burnout among teachers across different personality profiles based on personality domains and facets.

Methodology

Procedure

The study was conducted as part of the broader research project "The role of personality, motivation and socio-emotional competences in early-career teachers' occupational well-being" funded by the Croatian Science Foundation. In the study participated early-career subject teachers employed in primary schools in Croatia, by completing an online questionnaire distributed via e-mail. To ensure a representative sample of early-career teachers in Croatia, all

public primary schools offering a regular curriculum (a total of 872 schools) were contacted and school principals assisted in the recruitment process of early-career teachers in their schools. Participation was voluntary, data anonymity was ensured, and informed consent was obtained before participation. The study was approved by the Ministry of Science, Education, and Youth, as well as the Ethics Committee of the Institute for Social Research in Zagreb and the Ethics Committee of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb.

Sample

The study included 599 early-career teachers with up to five years of teaching experience, employed as subject teachers in 281 primary schools across Croatia, representing 32% of all primary schools in the country. On average, participants had 2 years and 7 months of work experience ($M = 31.78$ months, $SD = 17.73$). The sample predominantly consisted of female teachers (81%), with an average age of 31 years ($M = 30.58$, $SD = 5.76$). The sample was diverse in terms of subjects taught, covering 18 different school subjects.

Instruments

Teacher personality was assessed using the Big Five Inventory-2 (BFI-2; Soto & John, 2017). BFI-2 measures five personality domains and 15 personality facets, and consists of 60 items, with 12 items per personality domain and 4 items per personality facet. Participants rated their agreement with items describing their personality on a Likert scale. Work engagement was measured using the Engaged Teacher Scale (ETS; Klassen et al., 2013), which assesses overall work engagement and its four aspects: emotional engagement, cognitive engagement, social engagement with students, and social engagement with colleagues. The questionnaire consists of 16 items, with four items for each aspect. Participants rated how frequently they experienced or behaved in ways described in the statements on a frequency scale ranging from "never" to "always." Burnout was assessed using the Burnout Assessment Tool (BAT-23; Schaufeli et al., 2020), which measures overall burnout and its four primary symptoms: exhaustion, psychological detachment, impaired cognitive functioning, and impaired emotional functioning. The extended version of the questionnaire, consisting of 23 items, was used. Exhaustion was measured with eight items, while each of the other three symptoms was assessed with five items. Participants rated how often they experienced the described feelings at on a frequency scale ranging from "never" to "always."

Statistical analysis

The statistical analyses in this study were conducted in six steps using SPSS and Mplus. In the first step, the structure and mechanism of missing data were examined, and intraclass correlations (ICC1) were calculated. The second step involved analyzing descriptive statistics, assessing measure reliability, testing distribution normality, and calculating Pearson correlations. In the third step, confirmatory factor analysis (CFA) was conducted to test factorial validity of personality, work engagement and burnout measures. The fourth step involved identifying latent personality profiles through latent profile analysis (LPA) at the domain and facet level of personality. Both confirmatory and exploratory approaches were employed, testing models with different variance and covariance constraints. In the fifth step, the structure of the identified profiles was described, and differences in personality domains and facets between profiles were tested using Wald's test with Bonferroni correction. Additionally, the relationship between personality profiles and teacher gender was examined using multinomial logistic regression. In the final step, differences between profiles in work engagement and burnout were tested implementing the BCH approach. The differences were tested both at overall results and specific aspects of work engagement and burnout. In the model including work engagement, gender was added as a covariate.

Results and discussion

At the personality domain level, four distinct personality profiles were identified: resilient (59.90 %), highly resilient (25.65 %), ordinaries (9.52 %), and overcontrollers (4.93 %). The resilient profile is characterized by high levels of extraversion, conscientiousness, agreeableness, and openness, alongside below-average negative emotionality. The highly resilient profile shares the same shape but exhibits significantly higher extraversion, conscientiousness, agreeableness, and openness, as well as significantly lower negative emotionality. The ordinary profile is characterized by average levels across all traits, while the overcontroller profile features average extraversion but above-average agreeableness, conscientiousness, negative emotionality, and openness. These personality profiles were replicated at the facet level, although their prevalence slightly changed: resilient (45.45 %), highly resilient (33.80 %), overcontrollers (11.18 %), and ordinaries (9.57 %). The facet-level analysis provided deeper insights into personality differences: among extraversion facets, energy was the highest in all profiles, particularly in resilient. Within agreeableness, trust emerged as the lowest-scoring facet, especially among overcontrollers. Additionally, anxiety stood out as an especially pronounced facet of negative emotionality in overcontrollers.

Negative emotionality was the most differentiating trait at the domain level, whereas conscientiousness and extraversion were the least differentiating. At the facet level, negative emotionality facets and productivity distinguished profiles the most, while openness facets showed the least differentiation between the four profiles.

Examining differences in work engagement and burnout revealed distinct patterns of occupational well-being across personality profiles. Highly resilient teachers demonstrated the highest overall work engagement, followed by resilient and overcontrollers, while ordinaries reported the lowest engagement. In cognitive engagement, all profiles differed significantly: highly resilient ranked highest, followed by overcontrollers, resilient, and ordinaries. Similarly, highly resilient showed the strongest emotional and social engagement with colleagues and students, followed by resilient and overcontrollers, who did not significantly differ, and with ordinaries reporting the lowest levels.

Highly resilient reported the lowest overall burnout, followed by resilient, while overcontrollers and ordinaries experienced the highest burnout. The same pattern was observed for exhaustion, the primary symptom of burnout. However, overcontrollers and resilient did not differ in cognitive impairment, both experiencing it more frequently than highly resilient but less frequently than ordinaries. Highly resilient exhibited the lowest emotional impairment, whereas the other three profiles did not significantly differ. Psychological distancing varied significantly across all profiles, with highly resilient reporting the lowest levels, followed by resilient, overcontrollers, and ordinaries, who exhibited the highest levels.

Conclusion

This study is the first to identify personality profiles of early-career teachers, including an analysis at the facet level. These findings offer deeper insights into the interplay of personality traits and facets in early-career teachers and their role in teachers' work engagement and burnout. By complementing previous variable-centered research, the results underscore the need for tailored support strategies to promote teachers' occupational well-being and retention.

Key words: early-career teachers, teacher personality, personality facets, teacher occupational well-being, person-centred approach

1. UVOD

Sve veći nedostatak učitelja već je neko vrijeme globalni problem koji ozbiljno ugrožava kvalitetu obrazovanja. Nedostatak učitelja dijelom je uzrokovan sve manjom privlačnosti učiteljske profesije, a dijelom visokim stopama napuštanja profesije. U SAD-u i Australiji trećina do polovina učitelja napušta profesiju, a u Ujedinjenom Kraljevstvu čak 65 % učitelja razmišlja o napuštanju profesije (Viac i Fraser, 2020). Hrvatska se također suočava s ovim problemom, koji je pogotovo naglašen kod predmetnih učitelja u području STEM-a (Domović i Drvodelić, 2024). Posebno ranjivo razdoblje za učitelje su početne godine karijere, kad većina učitelja odlučuje hoće li u profesiji ostati ili ju napustiti (Fantilli i McDougall, 2009; Van Den Borre i sur., 2021).

Profesionalna dobrobit učitelja pokazuje se ključnim faktorom njihovog ostanka u profesiji (Madigan i Kim, 2021a). Učiteljska profesija prepoznata je kao jedno od najstresnijih zanimanja, a učitelji su u visokom riziku od narušene dobrobiti (Skaalvik i Skaalvik, 2009). Profesionalna dobrobit učitelja važna je i za zdravlje učitelja, za kvalitetu njihovog poučavanja te za školski uspjeh njihovih učenika (Hakanen i sur., 2006; Madigan i Kim, 2021b).

Učiteljska dobrobit određena je nizom individualnih i kontekstualnih faktora, pri čemu se većina istraživanja fokusira na potonje (Angelini, 2023). Unazad nekoliko godina sve se češće učiteljska dobrobit povezuje s njihovom ličnosti, pri čemu u takvim istraživanjima često nedostaje snažno uporište u teorijama ličnosti, kao i primjena novih metodoloških znanja o ličnosti (Göncz, 2017). Većina ovih istraživanja promatra odnose dimenzija ili faceta ličnosti s aspektima dobrobiti kroz pristup usmjeren na varijable. S druge strane, kroz pristup usmjeren na osobe moguće je identificirati poduzorke učitelja sličnih profila ličnosti, na taj način ispitati međudnos dimenzija i faceta ličnosti te promatrati razlike u njihovoj dobrobiti. Ipak, do sada postoji tek jedna studija koja primjenjuje ovu metodologiju u kontekstu ličnosti učitelja (Perera i sur., 2018).

Cilj ove doktorske disertacije bio je identificirati profile dimenzija i faceta ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere te ispitati postoje li razlike u profesionalnoj dobrobiti učitelja s obzirom na njihov profil ličnosti. Stoga će se u uvodnom dijelu izložiti model velikih pet dimenzija ličnosti (Soto i John, 2017a), hijerarhijska struktura ličnosti te interpretativni okvir profila ličnost kroz pristup usmjeren na osobu (Block i Block, 1980). Također, predstaviti će se konceptualizacija profesionalne dobrobiti učitelja kroz aspekte radne angažiranosti i

sagorijevanja, pregled literature o odnosu ličnosti i radne angažiranosti i sagorijevanja učitelja te, naposljetku, metodološki aspekti pristupa usmjerenog na osobu.

1.1 Učitelji u ranoj fazi karijere

Tranzicija iz uloge studenta u ulogu učitelja predstavlja stresno razdoblje (McCallum i Price, 2010; Moorhouse, 2021), u kojem učitelji doživljaju tzv. *šok realnosti*, shvaćajući da se poučavanje i rad u školi bitno razlikuju od onoga što su očekivali tijekom studija (George i sur., 2018). Uslijed otežane prilagodbe na početak rada, rana faza karijere učitelja pokazuje se ključnom za donošenje odluke o napuštanju profesije (Fantilli i McDougall, 2009). Tako podaci iz različitih zemalja pokazuju da u prvih pet godina rada okvirno polovina učitelja napušta profesiju (Van De Borre i sur., 2021). Osim toga, rezultati longitudinalne studije pokazuju da doživljavanje emocionalne iscrpljenosti u ranoj fazi karijere učitelja određuje njihovu odluku o napuštanju profesije u kasnijim fazama karijere (De Clercq i sur., 2022).

Napuštanje profesije učitelja problematično je za funkcioniranje cijelog obrazovnog sustava, a podaci o učestalim stopama napuštanja profesije u prvih pet godina naglašavaju važnost pružanja podrške učiteljima u ranoj fazi karijere. Recentni nalazi ukazuju na to da je provođenje sustavne podrške učiteljima kroz niz različitih intervencija ključno za očuvanje njihove dobrobiti (Avola i sur., 2025). Podrška se može pružati kontekstualnim promjenama na razini škole, a, kako bi bila najučinkovitija, trebala bi biti individualizirana prema potrebama i aspiracijama učitelja (Van De Borre i sur., 2021). Međutim, malo se zna o individualnim potrebama učitelja, odnosno razlikama u ranjivosti učitelja zaposlenih u istim ili sličnim kolektivima. Tek je potrebno istražiti postoje li individualne razlike u dobrobiti učitelja u ranoj fazi karijere s obzirom na njihov profil ličnosti. Upravo ovakav pristup omogućio bi ciljano pružanje podrške najranjivijim učiteljima s ciljem njihovog zadržavanja u profesiji, očuvanja zdravlja i omogućavanja profesionalnog razvoja.

1.2 Ličnost u obrazovnom kontekstu

U području psihologije obrazovanja dominantno se istraživala ličnost učenika i njezin odnos s nizom akademskih ishoda (Poropat, 2009). Kasnije se interes proširio na ličnost učitelja koja se ponajviše istraživala u kontekstu razvojnih teorija, teorije socijalnog učenja, stilova upravljanja malim grupama i školske dokimologije (Göncz, 2017). S obzirom na to da su učitelji odabrali ovu specifičnu profesiju, njihova se ličnost razlikuje od opće populacije i stoga ju je važno detaljnije istražiti (Jugović i sur., 2012). Pokazuje se kako u prosjeku učitelji, u odnosu

na opću populaciju, imaju iznadprosječnu ekstraverziju, savjesnost, ugodnost i otvorenost te ispodprosječnu negativnu emocionalnost (Genc i sur., 2014; Ayan i Kocacik, 2010). Ipak, u mnogim istraživanjima koja se bave ličnošću učitelja sustavno nedostaju uporište u teorijama ličnosti te primjena novih spoznaja iz područja psihologije ličnosti u obrazovni kontekst (Göncz, 2017). Zbog toga je potrebno primijeniti aktualne teorijske i metodološke spoznaje o ličnosti da bi se ovo istraživačko područje obogatilo i nastavilo razvijati.

1.2.1 Model velikih pet dimenzija ličnosti

Nakon više desetljeća istraživanja, znanstvenici su postigli konsenzus da je model pet velikih dimenzija ličnosti optimalna taksonomija za proučavanje ličnosti (John, 2021). U usporedbi s drugim pristupima, poput Cattellovog ili Eysenckovog modela ličnosti (Cattell i sur., 1970; Eysenck i Eysenck 1985), model velikih pet unazad trideset godina postepeno postaje dominantno korištena taksonomija ličnosti u širokom spektru istraživanja (John, 2021).

Model velikih pet razvijen je kroz leksički pristup, identificiranjem pridjeva kojima se opisuju individualne karakteristike u rječnicima. Ovaj pristup zasniva se na leksičkoj hipotezi, prema kojoj se sve društveno važne i salijentne osobine ličnosti nalaze zapisane u jeziku određene kulture (Allport i Odbert, 1936). Značajan doprinos razvoju ovog modela dao je Cattell, koji je pomoću klaster analize i faktorske analize reducirao veliki broj karakteristika na 16 faktora ličnosti (Cattell, 1943). Cattellov rad inspirirao je i druge istraživače na definiranje taksonomije ličnosti. Tako su 1961. godine Tupes i Christal (1992) prvi identificirali pet faktora ličnosti, koji su kasnije replicirani u istraživanjima različitih istraživačkih skupina. Tih pet faktora Goldberg (1981) je prvi put nazvao *velikih pet*, želeći naglasiti širinu značenja svake od dimenzija ličnosti (John, 2021). Paralelno, Costa i McCrae (1992) koristeći upitničke mjere također pronalaze pet faktora ličnosti i razvijaju svoj upitnik NEO. Iako se petofaktorska taksonomija replicirala kroz različite pristupe i istraživačke skupine, njezino prihvaćanje isprva nije bilo jednostavno. Jedan od problema bilo je neujednačeno imenovanje faktora, što je impliciralo razlike u njihovim značenjima. Budući da su dimenzije ličnosti široki konstrukti, te su razlike najčešće proizašle iz preferencija istraživača koji su naglašavali specifične aspekte pojedinih dimenzija (John, 2021). U kasnijem radu John (1990) koristi stručne procjenjivače kako bi sintetizirao rezultate različitih teorijskih pristupa, što je rezultiralo konsolidacijom modela velikih pet dimenzija. Posljednja revizija ovog modela, koju su proveli Soto i John (2017a), utemeljila je hijerarhijsku strukturu ličnosti i predstavila novi mjerni instrument koji, uz široke dimenzije, uključuje i preciznije mjerenje uskih faceta ličnosti.

Dimenzije ličnosti definiraju se kao apstraktne bazične tendencije koje nisu izravno opazive, već se o njima zaključuje na temelju njihovih manifestacija (McCrae i Costa, 2008). One su replicirane u brojnim međukulturalnim istraživanjima te su dokazano univerzalne i heritabilne (John, 2021; Vukasović i Bratko, 2015). Uz to, ličnost je relativno stabilna kroz vrijeme i situacije (McCrae i Costa, 2008). Longitudinalna istraživanja pokazuju da u odrasloj dobi dolazi do smanjenja negativne emocionalnosti, dok ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i otvorenost rastu (Rantanen i sur., 2007), a nakon pedesete godine života stabilnost ličnosti doseže svoj vrhunac (Edmonds i Hill, 2020).

Model pet velikih dimenzija ličnosti uključuje ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, negativnu emocionalnost i otvorenost, kao dimenzije koje reprezentiraju ličnost na najširoj apstraktnoj razini (John, 2021). Svaka od ovih dimenzija promatra se kao kontinuum s dva pola duž kojeg pojedinci variraju.

Ekstraverzija diferencira pojedince prema tendenciji doživljavanja pozitivnog afekta, asertivnog ponašanja, odlučnosti i poriva za društvenom pažnjom (Wilt i Revelle, 2016). Ekstrovertirani pojedinci skloniji su iskazivati više energije, biti dominantni i društveni, dok su oni introvertirani češće tihi, povučeni i manje se izlagati društvenim situacijama (Wilt i Revelle, 2016). Ova dimenzija jedna je od fundamentalnih dimenzija ličnosti, koja je prisutna u skoro svim taksonomijama ličnosti (Wilt i Revelle, 2016). U kontekstu modela velikih pet, ekstraverzija sadrži tri facete ličnosti, a to su društvenost, asertivnost i energija (Soto i John, 2017a). Pritom, društvenost se smatra centralnom facetom ekstraverzije i označava želju za društvenim aktivnostima i kontaktom s drugima. Asertivnost označava želju za izražavanjem svojih stavova ili mišljenja u društvu, a energija uključuje razinu fizičke energije i doživljavanja pozitivnog afekta (Soto i John, 2017a). Ekstraverzija je prediktivna za niz različitih ishoda poput pozitivnog raspoloženja, broja prijatelja ili sklonosti vodstvu te se smatra interpersonalnom dimenzijom ličnosti (Wilt i Revelle, 2009).

Ugodnost je još jedna interpersonalna dimenzija ličnosti, koja pojedince razlikuje prema tome kako su orijentirani u odnosima s drugima (Graziano i Tobin, 2009). Specifičnije, ugodnost opisuje koliko je netko usmjeren na pomaganje i stvaranje bliskih kontakata s drugima (Wilmot i Ones, 2022). Vrlo ugodni pojedinci mogu se opisati kao dopadljivi, topli, brižni, iskreni, uviđavni i skromni. Prema modelu velikih pet, tri facete ugodnosti su suosjećajnost, poštovanje i povjerenje (Soto i John, 2017a). Suosjećajnost je centralna faceta ugodnosti i označava aktivnu emocionalnu brigu za dobrobit drugih, poštovanje označava tretiranje drugih

s poštovanjem uz kontrolu antagonističkih ili agresivnih impulsa, dok povjerenje označava posjedovanje generalno pozitivnih stavova o drugima (Soto i John, 2017a). Iz opisa faceta može se primijetiti kako je suosjećajnost primarno afektivna faceta, poštovanje bihevioralna, dok je povjerenje primarno kognitivna faceta. Ugodnost je primarno prediktivna za kvalitetu odnosa s drugima, poput sklonosti pomaganju drugima, uspješnog rješavanja sukoba ili uspješne suradnje s drugima (Graziano i Tobin, 2009).

Savjesnost pojedince razlikuje u sklonosti prema slijeđenju pravila i normi, orijentiranosti prema cilju, planiranju i mogućnosti odlaganja gratifikacije (Roberts i sur., 2009). Visoko savjesne osobe su pouzdane, organizirane, produktivne te sklone redu i strukturi. Prema modelu velikih pet, tri facete savjesnosti su organiziranost, produktivnost i odgovornost. Organiziranost označava sklonost redu i strukturi, produktivnost obuhvaća radnu etiku i ustrajnost u postizanju ciljeva, a odgovornost obuhvaća predanost izvršavanju obaveza na vrijeme (Soto i John, 2017a). Pritom je organiziranost inhibicijska faceta, produktivnost proaktivna, a odgovornost prosocijalna faceta ugodnosti (Soto i John, 2017a). Savjesnost je prediktivna za niz pozitivnih ishoda u području zdravlja, akademskog uspjeha, uspjeha u poslu i u partnerskim odnosima (Roberts i sur., 2009).

Negativna emocionalnost se također smatra jednom od centralnih dimenzija ličnosti, koja je prepoznata u različitim taksonomijama (Matthews, 2004). Negativna emocionalnost ili neuroticizam razlikuje pojedince prema sklonosti i intenzitetu doživljavanja neugodnih emotivnih stanja (Widiger, 2009) te se smatra primarno afektivnom dimenzijom ličnosti. Osobe povišene negativne emocionalnosti sklone su anksioznosti, depresivnosti, emocionalnoj nestabilnosti te osjećaju krivnje ili ljutnje (Widiger, 2009). S druge strane, osobe niske negativne emocionalnosti su staložene, smirene i dobro se suočavaju sa stresom (Matthews, 2004). U okviru modela velikih pet, naziv „neuroticizam“ izmijenjen je u „negativnu emocionalnost“ kako bi se izbjegla semantička povezanost ove dimenzije ličnosti s neurotičnim poremećajem (Soto i John, 2017a). Negativna emocionalnost sadrži tri facete: anksioznost, depresivnost i emocionalnu nestabilnost (Soto i John, 2017a). Anksioznost se smatra centralnom facetom negativne emocionalnosti, a označava sklonost doživljavanja napetosti, zabrinutosti i tjeskobe te neadaptivno nošenje sa stresom. Depresivnost označava tendenciju doživljavanja neugodnih emocija poput tuge ili potištenosti te sklonost pesimizmu i niskom samopoštovanju, a često je prisutna kod osoba niske razine energije, odnosno niske ekstraverzije (Soto i John, 2017a). Emocionalna nestabilnost označava sklonost čestim

promjenama raspoloženja i niskoj kontroli emocija, što može otežati održavanje bliskih odnosa s drugima (Soto i John, 2017a). Negativna emocionalnost prediktivna je za niz negativnih životnih ishoda, a poglavito za narušeno fizičko i mentalno zdravlje (Widiger, 2009).

Otvorenost je peta dimenzija ličnosti u okviru modela velikih pet, oko koje je bilo najmanje slaganja između različitih petofaktorskih taksonomija ličnosti (DeYoung, 2014). Ova se dimenzija još naziva intelektom, otvorenosti k iskustvu ili imaginacijom, a u revidiranom modelu velikih pet nazvana je širokim pojmom „otvorenost“ kako bi semantički obuhvatila širinu značenja ove dimenzije (Soto i John, 2017a). Otvorenost diferencira pojedince prema kreativnosti, divergentnom razmišljanju te sklonosti prema umjetnosti i intelektualnim aktivnostima. Tako su osobe visoke otvorenosti intelektualno znatiželjne, imaju razvijenu maštu i aktivno traže različita iskustva (Sparkman, 2020). S druge strane, osobe niske otvorenosti su konvencionalne, rigidne te vole rutinu i poznato (McCrae i Sutin, 2009). U okviru modela velikih pet, otvorenost sadrži tri facete: intelektualnu znatiželju, estetski senzibilitet i kreativnu imaginaciju (Soto i John, 2017a). Pri tome, intelektualna znatiželja označava razvijen interes za različite teme, sklonost upuštanja u filozofske rasprave i apstraktno razmišljanje, estetski senzibilitet označava interes za umjetnost i književnost, a kreativna imaginacija označava domišljatost, kreativnost i maštovitost. Otvorenost je također prediktivna za niz ishoda, pri čemu je najviše povezana sa stavovima i uvjerenjima (Sparkman, 2020). Osim toga, otvorene osobe imaju bolju subjektivnu dobrobit, intenzivnije doživljavaju emocije te su zadovoljnije u romantičnim odnosima (Sparkman, 2020).

1.2.2 Hijerarhijska struktura ličnosti

Kao što je ranije navedeno, velikih pet dimenzija ličnosti najširi su aspraktni pokazatelji ličnosti, kojima nije moguće u cijelosti objasniti individualne razlike u ličnosti (John, 2021). Struktura ličnosti na najširoj razini uključuje dimenzije ličnosti, potom facete ličnosti, specifične attribute i, naposljetku, odgovore na pojedinim česticama upitnika (Judge i sur., 2013). Pri razvoju hijerarhijske strukture modela velikih pet Soto i John (2017a) vodili su se prijašnjim uvriježenim konceptualizacijama faceta ličnosti (DeYoung i sur., 2007; Goldberg, 1999; McCrae i Costa, 1996; Saucier i Ostendorf, 1999) te su svaku od pet velikih dimenzija ličnosti objasnili pomoću triju faceta. Prema ovoj konceptualizaciji facete ekstraverzije su društvenost, asertivnost i energija, facete ugodnosti su suosjećanje, poštovanje i povjerenje, facete savjesnosti su organiziranost, produktivnost i odgovornost, facete negativne emocionalnosti su anksioznost, depresivnost i emocionalna nestabilnost, a facete otvorenosti su

intelektualna znatiželja, estetski senzibilitet i kreativna imaginacija (Soto i John, 2017a). Doprinos ovog modela je u tome što počiva na integraciji spoznaja o hijerarhijskoj strukturi ličnosti postojećih taksonomija ličnosti, parsimoničan je i može se mjeriti relativno kratkim upitnikom dobrih metrijskih karakteristika (Soto i John, 2017a).

Istraživanje faceta ličnosti ima višestruku važnost koja ovisi o tome koristi li se ličnost u deskriptivne ili prediktivne svrhe (Mõttus i sur., 2020). Primjerice, u prediktivnim istraživanjima ličnosti često se istražuje tzv. dilema širine i preciznosti ličnosti (engl. *bandwidth-fidelity*). Prema toj hipotezi, široke dimenzije ličnosti prediktivne su za širok spektar varijabli s niskom preciznošću, dok su facete ličnosti preciznije u predviđanju užeg skupa specifičnih ishoda (Salgado, 2017). Rezultati meta-analize odnosa ličnosti i radnih ishoda pokazuju značajan doprinos užih faceta ličnosti objašnjenju varijanci radnog učinka, povrh širokih dimenzija ličnosti (Judge i sur., 2013). Na temelju ovih rezultata autori stoga predlažu da se prilikom predviđanja radnih ishoda dimenzije ličnosti formiraju na temelju užih faceta jer će time imati veću prediktivnu valjanost (Judge i sur., 2013). U novijim istraživanjima prediktivnosti ličnosti sve se češće koriste i inkrementalne facete ličnosti, koje objašnjavaju ishodišne varijable povrh širokih dimenzija ličnosti (Burić i sur., 2024). Kada je istraživački cilj opisati ličnost ili provjeriti vezu ličnosti i nekih ishodišnih varijabli, uske facete ličnosti daju detaljniji uvid u rezultate. Primjerice, korištenjem faceta ličnosti na deskriptivnoj razini možemo steći dublji uvid u ličnost pojedinca, što je iznimno važno uzevši u obzir širinu svake od pet dimenzija ličnosti. Osim toga, koristeći facete ličnosti možemo jasnije vidjeti koji aspekt pojedine dimenzije ličnosti korelira s kriterijem, dok koristeći isključivo široke dimenzije možemo o tome samo pretpostavljati (Judge i sur., 2013).

1.2.3 Ličnost iz perspektive pristupa usmjerenog na osobu

Većina istraživanja o odnosu ličnosti i različitih ishodišnih varijabli koristi pristup usmjeren na varijable, u kojem pojedine dimenzije ili facete ličnosti koreliraju s drugim konstruktima na razini ukupnog uzorka sudionika (McCrae i Costa, 2021). Ovakav pristup počiva na pretpostavci da je uzorak homogen, odnosno da su veze između dimenzija ličnosti i ishodišnih varijabli jednake unutar cijelog uzorka (Yin i sur., 2021). S druge strane, pristup usmjeren na osobu omogućava ispitivanje heterogenosti uzorka, identificirajući poduzorke koji dijele slične karakteristike, odnosno profile ličnosti (Woo i sur., 2018). Unazad nekoliko godina ovakav pristup postaje sve popularniji jer je fokusiran na organizaciju dimenzija ličnosti unutar pojedinca, pružajući njegov holistički opis ličnosti. Također, dimenzije ličnosti određuju

specifično ponašanje u interakciji s drugim dimenzijama, a kroz pristup usmjeren na varijable vrlo je teško interpretirati interakciju svih pet širokih dimenzija ličnosti. Primjerice, s ciljem ispitivanja interakcije dviju ciljanih dimenzija, Costa i Piedmont (2003) su razvili stilove ličnosti, odnosno kombinacije dviju dimenzija ličnosti koje su posebno prediktivne za određene ishode. Tako je dobrobit primarno određena interakcijom negativne emocionalnosti i ekstraverzije, dok su odnosi s drugima određeni ekstraverzijom i ugodnošću (Costa i Piedmont, 2003). Korištenjem profila koji uzimaju u obzir svih pet dimenzija ličnosti moguće je direktno usporediti svih pet dimenzija ličnosti unutar pojedinca, a time i jasnije razumjeti dinamiku između dimenzija ličnosti te njihov odnos s nizom različitih ishoda.

Teorijski okvir za identifikaciju i interpretaciju profila ličnosti je teorija Block i Blocka (1980) koja počiva na psihodinamskom pristupu. Unutar ove teorije Block i Block (1980) razlikuju dvije metadimenzijske ličnosti: ego-kontrolu i ego-otpornost. Ego-kontrola se odnosi na inhibiciju/ekspresiju impulsa, a ego-otpornost na dinamičku sposobnost pojedinca za prilagodbu na različite situacije. Ove dvije dimenzije promatraju se kao dva kontinuum s dva suprotna pola, duž kojih pojedinci variraju. Povišeno kontrolirajući pojedinci povećano inhibiraju svoje emocije, čak i u situacijama kada to nije potrebno, dok sniženo kontrolirajući pojedinci izražavaju svoje emocije i onda kada je to neprimjereno. Otporni se pojedinci mogu prilagoditi različitim kontekstima, posebno novim ili stresnim situacijama, dok neotporni imaju problema s prilagodbom na nove situacije (Letzring i sur., 2005). Iako su teorija Block i Blocka (1980) i model velikih pet konceptualno različiti, Robins i suradnici (1996) doveli su u vezu ova dva teorijska okvira i pokazali da svaki tip ličnosti prema teoriji Block i Blocka sadrži jedinstven uzorak velikih pet dimenzija ličnosti. Pojedinci povišeno kontrolirajućeg tipa ličnosti imali su relativno najvišu ugodnost u usporedbi s drugim tipovima ličnosti te su imali nisku ekstraverziju i povišenu negativnu emocionalnost (Robins i sur., 1996). S druge strane, pojedinci sniženo kontrolirajućeg tipa ličnosti imali su vrlo niske razine ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti uz povišenu negativnu emocionalnost. Pojedinci otpornog tipa ličnosti imali su povišene ekstraverziju, savjesnost, ugodnost i otvorenost te sniženu negativnu emocionalnost (Robins i sur., 1996). Iako je ovo istraživanje provedeno na uzorku dječaka te koristi za današnje pojmove zastarjele statističke metode, ono je danas temelj za identifikaciju i interpretaciju profila ličnosti baziranih na velikih pet dimenzija ličnosti.

Prema teoriji Block i Blocka (1980) nastali su i uvriježeni nazivi profila ličnosti temeljenih na velikih pet dimenzija. Nazivi profila odgovaraju metadimenzijama ego-kontroli

i ego-otpornosti, a u suvremenim istraživanjima identificirao se i prosječni profil ličnosti s prosječnim vrijednostima svih pet dimenzija ličnosti. Međutim, u literaturi je primjetan problem neujednačenog imenovanja profila jednakog oblika (Yin i sur., 2021). Primjerice, otporni profil često se naziva i dobro prilagođenim, povišeno kontrolirajući naziva se i uzbuđenim, neotporni rigidnim ili nepoželjnim profilom, dok se prosječni naziva i običnim profilom. Neujednačena imena istih profila u različitim studijama otežavaju replikaciju profila, a time i razvoj ovog istraživačkog područja. Stoga, Yin i suradnici (2021) predlažu korištenje uvriježenih naziva *otporni*, *sniženo kontrolirajući*, *povišeno kontrolirajući*, *prosječni* i *neotporni* profil. Rezultati ovog preglednog rada pokazuju i oblik identificiranih profila ličnosti u suvremenim studijama, odnosno vrijednosti velikih pet u pojedinim profilima (Yin i sur., 2021). *Otporne* profile karakteriziraju relativno najniže vrijednosti negativne emocionalnosti te relativno najviše vrijednosti ugodnosti, ekstraverzije, savjesnosti i otvorenosti, *sniženo kontrolirajuće* karakteriziraju relativno najniže vrijednosti ugodnosti i savjesnosti, *povišeno kontrolirajuće* relativno najviše vrijednosti negativne emocionalnosti, a relativno najniže ekstraverzije i otvorenosti, *prosječne* karakteriziraju srednje vrijednosti ugodnosti, otvorenosti i savjesnosti, a *neotporne* relativno najviše razine negativne emocionalnosti i relativno najniže vrijednosti ugodnosti, ekstraverzije, savjesnosti i otvorenosti (Yin i sur., 2021). U usporedbi rezultata suvremenih profila ličnosti i tipova ličnosti koje su identificirali Robins i suradnici (1996) uočava se isti trend vrijednosti dimenzija ličnosti u pojedinom profilu, uz manje razlike koje su vjerojatno odraz različitih populacija kroz studije.

Kao što se može naslutiti iz navedenog prikaza karakteristika različitih profila, nisu sve dimenzije ličnosti jednako važne u diferenciranju profila. Negativna emocionalnost pokazuje se najvažnijom dimenzijom u tom pogledu, s najvećim varijabilitetom između profila kroz proučavane studije, dok se otvorenost pokazuje najmanje važnom dimenzijom u diferenciranju profila (Yin i sur., 2021). Ista studija (Yin i sur., 2021) ukazuje i na to da veličina i struktura (prema dobi i rodu) uzorka nije povezana s brojem identificiranih profila, a Specht i suradnici (2014) pokazuju da je pripadnost određenom profilu ličnosti u australskom i njemačkom kontekstu stabilna s obzirom na dob i spol te kroz vrijeme.

Kada je riječ o profilima ličnosti učitelja, do sada je objavljen samo jedan rad koji se bavi ovom temom. Perera i suradnici (2018) identificirali su četiri profila ličnosti učitelja: (a) *dobro prilagođeni* profil koji je okarakteriziran niskom negativnom emocionalnosti, umjereno visokom ekstraverzijom i visokim ostalim dimenzijama, (b) *obični* profil sa svih pet dimenzija

prosječnih vrijednosti, (c) *rigidni* profil s marginalno iznadprosječnom negativnom emocionalnosti i najnižim vrijednostima ostalih dimenzija s obzirom na druge profile te (d) *uzbuđeni* profil s blago iznadprosječnom negativnom emocionalnosti, ispodprosječnom savjesnosti te visokom ekstraverzijom, otvorenosti i ugodnosti. Kada bismo imenovali navedene profile uvriježenim nazivima, zapravo bi se redom radilo o otpornom, prosječnom, neotpornom i sniženo kontrolirajućem profilu. Ipak, uzbuđeni profil koji je najbliži sniženo kontrolirajućem profilu ima visoke vrijednosti ugodnosti (Perera i sur., 2018), što nije karakteristično za sniženo kontrolirajući profil ličnosti, ali je očekivano za učiteljsku populaciju. Većinu uzorka činili su učitelji prosječnog profila (66.7 %), potom učitelji otpornog (12.9 %) i neotpornog profila (12.2 %), a najmanje su bili zastupljeni učitelji sniženo kontrolirajućeg profila (8.2 %). Ovo istraživanje vrlo je važno za razumijevanje ličnosti učitelja jer potvrđuje hipotezu o heterogenosti učiteljske ličnosti i pronalazi poduzorke učitelja različitih profila ličnosti. S druge strane, istraživanja koja pretpostavljaju homogenost uzorka i koriste pristup usmjeren na varijable na razini cijelog uzorka najčešće pronalaze iznadprosječne vrijednosti ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti, odnosno niske vrijednosti negativne emocionalnosti, što bi odgovaralo otpornom profilu ličnosti. Na taj način rezultati su zapravo maskirani grupnim prosjekom i nije moguće identificirati učitelje ranjivih profila ličnosti, kojima je podrška najpotrebnija.

1.2.4 Profili faceta ličnosti

Primjena pristupa usmjerenog na osobu i identifikacija različitih profila ličnosti uvelike je doprinijela teorijskom razumijevanju ličnosti. Međutim, ovaj pristup je primarno deskriptivan pa profili koji su temeljeni samo na dimenzijama ličnosti, iako daju vrijedne informacije, ne daju uvid u nijanse ličnosti na razini faceta. Budući da je model velikih pet dimenzija vrlo široko konceptualiziran i svaka dimenzija sadrži više od 5000 različitih karakteristika (John, 2021), profile dimenzija možemo interpretirati samo na širokoj, općenitoj razini. Istraživači, stoga, često pokušavaju interpretirati ove profile na razini faceta ličnosti (npr. Perera i sur., 2018). Međutim, kada profili nisu identificirani na facetama ličnosti, takva interpretacija se, umjesto na empirijskim dokazima, temelji isključivo na pretpostavkama istraživača.

Profili faceta ličnosti donose nekoliko prednosti u odnosu na profile dimenzija ličnosti. Prvo, facete ličnosti kao uži konstrukti od dimenzija daju jasniji i detaljniji uvid u ličnost čime pomažu u cjelovitijem razumijevanju osobe, što je jedan od ciljeva pristupa usmjerenog na

osobu (McCrae i Costa, 2021). Takvi profili donose puno više informacija te, osim što ukazuju na međuodnos različitih dimenzija ličnosti, objašnjavaju i međuodnos faceta unutar iste dimenzije. Time je moguće uvidjeti postoje li razlike u vrijednostima faceta iste dimenzije koje bi na razini dimenzija bile maskirane grupnim prosjekom. Osim što korištenjem faceta možemo jasnije opisati ličnost poduzoraka, to olakšava i interpretaciju odnosa profila ličnosti i ishodišnih varijabli. Također, korištenje faceta ličnosti ima i metodološku prednost u identifikaciji profila. Više indikatora u analizi latentnih profila omogućuje identifikaciju modela na temelju više informacija od pet širokih dimenzija te se na taj način profile može diferencirati s većom osjetljivošću. Konačno, detaljnijim uvidom u strukturu ličnosti moguće je i oblikovati jasnije smjernice za praktične implikacije. Detaljnijim opisom potencijalno ranjive skupine na temelju ličnosti moguće je jasnije odrediti ciljanu skupinu kojoj je potrebna podrška ili određeni tip intervencije (Ratchford i sur., 2022).

Unatoč brojnim prednostima profila temeljenih na facetama ličnosti, njihova je identifikacija u literaturi značajno zanemarena (Kokkinos i sur., 2024). Razlog tome vjerojatno leži u činjenici da je struktura faceta ličnosti velikih pet konceptualizirana relativno nedavno (Soto i John, 2017a), zbog čega je i provedba takvih analiza tek sada postala izvediva. Prije razvoja upitnika BFI-2 koji mjeri facete ličnosti velikih pet, dominantno je korišten NEO koji mjeri facete petfaktorskog modela, no taj je upitnik vrlo dug i zbog toga teško primjenjiv u raznim istraživanjima. Ipak, recentno su identificirani profili temeljeni na 30 faceta petofaktorskog modela mjereni ovim upitnikom (Gilmartin i sur., 2024). Do sada su u svega nekoliko radova identificirani profili na temelju 15 faceta ličnosti modela velikih pet (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023; Kokkinos i sur., 2024).

Ratchford i suradnici (2022) identificirali su pet distinktivnih profila ličnosti na uzorku mladih odraslih, a Kokkinos i suradnici (2023; 2024) identificirali su četiri distinktivna profila na uzorcima studenata iz Grčke. U obje studije Kokkinosa i suradnika (2023; 2024) identificirani su povišeno kontrolirajući, sniženo kontrolirajući, otporni i prosječni profili ličnosti, a u studiji Ratchford i suradnika (2022) je, uz navedene, identificiran i neotporni profil. U svakom od navedenih radova zastupljenost profila slijedila je različiti trend, što je i očekivano s obzirom na to da su uzorci bili različiti. Sukladno rezultatima Yina i suradnika (2021) na razini dimenzija ličnosti, tri facete otvorenosti nisu bile korisne u diferenciranju profila (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023), osim u jednoj studiji u kojoj je kreativna

imaginacija razlikovala otporni i sniženo kontrolirajući profil od prosječnog i povišeno kontrolirajućeg (Kokkinos i sur., 2024).

U radu Ratchford i suradnika (2022) većina uzorka odgovarala je sniženo kontrolirajućem profilu s relativno najnižim vrijednostima na facetama otvorenosti te niskim vrijednostima na facetama ugodnosti (relativno najniže na suosjećajnosti i poštovanju) i savjesnosti (druge najniže vrijednosti u odnosu na ostale profile) te miješanim vrijednostima na facetama ekstraverzije (visoka društvenost, srednja asertivnost i niska energija). Sljedeći po zastupljenosti bio je prosječni profil s prosječnim vrijednostima na svim facetama, izuzev relativno niskih vrijednosti na facetama negativne emocionalnosti te povišeno kontrolirajući profil sa statistički jednakim vrijednostima za 10 od 15 faceta kao prosječni profil, uz povišene vrijednosti na facetama negativne emocionalnosti. Najmanje su bili zastupljeni neotporni profil s relativno najnižim rezultatima na facetama ekstraverzije i savjesnosti, niskim vrijednostima na facetama ugodnosti (relativno najniže vrijednosti na povjerenju i drugi najniži rezultati na poštovanju i suosjećanju) i relativno najvišim rezultatima na facetama negativne emocionalnosti te otporni profil s relativno najvišim vrijednostima na facetama ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti te relativno najnižim na facetama negativne emocionalnosti (Ratchford i sur., 2022). Energija se pokazala najvažnijom facetom ekstraverzije, a produktivnost najvažnijom facetom savjesnosti u diferenciranju otpornog i neotpornog profila, koji imaju vrlo udaljene vrijednosti na ishodišnim varijablama dobrobiti. Također, iako je sniženo kontrolirajući profil na razini dimenzija imao najnižu vrijednost ugodnosti u usporedbi s drugim profilima, na razini faceta se ključnima pokazuju sniženo poštovanje i suosjećanje (Ratchford i sur., 2022).

Na uzorku grčkih studenata najzastupljeniji je povišeno kontrolirajući profil s visokim vrijednostima faceta ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti te niskim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti i ekstraverzije (Kokkinos i sur., 2023). Pri tome, studenti povišeno kontrolirajućeg profila imali su najniže vrijednosti poštovanja i energije, a najviše vrijednosti organiziranosti i estetskog senzibiliteta. Sljedeći najzastupljeniji profil bio je otporni s najvišim vrijednostima faceta ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti, a najnižim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti. Potom je slijedio sniženo kontrolirajući profil s najnižim vrijednostima faceta otvorenosti, ugodnosti i savjesnosti te negativne emocionalnosti, pri čemu su depresija i odgovornost bile relativno najviše facete unutar profila (Kokkinos i sur., 2023).

Najmanje zastupljen profil bio je prosječni s prosječnim vrijednostima svih faceta ličnosti, osim povišene produktivnosti i snižene anksioznosti (Kokkinos i sur., 2023).

U recentnom radu Kokkionsa i suradnika (2024) najzastupljeniji profil bio je prosječni u kojem su facete svih dimenzija imale prosječne vrijednosti, dok su facete negativne emocionalnosti bile ispodprosječne. Sljedeći po zastupljenosti bio je *sniženo kontrolirajući* profil s niskim vrijednostima faceta otvorenosti, ugodnosti i savjesnosti, a povišenim facetama ekstraverzije i negativne emocionalnosti, pri čemu je kreativna imaginacija bila posebno niska, odnosno energija posebno visoka. Potom je slijedio otporni profil s visokim vrijednostima faceta ekstraverzije, savjesnosti i ugodnosti, niskim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti i prosječnih do niskih vrijednosti otvorenosti. Pri tome, posebno su visoke bile facete društvenost i odgovornost, a niske emocionalna nestabilnost i kreativna imaginacija (Kokkinos i sur., 2023). Najmanje zastupljen profil bio je povišeno kontrolirajući s prosječnim vrijednostima faceta ekstraverzije, ugodnosti i otvorenosti, povišenim vrijednostima faceta savjesnosti i niskim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti, a unutar profila nije bilo velikih varijacija između faceta istih dimenzija (Kokkinos i sur., 2024).

Usporedbom rezultata navedenih radova može se primijetiti da su profili uglavnom replicirani te imaju jednak ili sličan oblik. Prosječni i otporni profili replicirani su u svim studijama, pri čemu je prosječni profil okarakteriziran prosječnim vrijednostima većine ili svih faceta ličnosti, a otporni visokim vrijednostima faceta ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti te niskim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti. Povišeno kontrolirajući profil koji bi trebao biti okarakteriziran povišenom negativnom emocionalnosti i ugodnosti te sniženom ekstraverzijom i otvorenosti (Yin i sur., 2021; Robins i sur., 1996), u dvije studije je sadržavao niske vrijednosti faceta negativne emocionalnosti (Kokkinos i sur., 2023; 2024), odnosno prosječne razine faceta ekstraverzije, ugodnosti i otvorenosti (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2024). S druge strane, sniženo kontrolirajući profil trebao bi sadržavati ispodprosječne vrijednosti ugodnosti, savjesnosti, otvorenosti te iznadprosječne vrijednosti negativne emocionalnosti (Yin i sur., 2021; Robins i sur., 1996). Dok su vrijednosti ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti ovog profila načelno replicirane u studijama, u dva istraživanja vrijednosti negativne emocionalnosti sniženo kontrolirajućeg profila bile su niske do prosječne (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023).

1.3 Konceptualizacija profesionalne dobrobiti učitelja

Iako dobrobit učitelja postaje sve češće istraživana tema, konceptualizacija dobrobiti učitelja nije ujednačena kroz studije. Hascher i Waber (2021) identificirale su pet istraživačkih pristupa učiteljskoj dobrobiti koji uključuju subjektivnu dobrobit, dobrobit iz perspektive pozitivne psihologije, profesionalnu dobrobit koja preuzima koncepte iz organizacijske psihologije, učiteljsku dobrobit s konceptima profesionalne dobrobiti specifičnih za učiteljsku profesiju te dobrobit iz perspektive zdravstvenih studija. Neujednačenost teorijskih pristupa učiteljskoj dobrobiti otežava replikaciju rezultata, usporedivost učiteljske dobrobiti u različitim kontekstima, kao i donošenje zaključaka o mogućim intervencijama za poboljšanje učiteljske dobrobiti.

U skladu s definicijom zdravlja Svjetske zdravstvene organizacije, dobrobit učitelja trebala bi biti konceptualizirana kao multidimenzionalan konstrukt fizičke, psihičke i socijalne dobrobiti nasuprot samom izbjivanju bolesti ili narušenom mentalnom zdravlju (Hascher i Waber, 2021). Iz tog razloga, istraživanja usmjerena isključivo na narušenu dobrobit ne zahvaćaju cjelokupnu dobrobit učitelja (Hascher i Waber, 2021). Međutim, u dosadašnjim istraživanjima dobrobiti učitelja dominantno su se istraživali aspekti narušene dobrobiti, poput stresa i sagorijevanja, a aspekti očuvane dobrobiti ostaju slabije istraženi (White, 2020; McCallum i sur., 2017). Osim što se uključivanjem aspekata očuvane dobrobiti zahvaća multidimenzionalnost dobrobiti učitelja, takva istraživanja imaju dodatnu intervencijsku vrijednost fokusiranjem na poticanje pozitivne dobrobiti (White, 2020; Turner i Thielking, 2019; Collie i sur., 2015). Također, zanimanje učitelja sadrži specifične zahtjeve i resurse posla (Granziera i sur., 2021) s naglaskom na česte interakcije s učenicima, roditeljima i kolegama, zbog čega je socijalni aspekt učiteljske dobrobiti iznimno važan (Klassen i sur., 2013). S obzirom na to da je dobrobit učitelja vezana uz specifičnosti učiteljske profesije, konceptualno je ovaj konstrukt potrebno prilagoditi učiteljskoj ulozi (Hasher i Waber, 2021).

S obzirom na heterogenost teorijskih pristupa i multidimenzionalnost dobrobiti učitelja, Hascher i Waber (2021) preporučuju da se istraživanja dobrobiti učitelja provode u okviru teorije zahtjeva i resursa posla (Bakker i sur., 2023). Ova teorija fokusirana je na profesionalnu dobrobit te je vrlo fleksibilna, zbog čega je do sada često primjenjivana u obrazovnom kontekstu (Granziera i sur., 2021). Profesionalna dobrobit sadržava sagorijevanje i radoholizam kao aspekte narušene dobrobiti te radnu angažiranost i zadovoljstvo poslom kao aspekte očuvane dobrobiti (Bakker i Oerlemans, 2012). Očuvanu profesionalnu dobrobit doživljavaju

radnici koji su zadovoljni svojim poslom i često doživljavaju pozitivne emocije, odnosno ne doživljavaju negativne emocije na poslu (Bakker i Oerlemans, 2012). U okviru teorije zahtjeva i resursa posla dominantno se istražuju sagorijevanje i radna angažiranost kao koncepti profesionalne dobrobiti (Bakker i sur., 2023), a oni su često istraživani i na učiteljskoj populaciji (npr. Granziera i sur., 2021; Roloff i sur., 2022; Perera i sur., 2018).

U ovom je istraživanju dobrobit učitelja konceptualizirana kao profesionalna dobrobit, zahvaćajući radnu angažiranost kao aspekt očuvane dobrobiti i sagorijevanje kao aspekt narušene dobrobiti. Time se uzima u obzir multidimenzionalnost dobrobiti, mogućnost prilagodbe konstrukata za specifičnost učiteljske profesije te mogućnost replikabilnosti i usporedbe rezultata istraživanja u obrazovnom kontekstu.

1.3.1 Radna angažiranost učitelja

Radna angažiranost motivacijski je konstrukt okarakteriziran namjernim ulaganjem fizičkih, emocionalnih i kognitivnih resursa u radne zadatke (Bakker i Demerouti, 2008). Radno angažirani pojedinci često doživljavaju ugodne emocije na poslu, entuzijastični su, sami stvaraju osobne resurse i resurse posla, imaju veću radnu učinkovitost i svoju angažiranost mogu prenositi na druge kolege (Bakker i Oerlemans, 2021). Prema konceptualizaciji Bakker i Demerouti (2008) radna angažiranost ima tri aspekta: volju, predanost i udubljenost. Radno angažirani zaposlenici ulažu energiju i trud u svoj posao, svoj posao smatraju smislenim i osjećaju ponos izvršavajući radne obveze te posao obavljaju s visokom koncentracijom i pažnjom. Radna angažiranost je koncept razvijen u području organizacijske psihologije, a, kako se školski i organizacijski konteksti značajno razlikuju, problematično je direktno ga primijeniti u obrazovnom kontekstu (Klassen i sur., 2013). Učiteljska profesija specifična je po tome što uključuje značajne interpersonalne zahtjeve u svakodnevnom radu s učenicima, kolegama i drugim dionicima u školskog okružju. Iz tog su razloga Klassen i suradnici (2013) prilagodili koncept radne angažiranosti učitelja, stavljajući veći naglasak na društvene aspekte radne angažiranosti. Radna angažiranost učitelja prema navedenoj konceptualizaciji sadrži četiri aspekta: kognitivnu, emocionalnu, socijalnu angažiranost s učenicima te socijalnu angažiranost s kolegama (Klassen i sur., 2013). Kognitivna angažiranost obilježava stupanj u kojem su učitelji spremni uložiti trud u radne zadatke te odgovara dimenzijama volje i udubljenosti iz konceptualizacije Bakker i Demerouti (2008). Emocionalna angažiranost označava ugodne emocije koje učitelji doživljavaju na poslu, poput sreće, uzbuđenja i uživanja u radnim

zadacima, a socijalna angažiranost označava percepciju učitelja o povezanosti i brizi o učenicima i kolegama.

Radno angažirani učitelji intrinzično su motivirani i uspješni u nošenju sa svakodnevnim zahtjevima svojeg posla, zbog čega je radna angažiranost učitelja važna za pozitivne ishode samih učitelja, njihovih učenika, ali i cijelog kolektiva škole (Klassen i sur., 2012). Visoko angažirani učitelji manje su skloni sagorijevanju na poslu i posvećeniji su svojem poslu (Hakanen i sur., 2006), uspješniji su u poučavanju, a radna angažiranost doprinosi i povećanju ostalih resursa u njihovu poslu (Bakker i Bal, 2010). Osim toga, angažirani učitelji imaju visoke karijerne aspiracije, motivirani su za ostanak i napredovanje u profesiji te su angažirani u radnim zadacima izvan poučavanja, što je važan aspekt učiteljskog posla (Parker i Martin, 2009; Klassen i sur., 2012). Navedena istraživanja ukazuju na važnost istraživanja učiteljske radne angažiranosti, s ciljem boljeg razumijevanja njihove profesionalne dobrobiti, njihovog zadržavanja u profesiji i poticanja kvalitete poučavanja.

1.3.2 Sagorijevanje učitelja

Sagorijevanje je sindrom koji se kod zaposlenika javlja kao posljedica izloženosti velikom broju radnih zahtjeva s iscrpljenošću kao glavnom komponentom (Schaufeli i sur., 2020). U jednoj od prvih i najpopularnijih definicija sagorijevanja ovaj je sindrom opisan kao posljedica rada s ljudima u određenim zanimanjima poput rada s pacijentima, rada u uslužnim djelatnostima ili rada u obrazovanju, međutim, danas je jasno da je pojava sagorijevanja moguća u svim zanimanjima (Maslach i Jackson, 1981; Schaufeli i sur., 2020). Najutjecajnijiu konceptualizaciju sagorijevanja razvile su Maslach i Jackson (1981), koje su opisale sagorijevanje kroz tri komponente: iscrpljenost, depersonalizaciju i sniženo osobno postignuće. Ovaj koncept i instrument sagorijevanja (MBI, Maslach i Jackson, 1981) koristi 90 % objavljenih znanstvenih radova o sagorijevanju (Boudreau i sur., 2015, prema Schaufeli, 2021). Schaufeli i suradnici (2020) problematiziraju dominantno korištenje istog koncepta i instrumenta posljednjih četrdeset godina istraživanja sagorijevanja jer ono usporava njegovo razumijevanje te ne uključuje suvremene spoznaje o sagorijevanju. Kako bi osuvremenili i unaprijedili istraživanja sagorijevanja, Schaufeli i suradnici (2020) su razvili novu konceptualizaciju prema kojoj sagorijevanje uključuje četiri aspekta: iscrpljenost, narušeno emocionalno funkcioniranje, narušeno kognitivno funkcioniranje te mentalno distanciranje od posla. Schaufeli i suradnici (2020) objašnjavaju redoslijed javljanja primarnih simptoma sagorijevanja kroz spiralu u kojoj je prva faza kronična fizička i psihička iscrpljenost kao

posljedica intenzivnog rada i visokih zahtjeva posla. Zbog manjka energije smanjuju se resursi radnika te dolazi do narušenog kognitivnog i emocionalnog funkcioniranja koji se manifestira kroz smanjenu koncentraciju, probleme s pamćenjem, burne emocionalne reakcije i otežanu kontrolu emocija. Zatim slijedi mentalno distanciranje od posla kao pokušaj adaptivnog mehanizma, s ciljem odmaka od posla i očuvanja energije. Međutim, ovaj mehanizam je disfunkcionalan i s vremenom postaje dijelom sindroma sagorijevanja uz intenziviranje prošlih faza.

Zbog visokih zahtjeva posla, učitelji su u posebnom riziku od sagorijevanja (Skaalvik i Skaalvik, 2009). Sagorijevanje se iz tog razloga u učiteljskoj profesiji često istraživalo, a unazad nekoliko godina i primjenom nove konceptualizacije sagorijevanja (Angelini i sur., 2024). Učitelji koji doživljavaju sagorijevanje na poslu doživljavaju razne negativne posljedice po svoje zdravlje, profesionalni razvoj i kvalitetu poučavanja. Primjerice, sagorijevanje učitelja predviđa narušeno opće zdravlje učitelja (Hakanen i sur., 2006), nižu samoeфикаsnost (Kim i Burić, 2020) i sniženo zadovoljstvom poslom (Madigan i Kim, 2021a). Osim toga, učitelji koji doživljavaju sagorijevanje su u većem riziku od napuštanja učiteljske profesije (Madigan i Kim, 2021a), što je problem koji zahvaća cijeli obrazovni sustav. Također, učenici prepoznaju kada njihovi učitelji doživljavaju sagorijevanje (Oberle i sur., 2020) te takvi učenici imaju sniženu motivaciju i lošiji školski uspjeh (Madigan i Kim, 2021b). S obzirom na niz negativnih posljedica sagorijevanja po same učitelje, njihove učenike, a onda i funkcioniranje obrazovnog sustava u cijelosti, iznimno je važno prepoznati koji su učitelji u većem riziku od sagorijevanja kako bi se ono moglo na vrijeme prevenirati.

1.4 Teorijski okvir odnosa ličnosti i profesionalne dobrobiti učitelja

Dobrobit učitelja određena je mnoštvom faktora koji se sveobuhvatno mogu istražiti primjenom Bronfenbrennerovog ekološkog modela (1979; McCallum i sur., 2017). Prema ovom modelu na razini kronosustava ispituju se utjecaji vremenskog konteksta, na razini makrosustava utjecaj društvenih problema, vrijednosti i zakonodavnog okvira, na razini egzosustava kontekstualni faktori poput karakteristika škole u kojoj učitelji rade, na razini mezosustava odnosi s drugima, osjećaj pripadnosti u kolektivu i druge socijalne mreže, a na razini mikrosustava osobne karakteristike, znanja i vještine (McCallum i sur., 2017). Sve su zastupljenija istraživanja koja se bave odrednicama profesionalne dobrobiti učitelja na mikrorazini, a posebno psihološkim karakteristikama učitelja (Bardach i sur., 2022). Psihološke

karakteristike učitelja uključuju motivaciju, socio-emocionalne kompetencije, samoeфикаsnost i osobine ličnosti (Bardach i sur., 2022).

Prema teoriji zahtjeva i resursa posla (Bakker i sur., 2023) psihološke karakteristike smatraju se osobnim resursima koji zaposlenicima omogućavaju dolazak do većeg broja okolinskih resursa, što posljedično dovodi do veće radne angažiranosti. Ličnost zaposlenika djeluje na percepciju i evaluaciju zahtjeva i resursa posla te ima direktne i indirektne efekte na profesionalnu dobrobit (Bakker i sur., 2023). Odnosno, uloga ličnosti u profesionalnoj dobrobiti se promatra u interakciju s okolinom, točnije, promjenjivim resursima i zahtjevima posla. U okviru petofaktorske teorije ličnosti (FFT, McCrae i Costa, 1996; 2008) osobine ličnosti definirane su kao bazične tendencije, apstraktni psihološki entiteti koji se ne mogu direktno opaziti, već o njima možemo zaključivati na temelju njihovih manifestacija. Manifestacije bazičnih tendencija McCrae i Costa (1996) nazivaju karakterističnim adaptacijama. One su karakteristične jer su djelomično određene dimenzijama ličnosti pojedinca, a adaptacije su zato što su određene okolinskim faktorima, poput kulture ili vrste situacije u kojoj se pojedinac nalazi. Ovo rezultira različitom slikom o sebi, vrijednostima i stavovima kroz vrijeme i situacije. Varijabilitet tih manifestacija produkt je isključivo okolinskih faktora, dok su osobine ličnosti kao bazične tendencije stabilne kroz vrijeme i situacije (McCrae i Costa, 1996). Karakteristične adaptacije potom djeluju na objektivnu biografiju pojedinca, iskazujući se u obliku nečijeg ponašanja ili emocionalnih reakcija (McCrae i Costa, 1996).

McCrae i Costa (2021) smatraju kako je FFT (McCrae i Costa, 1996; 2008) posebno pogodna za korištenje pristupa usmjerenog na osobu jer objašnjava proces djelovanja ličnosti na pojedinčev život. S obzirom na to da se pomoću pristupa usmjerenog na osobu čovjek promatra cjelovito, McCrae i Costa (2021) smatraju važnim ispitati i posljedice profila ličnosti, odnosno karakteristične adaptacije i objektivnu biografiju pojedinca. U nešto širem filozofskom značenju, pristup usmjeren na osobu označava usmjerenost na individualne karakteristike pojedinca i na njegova subjektivna iskustva, posebno vezana uz stres i ostale aspekte profesionalne dobrobiti (Woo i sur., 2018).

1.4.1 Ličnost i radna angažiranost učitelja

Rezultati meta-analize na temelju podataka radnika različitih profesija pokazuju da je ličnost važna odrednica radne angažiranosti, pri čemu ju svih pet širokih dimenzija ličnosti značajno samostalno predviđaju (Young i sur., 2018). Najvažnijima se pokazuju savjesnost i

ekstraverzija, koje samostalno objašnjavaju po 30 % varijance, zatim otvorenost i negativna emocionalnost koje samostalno objašnjavaju po 15 % varijance, dok ugodnost samostalno doprinosi s tek 7.9 % objašnjene varijance radne angažiranosti (Young i sur., 2018). Pritom sve dimenzije ličnosti predviđaju radnu angažiranost u očekivanom smjeru – radnici koji imaju nisku negativnu emocionalnost te visoke ostale dimenzije iskazuju veću radnu angažiranost. Nešto recentnija meta-analiza rađena na manjem uzorku (Fuzuaki i Iwata, 2022) ukazuje na slične rezultate. Točnije, prediktorska snaga pojedinih dimenzija ličnosti slijedi isti trend: naj snažniji su prediktori redom bili savjesnost, zatim ekstraverzija, otvorenost, negativna emocionalnost te ugodnost. Smjer povezanosti također je u skladu s očekivanjima, odnosno sve dimenzije izuzev negativne emocionalnost pozitivno predviđaju radnu angažiranost (Fuzuaki i Iwata, 2022). Dakle, radnici koji su predani poslu, organizirani i produktivni, koji su društveni i skloni doživljavanju pozitivnog afekta, koji su uviđavni i ugodni, otvoreni za nova iskustva i emocionalno stabilni, doživljavaju i veću angažiranost na poslu.

Drugi važan nalaz meta-analize Younga i suradnika (2018) je različit doprinos ličnosti pojedinim aspektima radne angažiranosti. Ličnost najbolje objašnjava dimenziju energičnosti (39.20 % varijance), zatim posvećenost (28.90 % varijance) te udubljenost (24.50 % varijance). Svih pet dimenzija značajno je predviđalo tri dimenzije radne angažiranosti, a efekti su bili umjereni (za savjesnost, negativnu emocionalnost i ekstraverziju) do niski (za ugodnost i otvorenost). Young i suradnici (2018) napominju kako očekuju da ličnost ima još veći doprinos u objašnjenju radne angažiranosti u profesijama sa slabim situacijskim efektima, primjerice kada radnici imaju veću autonomiju u poslu. S obzirom na to da učitelji imaju slobodu u kreiranju i izvođenju nastave, može se očekivati da ličnost ima veći doprinos u radnoj angažiranosti učitelja u usporedbi s nekim drugim profesijama u organizacijskom kontekstu.

Literatura o doprinosu ličnosti u objašnjenju radne angažiranosti učitelja i dalje je vrlo oskudna. Recentno publicirana studija pokazuje da ličnost učitelja direktno predviđa radnu angažiranost STEM učitelja u ranoj fazi karijere, međutim nije testiran samostalni doprinos pojedine dimenzije ličnosti (Wang i sur., 2024). Uz direktan efekt, pronađen je i medijacijski efekt stila poučavanja u povezanosti ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere i njihove radne angažiranosti (Li i sur., 2023). Učitelji koji su ugodniji, otvoreniji, savjesniji i emocionalno stabilniji češće koriste stil poučavanja koji podupire autonomiju učenika, što dovodi do njihove veće radne angažiranosti (Li i sur., 2023). Zanimljivo, iako se ekstraverzija pokazuje kao jedna od najvažnijih odrednica radne angažiranosti na uzorku radnika različitih profesija (Fuzuaki i

Iwata, 2022; Young i sur., 2018), na uzorku učitelja ekstraverzija u usporedbi s ostalim dimenzijama ličnosti ima najmanji doprinos (Li i sur., 2023). S druge strane, ostale dimenzije ličnosti prate sličan trend kao u prethodno opisanim meta-analizama, pri čemu najveći efekt ima negativna emocionalnost, potom savjesnost i ugodnost, a male efekte imaju otvorenost i ekstraverzija (Li i sur., 2023). Budući da je učiteljski posao usmjeren na svakodnevnu interakciju s učenicima, smisleno je da ugodnost, kao dimenzija ličnosti koja je determinanta kvalitete odnosa, ima veći doprinos radnoj angažiranosti učitelja u odnosu na ekstraverziju, koja je determinanta brojnosti odnosa (Tov i sur., 2016).

U istraživanju odnosa ličnosti učitelja i učeničkih procjena entuzijazma učitelja vidljiv je diferenciran odnos pojedinih faceta ličnosti i učiteljskog entuzijazma (Burić i sur., 2023). Entuzijazam učitelja, kao i radna angažiranost, smatra se pokazateljem učiteljske motivacije te sadrži komponente entuzijazma za predmetom i za samim poučavanjem (Kunter i sur., 2011). Rezultati pokazuju kako učenici percipiraju veći entuzijazam kod učitelja koji su društveniji, imaju više povjerenja, koji su manje organizirani i emocionalno nestabilniji (Burić i sur., 2023). Autorice ove neočekivane rezultate objašnjavaju time što učenici vjerojatno učitelje koji su emocionalno nestabilni doživljavaju kao spontanije u nastavi, a učitelje koji su organizirani kao stroge, zbog čega i procjenjuju njihov entuzijazam za poučavanje nižim (Burić i sur., 2023).

Kada je riječ o profilima ličnosti učitelja i njihovoj radnoj angažiranosti, rezultati su vrlo zanimljivi. Iako trend rezultata pokazuje da najveću angažiranost doživljavaju učitelji otpornog, potom sniženo kontrolirajućeg pa prosječnog i neotpornog profila, ove razlike većinom nisu statistički značajne (Perera i sur., 2018). Učitelji otpornog i sniženo kontrolirajućeg profila, u odnosu na učitelje prosječnog i neotpornog profila, iskazuju značajno veće razine kongitivne, emocionalne i socijalne angažiranosti s kolegama. S druge strane, radnu angažiranost s učenicima najviše doživljavaju učitelji otpornog profila, dok se učitelji ostalih profila statistički značajno međusobno ne razlikuju (Perera i sur., 2018). Drugim riječima, učitelji profila s prosječnim vrijednostima svih dimenzija ličnosti i profila s prosječnom negativnom emocionalnosti te ispodprosječnim vrijednostima ostalih dimenzija ličnosti doživljavaju statistički jednake razine radne angažiranosti. Otporni i sniženo kontrolirajući profili po svojem se obliku razlikuju u razini negativne emocionalnosti i savjesnosti, pri čemu otporni ima ispodprosječnu negativnu emocionalnost i iznadprosječnu savjesnost, dok sniženo kontrolirajući profil ima prosječnu negativnu emocionalnost i ispodprosječnu savjesnost (Perera i sur., 2018). Unatoč razlikama u dimenzijama ličnosti koje se pokazuju snažnim

odrednicama radne angažiranosti (Fuzuaki i Iwata, 2022; Li i sur., 2023), učitelji ovih profila doživljavaju statistički jednake razine većine aspekata radne angažiranosti, ali se statistički značajno razlikuju u socijalnoj angažiranosti s učenicima (Perera i sur., 2018). Ovi rezultati imaju dvije važne implikacije. Prvo, pokazuju kako radna angažiranost učitelja ovisi o njihovom cijelom profilu ličnosti i kako je međuodnos dimenzija ličnosti pojedinca važan u njihovu diferenciranju u radnoj angažiranosti. Drugo, pokazuju važnost istraživanja radne angažiranosti na razini četiriju aspekata jer rezultati nisu jednoznačni za sve njezine aspekte.

O odnosu ličnosti i radne angažiranosti postoji mnoštvo istraživanja u području organizacijskog konteksta, ali kod učitelja se i dalje aktivno istražuje. Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da se zaključci o ovom odnosu na uzorku radnika različitih profesija ne mogu direktno prenijeti na učiteljsku profesiju zbog specifičnosti učiteljske uloge. Primjerice, ekstraverzija se pokazuje manje važnom odrednicom radne angažiranosti učitelja, nego što je to slučaj kod ostalih radnika (Li i sur., 2023). Također, istraživanje koje koristi pristup usmjeren na osobu (Perera i sur., 2018) pokazalo je kako su razlike u radnoj angažiranosti učitelja ovisne o cijelom profilu ličnosti, odnosno dinamici svih pet dimenzija ličnosti. Osim toga, studije pokazuju različit doprinos ličnosti pojedinom aspektu radne angažiranosti (Young i sur., 2018; Perera i sur., 2018), zbog čega je radnu angažiranost važno konceptualizirati na toj finijoj razini njezinih četiriju aspekata.

1.4.2 Ličnost i sagorijevanje učitelja

Većina istraživanja o odrednicama sagorijevanja usmjerena je na kontekstualne i organizacijske faktore, dok su istraživanja o osobnim resursima, a onda i ličnosti, do sada često bila parcijalizirana i nesustavna (Angelini, 2023). Međutim, značajnost ličnosti u predviđanju sagorijevanja na poslu je nedvojbeno, a prepoznavanjem radnika koji imaju ranjivi profil ličnosti omogućuje se ciljano pružanje podrške najpotrebitijima (Alarcon i sur., 2009; Angelini, 2023). Dimenzije ličnosti različito doprinose trima simptomima sagorijevanja prema konceptualizaciji Maslach i Jackson (1981). Emocionalna iscrpljenost ponajviše je određena negativnom emocionalnošću, umjereno ekstraverzijom, a nisko savjesnošću, ugodnošću i otvorenosti (Alarcon i sur., 2009). Slično je i s depersonalizacijom, koja pokazuje umjerene veze s negativnom emocionalnošću, a niske s ekstraverzijom, savjesnošću, ugodnošću i otvorenosti. Sniženo postignuće je, pak, umjereno povezano s ekstraverzijom, a nisko s ostalim dimenzijama (Alarcon i sur., 2009). Visoka negativna emocionalnost pokazuje se kao rizičan faktor za razvoj sindroma sagorijevanja, a ekstraverzija, ugodnost, savjesnost i otvorenost

zaštitnim faktorima (Angelini, 2023). Osobe povišene negativne emocionalnosti češće doživljavaju neugodne emocije poput anksioznosti i tjeskobe te se teže nose sa stresom, zbog čega su u većem riziku od sagorijevanja (Angelini, 2023). Ekstroverti su skloni pozitivnom afektu, aktivnom traženju podrške i većoj samoeфикаsnosti, a ugodne osobe su suradljive i tolerantne te razvijaju bliske odnose na poslu, što ih može zaštititi od emocionalne iscrpljenosti i sagorijevanja (Angelini, 2023). Savjesni pojedinci su organizirani i spremni naporno raditi kako bi postigli radne ciljeve, što ih štiti od emocionalne iscrpljenosti i sniženog postignuća, međutim neke studije pokazuju da su savjesne osobe posebno posvećene poslu i ulažu dodatan trud u radne zadatke, zbog čega imaju i veće šanse razviti sindrom sagorijevanja (Angelini, 2023). Doprinos otvorenosti u objašnjenju sagorijevanja je vrlo nizak (Alarcon i sur., 2009), a smjer povezanosti nije ujednačen među studijama (Angelini, 2023). Dok neke studije pokazuju da otvorene osobe, koje su sklone nezavisnosti i kreativnim načinima rješavanja problema, imaju manje šanse patiti od sagorijevanja, druge pokazuju suprotno (Angelini, 2023). Primjerice, u longitudinalnoj studiji na uzorku visokoškolskih nastavnika ovu negativnu povezanost autori objašnjavaju time što su otvoreni nastavnici spremniji čuti probleme svojih studenata, zbog čega imaju i veće šanse za emocionalnom iscrpljenosti (Ghorpade i sur., 2007).

Sagorijevanje konceptualizirano u okviru BAT-a također je povezano s ličnosti i nizom osobnih resursa (Schaufeli i De Witte, 2023). Koristeći HEXACO model ličnosti, pokazalo se da emocionalnost predviđa pozitivno, a ugodnost, ekstraverzija i savjesnost negativno predviđaju sva četiri simptoma sagorijevanja (De Vries i sur., 2022).

Istraživanja doprinosa ličnosti učitelja u objašnjenju radnih ishoda, a posebice profesionalne dobrobiti, sve se više razvijaju (Bardach i sur., 2022), što pokazuje i porast broja meta-analiza u ovom području. Unazad posljednjih nekoliko godina objavljene su četiri meta-analize o odnosu ličnosti i sagorijevanja učitelja (Kim i sur., 2019; Cramer i sur., 2015, prema Bardach i sur., 2022; Roloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022). Sve četiri meta-analize u fokusu istraživanja imaju velikih pet dimenzija ličnosti učitelja i sagorijevanje konceptualizirano prema dominantnoj teoriji Maslach i Jackson (1981).

Suprotno očekivanjima, rezultati meta-analize Kim i suradnika (2019) pokazuju da nijedna od pet dimenzija ličnosti značajno ne predviđa sagorijevanje kod učitelja. Budući da su ovi rezultati temeljeni samo na sedam studija, statistička snaga meta-analize vjerojatno nije bila dovoljno velika za postizanje statističke značajnosti efekata (Kim i sur., 2019). Iako su efekti neznačajni, veličina efekata je slijedila pretpostavljeni trend, krenuvši redom od najvećeg efekta

emocionalne stabilnosti, zatim savjesnosti, ekstraverzije, ugodnosti pa do najmanjeg efekta otvorenosti. Međutim, važno je spomenuti da je u ovoj meta-analizi korišten kompozit sagorijevanja umjesto njegovih triju dimenzija, unatoč tome što analiziran instrument sagorijevanja (MBI, Maslach i Jackson, 1981) to ne dopušta. S druge strane, Cramer i Binder (2015, prema Bardach i sur., 2022) izvještavaju o drugačijim rezultatima doprinosa ličnosti u objašnjenju sagorijevanja i stresa. Rezultati njihove meta-analize upućuju na to da visoka negativna emocionalnost dovodi do povećanog rizika od sagorijevanja, a ugodnost i ekstraverzija se pokazuju kao zaštitni faktori. Rezultati koji se odnose na dimenziju savjesnosti nisu bili jednoznačni, dok se, sukladno rezultatima Kim i suradnika (2019), otvorenost ne pokazuje relevantnom u objašnjenju sagorijevanja učitelja. Bardach i suradnici (2022) ističu kako je do različitih rezultata ovih dviju meta-analiza (Kim i sur., 2019; Cramer i Binder, 2015, prema Bardach i sur., 2022) moglo doći zbog razlika u uzorkovanju radova koji su analizirani. U meta-analizi Kim i suradnika (2019) većina radova bile su doktorske disertacije te su kao kriterijske varijable korištene samo mjere sagorijevanja, dok se u drugoj studiji (Cramer i Binder, 2015, prema Bardach i sur., 2022) kao kriterijska mjera uz sagorijevanje koristio i stres te su uključeni i radovi na njemačkom i poljskom jeziku, što je proširilo broj analiziranih radova.

U dvjema recentnijim meta-analizama (Rolloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022) sagorijevanje je konceptualizirano kroz tri simptoma: emocionalnu iscrpljenost, depersonalizaciju i sniženo postignuće, zbog čega daju dublji uvid u diferencirani doprinos ličnosti pojedinom simptomu sagorijevanja. Pri tome, meta-analiza Rolloffa i suradnika (2022) temeljila se na 18 radova, a studija Liu i suradnika (2022) na 28 radova. Rezultati pokazuju da emocionalna iscrpljenost ima umjerenu pozitivnu vezu s negativnom emocionalnosti te umjerenu do nisku negativnu s ekstraverzijom, savjesnosti i ugodnosti (Rolloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022). Veza emocionalne iscrpljenosti i otvorenosti bila je neznčajna u jednoj meta-analizi (Rolloff i sur., 2022), dok je u drugoj bila značajna i negativna, ali vrlo niska (Liu i sur., 2022). Depersonalizacija je bila umjereno pozitivno povezana s negativnom emocionalnosti te umjereno negativno s ugodnosti, savjesnosti i ekstraverzijom. Veze s otvorenosti bile su negativne i niske u obje meta-analize (Rolloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022). Kad je riječ o sniženom postignuću, rezultati ovih dviju meta-analiza pokazuju oprečne podatke. Rolloff i suradnici (2022) pronašli su umjerenu pozitivnu povezanost s negativnom emocionalnosti i umjerenu negativnu povezanost s ostalim dimenzijama ličnosti, dok u meta-analizi Liu i

suradnika (2022) sniženo postignuće nije bilo značajno povezano ni s jednom dimenzijom ličnosti.

Iako postoji nekoliko recentnih meta-analiza o odnosu ličnosti i sagorijevanja učitelja, njihovi rezultati nisu posve konkluzivni. Većina rezultata ukazuje na to da negativna emocionalnost predstavlja rizičan faktor, a ugodnost, ekstraverzija i savjesnost zaštitne faktore, dok otvorenost nije važna odrednica sagorijevanja. Kako bi se s većom sigurnošću mogao utvrditi odnos ličnosti i sagorijevanja, poglavito uzevši u obzir specifičnosti učiteljske profesije i primjenu nove konceptualizacije sagorijevanja, potrebno je provesti nova istraživanja. Osim toga, identifikacijom tipova ličnosti kroz pristup usmjeren na osobu tek je potrebno istražiti kako međuodnos dimenzija ličnosti oblikuje razlike u sagorijevanju učitelja.

1.5 Metodološki aspekti ovog istraživanja

Kako bi se istraživanje temeljilo na suvremenim spoznajama o ličnosti i profesionalnoj dobrobiti učitelja, ključno je razmotriti i metodološke aspekte istraživanja. U nastavku su predstavljena metodološka načela pristupa usmjerenog na osobu, kao i pregled instrumenata koji se koriste za mjerenje ličnosti, radne angažiranosti i sagorijevanja učitelja.

1.5.1 Pristup usmjeren na osobu

Pristup usmjeren na osobu najprikladnije je definirati kao klasteriranje ljudi, s ciljem jasnijeg opisa osobe prema setu različitih indikatora (Woo i sur., 2018). Klasteriranje sudionika u poduzorke koji su slični po određenim karakteristikama ne može se uspoređivati s pristupom usmjerenim na varijable jer imaju potpuno drugačiji cilj i odgovaraju na drugačija istraživačka pitanja. Pristup usmjeren na varijable primarno je usmjeren na prediktivna istraživanja, s ciljem identifikacije odnosa između varijabli i doprinosa prediktora kriteriju, a pretpostavljaju da je uzorak homogen (Morin i sur., 2018). S druge strane, u pristupu usmjerenom na osobu pretpostavlja se heterogenost uzorka te se identificiraju klasifikacije ili tipologije koje daju parsimoničnu, a istovremenu holističku perspektivu određenog fenomena, što doprinosi njegovu konceptualnom razumijevanju (Woo i sur., 2018).

Postoji više statističkih analiza koje se primjenjuju u okviru pristupa usmjerenog na osobu i mogu se svrstati u dvije kategorije: algoritamske analize i analize s latentnim varijablama (Woo i sur., 2018). Pritom, u suvremenim istraživanjima dominantno se koriste kompleksnije analize koje koriste latentne varijable (Woo i sur., 2018). Koristeći latentne

varijable možemo kontrolirati pogrešku mjerenja i analizu temeljiti na modelima čije se pristajanje podacima provjerava pomoću statističkih indikatora (Woo i sur., 2018). Dominantna analiza koja se koristi za identifikaciju latentnih profila ličnosti je analiza latentnih profila (LPA; Yin i sur., 2021). LPA, za razliku od latentne klaster analize (LCA) omogućava identifikaciju profila na temelju kontinuiranih varijabli (Spurk i sur., 2020). Modeli analize latentnih profila mjerni su modeli koji se baziraju na matrici varijanci i kovarijanci te bi indikatori stoga trebali biti teorijski povezani, ali distinktivni koncepti (Bauer, 2022). LPA se često u literaturi uspoređuje s konfirmatornom faktorskom analizom jer na temelju manifestnih indikatora identificira latentne varijable. Pri tome, latentni profil je kategorijalna varijabla koja reprezentira skupinu ljudi, dok je u konfirmatornoj faktorskoj analizi latentni faktor kontinuirana varijabla koja reprezentira set varijabli (Morin i sur., 2016). U LPA su sudionici klasificirani u profile prema principu najveće vjerojatnosti pripadanja određenom profilu. Odnosno, specifična kombinacija rezultata pojedinog profila rezultat je funkcije vjerojatnosti pripadanja sudionika profilu i pojedinačnih kombinacija rezultata na setu indikatora, primjerice dimenzija ličnosti (Bauer, 2022). Temeljna pretpostavka LPA je pretpostavka o lokalnoj neovisnosti, odnosno ortogonalnosti ili međusobnoj neovisnosti identificiranih profila (Bauer, 2022). Drugim riječima, prilikom identifikacije profila pretpostavljamo da se matrica varijanci i kovarijanci u potpunosti može objasniti klasificiranjem sudionika u profile.

LPA je vrlo korisna analiza i zbog svoje fleksibilnosti. Ona se, primjerice, može kombinirati s modeliranjem strukturalnim jednadžbama (tzv. LPA drugog reda; Morin i sur., 2016), a omogućuje i testiranje različitih varijacija modela (van Lissa i sur., 2024). Tako je, primjerice, moguće testirati modele u kojima su varijance pojedinog indikatora različite između profila ili u kojima su kovarijance između indikatora slobodno procijenjene. Modeli slobodno procijenjenih kovarijanci nisu u skladu s pretpostavkom o lokalnoj neovisnosti profila, ali ih je opravdano testirati u situacijama kada su teorijski plauzibilne (Bauer, 2022). Primjerice, kada je riječ o profilima faceta ličnosti, možemo pretpostaviti da matrica kovarijanci i varijanci neće biti u potpunosti objašnjena identificiranim profilima zbog hijerarhijske strukture ličnosti. Budući da su u modelu velikih pet povezanosti između faceta koje pripadaju istoj dimenziji ličnosti veće od povezanosti faceta različitih dimenzija ličnosti, nakon identifikacije profila možemo očekivati da će postojati neobjašnjena kovarijanca između faceta iste dimenzije.

U LPA se najbolji model odabire usporedbom alternativnih modela koji se razlikuju u broju identificiranih profila. To se čini na temelju niza statističkih kriterija, ali specifičnost ove

analize je u tome što je ključni kriterij odabira modela parsimoničnost i teorijska smislenost konfiguracije profila (Morin i sur., 2016). Osim toga, važno je voditi računa o veličini najmanjeg profila jer premali profili mogu biti nevaljani statistički artefakti. Neki autori navode kako profil ne bi trebao sadržavati manje od 1 % uzorka ili manje od 25 sudionika (Spurk i sur., 2020), dok drugi navode kako je minimalna prihvatljiva veličina profila sačinjena od minimalno 5 % uzorka (Depaoli, 2013). Kako bi se identificirali valjani profili, potreban je uzorak od otprilike 500 sudionika (Spurk i sur., 2020), što je okvirno i medijan veličine uzorka u studijama koje koriste LPA (Woo i sur., 2018; Spurk i sur., 2020).

1.5.2 Mjerenje ličnosti

Prilikom ispitivanja ličnosti u istraživačke svrhe dominantno su korištena tri upitnika: NEO PI-R (Costa i McCrae, 1992), BFI (John i sur., 1991) te BFI-2 (Soto i John, 2017a). NEO PI-R upitnik je koji mjeri pet dimenzija ličnosti i po šest faceta za svaku dimenziju, a pokazuje dobru pouzdanost tipa unutarnje konzistencije, stabilnost i valjanost (Costa i McCrae, 1992). Međutim, glavni nedostatak ovog upitnika je njegova duljina, pri čemu dulja verzija ljestvice uključuje 240 čestica, a kraća 60 čestica (John i sur., 2008).

S ciljem razvoja ekonomičnijeg upitnika s manjim brojem čestica, John i suradnici (1991) razvili su BFI, koji velikih pet dimenzija mjeri s 44 čestice. Ovaj upitnik razvijen je tako što su eksperti identificirali pridjeve koji odgovaraju opisu isključivo jedne dimenzije ličnosti, što je rezultiralo upitnikom visoke pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije i jasne faktorske strukture (John i sur., 2008). Međutim, u razvoju BFI-ja nije stavljen naglasak na facetnu razinu ličnosti, tako da pojedine čestice mjere više faceta istovremeno, a dimenzije nisu podjednako zasićene odgovarajućim facetama. U novoj inačici instrumenta BFI-2 (Soto i John, 2017a) naglasak je upravo zato stavljen na hijerarhijsku strukturu ličnosti te je svaka od pet dimenzija jednako zasićena s po tri facete, a facete pojedine dimenzije neovisne su o drugim dimenzijama. Ova inačica ljestvice je dulja te ukupno ima 60 čestica, od čega po 12 čestica za svaku dimenziju ličnosti, odnosno po četiri za svaku facetu ličnosti (Soto i John, 2017a). BFI-2 pokazuje visoku valjanost i pouzdanost u različitim kontekstima te veću prediktivnu valjanost u odnosu na BFI (Soto i John, 2017a, Halama i sur., 2020, Cemalcilar i sur., 2021). Razvijene su i skraćene verzije upitnika BFI-2 s 30, odnosno 15 čestica, u kojima su pojedine facete mjerene jednom, odnosno dvijema česticama (Soto i John, 2017b). Skraćene verzije ljestvice pokazuju dobre metrijske karakteristike (Soto i John, 2017b), ali ne omogućavaju specifikaciju latentnih faceta ličnosti zbog premalog broja čestica kojima se mjere. Upitnik BFI-2 preveden je i validiran na

hrvatskom uzorku pokazujući dobra metrijska svojstva, zadovoljavajuću pouzdanost te strukturalnu i konstruktnu valjanost (Hausding i Horstmann, 2023).

Prilikom upitničkih samoprocjena ličnosti, sudionici imaju tendenciju slaganja s česticama, neovisno o njihovom sadržaju (John i sur., 2008). Takav stil odgovaranja naziva se stilom slaganja, a individualne razlike u stilu slaganja mogu povećati pozitivne, odnosno smanjiti negativne korelacije između dimenzija ličnosti (Soto i John, 2017a). Kako bi se smanjio efekt stila slaganja u upitniku, u BFI-2 je balansiran broj pozitivnih i negativnih čestica na razini svake facete i svake dimenzije ličnosti (Soto i John, 2017a).

1.5.3 Mjerenje radne angažiranosti

Najčešće korištena mjera radne angažiranosti je Utrechtska ljestvica radne angažiranosti (engl. *Utrecht work engagement scale* (UWES); Schaufeli i Bakker, 2004). Ova je ljestvica razvijena u kontekstu organizacijske psihologije te mjeri tri aspekta radne angažiranosti: volju, predanost i udubljenost. Također, moguće je izračunati i ukupni rezultat radne angažiranosti, a jednofaktorska struktura pokazuje bolja metrijska svojstva (Kulikowstki, 2017). Ova ljestvica primjenjuje se i kod mjerenja radne angažiranosti učitelja, a Klassen i suradnici (2012) su potvrdili njezinu trofaktorsku i jednofaktorsku valjanost na velikom uzorku učitelja iz različitih zemalja.

Ipak, Klassen i suradnici (2012) problematiziraju korištenje ove ljestvice na populaciji učitelja jer nije prilagođena za obrazovni kontekst, koji se značajno razlikuje od organizacijskog. Sljedeće godine Klassen i suradnici (2013) razvijaju novu ljestvicu radne angažiranosti specifičnu za učiteljsku profesiju, naziva Skala angažiranosti učitelja (engl. *Engaged Teacher Scale*; ETS). S većim naglaskom na socijalni aspekt učiteljske radne angažiranosti, ETS mjeri četiri aspekta radne angažiranosti učitelja: kognitivnu, emocionalnu, socijalnu angažiranost s učenicima te socijalnu angažiranost s kolegama (Klassen i sur., 2013). Nakon pet koraka konstrukcije upitnika, finalna ljestvica uključuje 16 čestica, a uz četiri dimenzije radne angažiranosti, omogućuje i računanje jednog ukupnog rezultata (Klassen i sur., 2013). Odgovori se daju na ljestvici frekvencije od 5 stupnjeva, od „*nikada*“ do „*uvijek*“. Ljestvica je validirana u različitim kontekstima te je pokazala zadovoljavajuća metrijska svojstva na uzorku učitelja iz zemalja diljem svijeta (Yerdelen i sur., 2018; Silva Júnior i sur., 2020; Đorđić i sur., 2024).

1.5.4 Mjerenje sagorijevanja

Od pojave konceptualizacije i mjere sagorijevanja koje su razvile Maslach i Jackson (1981), njihov upitnik (engl. *Maslach Burnout Inventory*; MBI) se dominantno koristio prilikom mjerenja sagorijevanja. MBI, prateći teorijske postavke sagorijevanja prema Maslach i Jackson (1981), mjeri tri facete sagorijevanja: emocionalnu iscrpljenost, depersonalizaciju i osobno postignuće. Sagorijevanje obilježavaju visoki rezultati na emocionalnoj iscrpljenosti i depersonalizaciji te nizak rezultat na osobnom postignuću. U drugom izdanju upitnika uvedena je i specificirana ljestvica za učitelje MBI-ES (Maslach i Jackson, 1986).

Schaufeli i suradnici (2020) problematiziraju dominantno korištenje jednog instrumenta sagorijevanja te navode konceptualne i praktične nedostatke ovog upitnika, poput toga što ne uključuje nove spoznaje o sagorijevanju i što ne nudi jedan ukupni rezultat sagorijevanja. Iz tog su razloga Schaufeli i suradnici (2020) razvili novu konceptualizaciju i mjeru sagorijevanja (engl. *Burnout Assessment Tool*; BAT), kako bi osuvremenili i unaprijedili istraživanja sagorijevanja. Simptomi sagorijevanja mjerene BAT-om uključuju iscrpljenost, narušeno emocionalno funkcioniranje, narušeno kognitivno funkcioniranje te mentalno distanciranje od posla. Ovaj upitnik uz četiri primarna simptoma sagorijevanja mjeri i njegove sekundarne simptome, što omogućuje primjenu upitnika u kliničke svrhe (Schaufeli i sur., 2020). Upitnik je razvijen kroz četiri koraka uključujući dubinske intervjue sa stručnjacima u području sagorijevanja, nekoliko kvantitativnih pilot-studija, detaljnu psihometrijsku obradu i izradu normi za procjenu sagorijevanja (Schaufeli i sur., 2020). Instrument postoji u duljoj (23 čestice) i kraćoj (12 čestica) formi, a uz četiri rezultata na dimenzijama sagorijevanja, moguće je računati i ukupni rezultat. Odgovori se daju na ljestvici frekvencije od 5 stupnjeva, od „*nikada*“ do „*uvijek*“. Ovaj relativno novi instrument sagorijevanja validiran je i na uzorku talijanskih učitelja, pokazujući odgovarajuću faktorsku strukturu i pouzdanost mjere (Angelini i sur., 2024). Upitnik je korišten i u identifikaciji razina sagorijevanja na uzorku brazilskih učitelja, pokazujući iznimno visoku pouzdanost i osjetljivost (Pereira i sur., 2021). U recentnoj studiji skraćena forma BAT upitnika validirana je i na reprezentativnom uzorku hrvatskih radnika pokazujući dobra metrijska svojstva (Tomas i sur., 2024).

1.6 Cilj istraživanja

Iako se povećava istraživački interes za ispitivanje uloge ličnosti u objašnjenju aspekata profesionalne dobrobiti učitelja, rezultati recentnih meta-analiza o odnosu ličnosti i

sagorijevanja učitelja su nekonkluzivni (Kim i sur., 2019; Roloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022), a istraživanja o odnosu ličnosti i radne angažiranosti učitelja i dalje su u začetku (Perera i sur., 2018). Rezultati se i dalje ne mogu generalizirati, stoga postoji potreba za provedbom sličnih istraživanja u različitim obrazovnim kontekstima (Kim i sur., 2019). Osim toga, dosadašnja istraživanja dominantno koriste zastarjeli koncept sagorijevanja (Maslach i Jackson, 1981) te je važno ispitati odnos ličnosti sa suvremenom konceptualizacijom sagorijevanja koja sadrži četiri simptoma sagorijevanja (Schaufeli i sur., 2020). Slično je i s radnom angažiranosti, koja je konceptualno kontekstualizirana za učiteljsku profesiju tek prije deset godina (Klassen i sur., 2013) te još uvijek postoji potreba za jasnijim objašnjenjem njezinog odnosa s ličnosti učitelja.

U istraživanjima ličnosti učitelja često nedostaje uporište u teorijama ličnosti i primjena novih metodoloških spoznaja o ličnosti (Göncü, 2017). U ovom istraživanju korišten je teorijski okvir modela velikih pet (Soto i John, 2017a), petofaktorske teorije ličnosti (McCrae i Costa, 1996; 2008), kao i teorije zahtjeva i resursa posla (Bakker i sur., 2023). Uz to, učinjen je metodološki iskorak u istraživanjima odnosa ličnosti i profesionalne dobrobiti učitelja primjenom pristupa usmjerenog na osobu.

Većina istraživanja ličnosti učitelja koristi pristup usmjeren na varijable koji ne omogućuje ispitivanje interaktivne uloge različitih dimenzija ličnosti za određene ishode (McCrae i Costa, 2021). Za sada postoji tek jedan rad koji se bavi profilima ličnosti učitelja (Perera i sur., 2018), međutim, još uvijek nisu identificirani profili ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere. S obzirom na visoku stopu napuštanja učiteljske profesije unutar prvih pet godina rada, pristup usmjeren na osobu, koji omogućuje identifikaciju heterogenih poduzoraka, može dati relevantnu i drugačiju perspektivu na odnos ličnosti učitelja i aspekata njihove profesionalne dobrobiti. Osim profila ličnosti na razini dimenzija, pokazuje se važnim identificirati profile na razini faceta (Ratchford i sur., 2022). Pomoću faceta ličnosti moguće je steći dubinski uvid u ličnost osobe i jasnije diferencirati profile, što omogućuje jasniji opis profila i pojedinaca, kao glavni cilj pristupa usmjerenog na osobe (McCrae i Costa, 2021). Za sada postoji tek nekoliko istraživanja u kojima su identificirani profili ličnosti na razini faceta te postoji potreba za provjerom replikacije takvih profila na uzorku učitelja (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023; Kokkinos i sur., 2024).

Cilj ove doktorske disertacije je identificirati profile ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere na temelju dimenzija i faceta ličnosti modela velikih pet te ispitati postoje li razlike u radnoj angažiranosti i u sagorijevanju učitelja s obzirom na njihov profil ličnosti.

2. PROBLEMI I HIPOTEZE

Kako bi se odgovorilo na postavljeni cilj istraživanja, definirani su sljedeći istraživački problemi i hipoteze:

- 1) Identificirati profile ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere na temelju dimenzija ličnosti.
 1. Koliko ima različitih profila ličnosti?
 2. Koliko su pojedini profili zastupljeni?
 3. U kojim dimenzijama ličnosti se profili razlikuju?

H1. Na temelju pet dimenzija ličnosti identificirat će se četiri distinktivna profila ličnosti učitelja.

H1.1 Najzastupljeniji profil bit će onaj s prosječnim rezultatima na svim dimenzijama ličnosti.

H1.2 Negativna emocionalnost će biti najvažnija dimenzija ličnosti u razlikovanju profila, dok će otvorenost biti najmanje važna.

- 2) Identificirati profile ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere na temelju faceta ličnosti.
 1. Koliko ima različitih profila ličnosti?
 2. Koliko su pojedini profili zastupljeni?
 3. U kojim facetama ličnosti se profili razlikuju?

H2. Na temelju 15 faceta ličnosti identificirat će se pet distinktivnih profila ličnosti učitelja.

H2.1 Najzastupljeniji profil bit će onaj s prosječnim rezultatima na svim facetama ličnosti.

H2.2 Facete ekstraverzije, savjesnosti i ugodnosti će biti najvažnije facete u razlikovanju profila, dok će facete otvorenosti biti najmanje važne.

- 3) Ispitati razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju učitelja između različitih profila ličnosti temeljenih na dimenzijama i facetama ličnosti.

H3. Radna angažiranost učitelja (ukupni indikator i četiri aspekta) razlikovat će se između profila ličnosti učitelja, na način da će biti značajno veća kod profila koje karakteriziraju nizak rezultat na negativnoj emocionalnosti i visoki rezultati na ostalim dimenzijama ličnosti.

H4. Sagorijevanje učitelja (ukupni indikator i četiri aspekta) razlikovat će se između profila ličnosti učitelja na način da će biti značajno veće kod profila koje karakteriziraju visok rezultat na negativnoj emocionalnosti i niski rezultati na ekstraverziji, ugodnosti i savjesnosti.

3. METODOLOGIJA

3.1 Postupak

Istraživanje je provedeno u okviru šireg istraživačkog projekta „Uloga ličnosti, motivacije i socio-emocionalnih kompetencija u profesionalnoj dobrobiti učitelja u ranoj fazi karijere“ koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

U istraživanju su sudjelovali učitelji u ranoj fazi karijere (koji imaju do 5 godina radnog iskustva u nastavi) zaposleni kao predmetni učitelji u osnovnoj školi. Kako bi se zahvatio reprezentativan uzorak učitelja u ranoj fazi karijere u Hrvatskoj, kontaktirane su sve javne osnovne škole u RH koje provode redovni program (ukupno 872 škola). Pomoć u regrutaciji sudionika pružali su ravnatelji, tako što su proslijedili upitnik učiteljima svoje škole. U slučajevima kada se ravnatelji nisu povratno javili na dostavljenu molbu, poslana su još dva dodatna podsjetnika. Informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju dali su ravnatelji škola i sami učitelji prije ispunjavanja mrežnog upitnika. Ispunjavanje upitnika trajalo je 20 minuta. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno, sudionicima je zajamčena anonimnost podataka te su rezultati istraživanja analizirani isključivo na grupnoj razini. Provedba istraživanja odobrena je od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih te Etičkog povjerenstva Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu. Dio istraživanja koji je proveden u okviru ove doktorske disertacije odobren je i od strane Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

3.2 Sudionici

Upitniku je pristupilo 727 sudionika, od čega je 128 sudionika imalo nedostajuće podatke na svim varijablama relevantnim za ovaj rad. Iz tog je razloga u analitički postupak uvršteno 599 sudionika. Učitelji koji su ispunjavali ovaj upitnik zaposleni su u 281 osnovnoj školi u Hrvatskoj, što zahvaća 32 % od ukupnog broja svih osnovnih škola u Hrvatskoj.

U istraživanju su sudjelovali učitelji u ranoj fazi karijere koji imaju do 5 godina radnog iskustva u poučavanju te su zaposleni kao predmetni učitelji u osnovnoj školi. U prosjeku imaju 2 godine i 7 mjeseci radnog staža ($M = 31.78$ mjeseci, $SD = 17.73$). Uzorak većinom čine učiteljice (81 %), što je reprezentativno za učiteljsku profesiju, a prosječna dob iznosi 31 godinu

($M = 30.58$, $SD = 5.76$). Uzorak je heterogen prema predmetu poučavanja, uključujući 18 različitih školskih predmeta, pri čemu većina učitelja poučava informatiku (18 %), hrvatski jezik (14 %) i matematiku (13 %).

3.3 Mjerni instrumenti

Ličnost učitelja mjerena je pomoću Upitnika velikih pet – verzija 2 (engl. *Big Five Inventory 2* (BFI-2); Soto i John, 2017). Ovaj upitnik mjeri pet širokih dimenzija ličnosti i 15 užih faceta ličnosti (pri čemu po tri facete pripadaju istoj dimenziji). Pritom su za dimenziju ugodnosti facete poštovanje, suosjećajnost i povjerenje, facete savjesnosti su odgovornost, produktivnost i organiziranost, facete negativne emocionalnosti su emocionalna nestabilnost, depresija i anksioznost, a facete otvorenosti su estetski senzibilitet, kreativna imaginacija i intelektualna znatiželja. Upitnik ima 60 čestica, od čega po 12 čestica za pojedinu dimenziju ličnosti, odnosno po 4 za svaku facetu ličnosti. Sudionici su na Likertovoj skali slaganja procjenjivali koliko se slažu s time kako ih pojedine tvrdnje opisuju kao osobu (npr. „*Ja sam osoba koja... je otvorena, društvena.*”).

Radna angažiranost mjerena je Skalom angažiranosti učitelja (engl. *Engaged Teacher Scale* (ETS); Klassen i sur., 2013) koji mjeri ukupnu radnu angažiranost i njezina četiri aspekta (emocionalna angažiranost, kognitivna angažiranost, socijalna angažiranost s učenicima i socijalna angažiranost s kolegama). Upitnik se sastoji od 16 čestica, a svaki aspekt je mjeran četirima česticama. Sudionici su na skali frekvencije (od „nikada“ do „uvijek“) procjenjivali koliko se često tijekom poučavanja osjećaju ili ponašaju na način opisan u tvrdnjama (npr. „*Kad poučavam, radim to s puno truda.*“).

Sagorijevanje je mjereno Upitnikom za procjenu sagorijevanja (engl. *Burnout Assessment Tool* (BAT-23); Schaufeli i sur., 2020) koji mjeri ukupan indikator sagorijevanja i četiri primarna simptoma sagorijevanja (iscrpljenost, psihološka distanciranost, narušeno kognitivno funkcioniranje i narušeno emocionalno funkcioniranje). Korištena je dulja inačica upitnika od 23 čestice, koja iscrpljenost mjeri pomoću 8 čestica, a svaki od preostala tri simptoma pomoću 5 čestica. Sudionici su na skali frekvencije (od „nikada“ do „uvijek“) procjenjivali koliko se često na poslu osjećaju na način opisan u tvrdnjama (npr. „*Na svom se poslu osjećam psihički iscrpljeno.*“).

McDonaldova omega, kao mjera pouzdanosti svih ljestvica i podljestvica, prikazana je u Tablici 2.

3.4 Plan analiza

Kako bi se odgovorilo na postavljene istraživačke probleme, statističke analize ovog istraživanja provedene su u 6 koraka.

U prvom koraku analize provjereni su struktura i mehanizam nedostajućih podataka te su izračunate intraklasne korelacije. Važno je upoznati se sa strukturom i mehanizmom nedostajućih podataka kako bi se mogla donijeti odluka o optimalnom načinu tretiranja nedostajućih podataka, s ciljem izračuna točnih i nepristranih procjena u daljnjim analizama (Newman, 2014). Struktura nedostajućih podataka analizirana je na razini sudionika, čestica i skala (Newman, 2014), a mehanizam nedostajanja podataka testiran je pomoću Littleovog MCAR testa (Little, 1988), čija statistička neznačajnost ukazuje na to da podaci nedostaju potpuno po slučaju. S obzirom na to da su učitelji ugniježđeni u škole u kojima su zaposleni, a radna angažiranost i sagorijevanje su koncepti ovisni o kontekstu, izračunati su koeficijenti intraklasne korelacije (ICC1) za ishodišne varijable. Visoke intraklasne korelacije ($ICC1 > .05$), upućivale bi na sustavno variranje između klastera, odnosno škola (Muthén i Satorra, 1995). U tom slučaju bi pri daljnjim analizama bilo potrebno uzeti u obzir višerazinsku strukturu podataka, kako bi se izbjegle podcijenjene procjene standardnih pogrešaka i pogreška tipa 1 (González-Romá i Hernández, 2017).

U drugom koraku su analizirani pokazatelji deskriptivne statistike, provjerena je pouzdanost mjera, testirana je normalnost distribucija i izračunate su Pearsonove korelacije između svih varijabli. Kao mjera pouzdanosti izračunata je McDonaldova omega, koja je točniji pokazatelj pouzdanosti od Cronbachove alfe u slučaju kada mjere nisu tau-ekvivalentne ili normalno distribuirane (Trizano-Hermosilla i Alvarado, 2016). Provjera interkorelacija dimenzija i faceta ličnosti važan je preduvjet za analizu latentnih profila, s obzirom na to da ova analiza grupira sudionike na temelju sličnosti njihovih odgovora na setu indikatora (Bauer, 2022).

U trećem koraku analize testirana je faktorska struktura svih konstrukata pomoću konfirmatorne faktorske analize, s ciljem provjere valjanosti mjera. S obzirom na pretpostavljenu faktorsku strukturu ličnosti (Soto i John, 2017), radne angažiranosti (Klassen i sur., 2013) i sagorijevanja (Schaufeli i sur., 2020), specificirani su hijerarhijski modeli. Svaka dimenzija ličnosti specificirana je kao faktor drugog reda, a pripadajuće tri facete svake dimenzije kao faktori prvog reda. Također, kako bi se kontrolirala sklonost sudionika slaganju

sa svim česticama, neovisno o njihovu sadržaju (Jackson i Messick, 1958), u mjernim modelima ličnosti je specificiran i latentni metodološki faktor slaganja. Ovaj faktor specificiran je na način da su faktorska zasićenja svih čestica fiksirana na 1 te je faktor ortogonalan s drugim faktorima u modelu (Danner i sur., 2021). U mjernom modelu radne angažiranosti kao faktori prvog reda specificirana su četiri aspekta radne angažiranosti, a kao faktor drugog reda ukupni indikator radne angažiranosti. Mjerni model sagorijevanja specificiran je na jednak način, s četiri simptoma sagorijevanja kao faktorima prvog reda te ukupnim indikatorom sagorijevanja kao faktorom drugog reda.

Budući da distribucije mjera nisu normalne, parametri su procijenjeni uz MLR (engl. *Robust maximum likelihood*) estimaciju (Li, 2016). Pri procjeni pristajanja modela podacima korišteno je nekoliko indikatora: značajnost hi-kvadrata, TLI (*Tucker-Lewis Index*), CFI (*Comparative fit index*), RMSEA (*Root mean square error of approximation*) i SRMR (*Standardized root mean square residual*). S obzirom na visoku osjetljivost hi-kvadrat testa koji često ne dostiže statističku neznačajnost, praćeni su sljedeći kriteriji za procjenu pristajanja modela: $TLI \geq .95$, $CFI \geq .95$, $RMSEA < .06$ i $SRMR \leq .06$ za dobro pristajanje modela podacima te $TLI \geq .90$, $CFI \geq .90$, $RMSEA < .08$ i $SRMR \leq .08$ za adekvatno pristajanje (Hu i Bentler, 1999; Schreiber i sur., 2006).

U četvrtom koraku analize identificirani su latentni profili dimenzija i faceta ličnosti pomoću analize latentnih profila. Analiza latentnih profila (LPA) na temelju kontinuiranih indikatora klasificira sudionike u heterogene poduzorke koji dijele slične karakteristike (Woo i sur., 2018). Rezultat ove analize su latentne kategorijalne varijable (profili), a optimalan model, odnosno broj profila, odabran je usporedbom modela različitog broja profila (Woo i sur., 2018).

Prilikom identifikacije profila ličnosti kombiniran je konfirmatorni i eksploratorni pristup. Konfirmatorni pristup temeljen je na preglednom radu profila ličnosti velikih pet dimenzija ličnosti i na empirijskom radu profila ličnosti učitelja (Yin i sur., 2021; Perera i sur. 2018) u kojima su testirani modeli s jednakim varijancama između varijabli različitih profila i kovarijancama fiksiranim na nulu. Eksploratorni dio analize, koji po mojem saznanju još nije testiran u kontekstu profila ličnosti, odnosi se na testiranje dodatnih teorijski plauzibilnih modela u kojima je dopušteno slobodno procjenjivanje varijanci i kovarijanci indikatora u specificiranim modelima (van Lissa i sur., 2024; Pastor, 2007).

Stoga, na temelju dimenzija ličnosti, testirani su sljedeći modeli latentnih profila: 1) modeli s jednakim varijancama između profila i nultim kovarijancama te 2) modeli sa slobodno procijenjenim varijancama između profila i nultim kovarijancama. U navedenim modelima očekivano je da će matrica varijanci i kovarijanci dimenzija ličnosti u potpunosti biti objašnjena pomoću identificiranih profila, zbog čega nisu testirani modeli sa slobodno procijenjenim kovarijancama. U svim je modelima aritmetička sredina indikatora slobodno procijenjena te su testirani modeli s jednim do pet profila, u skladu s teorijskim očekivanjima (Yin et al., 2021).

S obzirom na hijerarhijsku strukturu ličnosti, plauzibilno je da će u modelima temeljenim na facetama ličnosti kovarijance između triju faceta koje pripadaju istoj dimenziji ličnosti ostati neobjašnjene nakon identifikacije profila. Iz tog razloga testirani su sljedeći modeli latentnih profila na temelju faceta ličnosti: 1) modeli s jednakim varijancama između profila i nultim kovarijancama, 2) modeli sa slobodno procijenjenim varijancama između profila i nultim kovarijancama te 3) modeli sa slobodno procijenjenim varijancama i slobodnim kovarijancama faceta pripadajućih dimenzija ličnosti. U svim modelima aritmetička sredina indikatora u profilima slobodno je procijenjena, a testirani su modeli s jednim do šest profila, u skladu s teorijskim očekivanjima (Ratchford i sur., 2022).

Modeli su analizirani uz 500 početnih vrijednosti, 100 iteracija za svaku početnu vrijednost i 50 najboljih rješenja kako bi se izbjegao problem lokalnih rješenja, odnosno neidentifikacije modela (Spurk i sur., 2020). Za odabir optimalnog modela korišten je niz statističkih i teorijskih kriterija. Prvi kriterij bila je replikabilnost *log likelihood* vrijednosti, koja, ako nije replicirana, upućuje na rizik dostizanja lokalnog maksimuma (engl. *local maxima*), odnosno potencijalno nevaljanog rješenja. Modeli koji uz navedene početne vrijednosti i iteracije nisu bili replicirani odbačeni su kao potencijalno rješenje. Nakon toga su uzeti u obzir relativni statistici AIC (*Akaike Information Criteria*), BIC (*Bayesian Information Criteria*) i SaBIC (*Sample-adjusted Bayesian Information Criteria*), čije niže vrijednosti upućuju na bolje pristajanje modela. U praksi ove vrijednosti često rastu kako raste i broj profila u modelima, stoga se preporučuje analizirati njihov *scree plot*, tražeći točku sve manjeg prinosa (Nylund-Gibson i Choi, 2018). Uzeta je u obzir i vrijednost entropije, koja upućuje na točnost klasifikacije sudionika u profile, a njezina veća vrijednost upućuje na bolji model (Wang i sur., 2017). Kao četvrti statistički pokazatelj korišten je BLRT (*bootstrapped likelihood ratio test*), alternativni test hi-kvadratu, koji pomoću *bootstrap* distribucije statistički uspoređuje dva modela, a značajan rezultat testa upućuje na to da je kompleksniji model bolji od modela s k-1

brojem profila (Asparouhov i Muthen, 2012). Uz statističke su pokazatelje kriteriji za odabir optimalnog rješenja uključivali teorijsku smislenost i parsimoničnost modela (Spurk i sur., 2020). Pri tome je razmatran izgled identificiranih profila koji bi uz kvantitativne razlike trebao sadržati i kvalitativne razlike, u skladu s teorijskim očekivanjima (Yin i sur., 2021). Također, uzeta je u obzir veličina najmanjeg profila u pojedinom modelu, pri čemu takav profil ne bi trebao činiti manje od 5 % ili 1 % uzorka, kako bi se izbjegli profili koji su statistički artefakti (Depaoli, 2013; Spurk, 2020). Osim toga, analizirana je prosječna vjerojatnost pripadanja modelu kao mjera pouzdanosti klasifikacije sudionika u profile. Imenovanje profila baziralo se na interpretacijskom okviru profila ličnosti Block i Blocka (1980) kako bi se omogućila usporedba i replikabilnost profila u međunarodnom kontekstu (Yin i sur., 2021).

U petom koraku analize opisana je struktura identificiranih profila. Prvo su testirane razlike u aritmetičkim sredinama pojedinih dimenzija, odnosno faceta ličnosti između identificiranih profila pomoću Waldovog testa. Kako bi se uslijed velikog broja uzastopnih statističkih usporedbi izbjegla pogreška tipa 1, p-vrijednost se korigirala pomoću Bonferronijeve korekcije (Armstrong, 2014). Zatim je provjerena struktura profila na temelju spola učitelja, što je učinjeno pomoću multinomijalne logističke regresije s profilima kao kriterijem, a spolom kao prediktorom.

U posljednjem koraku analize testirane su razlike između profila u radnoj angažiranosti i sagorijevanju. Kada se u model latentnih profila direktno uključi ishodišna varijabla, javlja se problem promjene strukture profila, zbog čega se aktivno istražuju statističke metode kojima se to može izbjeći (Nylund-Gibson i sur., 2019). Za sada je razvijeno desetak takvih metoda, pri čemu su prilikom uključivanja kontinuiranih ishodišnih varijabli preferirane BCH (Bolck-Croon-Hagenaars) metoda (Bakk i Vermunt, 2015; Asparuhov i Muthen, 2021) i pristup u tri koraka (engl. *3-step approach*) (Asparuhov i Muthen, 2014). Recentna simulacijska studija (Shin i sur., 2019) pokazala je da, u situacijama kada ishodišne varijable nisu normalno distribuirane i kada imaju različite varijance između profila, BCH metoda daje robusnije i stabilnije rezultate u odnosu na ostale metode, zbog čega je ona korištena u ovom istraživanju. BCH metoda provedena je u tri koraka (Asparuhov i Muthen, 2021), a po potrebi je uključena i kontrola varijable spola. U prvom koraku identificirani su profili ličnosti, zatim su u novu bazu spremljeni BCH ponderi i ishodišne varijable, a potom su testirane razlike u ishodišnim varijablama između profila pomoću Waldovog testa. Waldovim testom utvrđuje se postoji li statistički značajna razlika u ishodišnim varijablama između profila, ali se njime ne saznaje

značajnost svih pojedinih razlika. Stoga, ukoliko je rezultat Waldovog testa bio statistički značajan, dodatno su uspoređeni svi profili po pojedinom ishodu, pomoću naredbe MODEL CONSTRAINT. Prilikom testiranja navedenih razlika ponovno je implementirana Bonferronijeva korekcija kako bi se uslijed uzastopnog testiranja razlika izbjegla pogreška tipa 1.

Testirana su tri modela s ishodišnim varijablama koristeći profile dimenzija ličnosti i tri modela koristeći profile faceta ličnosti. Prvo su u istom modelu testirane razlike u ukupnoj radnoj angažiranosti i sagorijevanju, zatim u drugom modelu razlike između četiriju aspekata radne angažiranosti, a naposljetku u trećem modelu razlike između četiriju simptoma sagorijevanja.

Statističke analize provedene su u programima SPSS i Mplus. U SPSS-u su analizirani nedostajući podaci, deskriptivni pokazatelji i bivarijatne korelacije, dok su u Mplusu testirane intraklasne korelacije, provedena je analiza latentnih profila i testirane su razlike u ishodišnim varijablama između profila.

4. REZULTATI

4.1 Preliminarne analize

4.1.1 Analiza nedostajućih podataka

Kako bi se donijela odluka o tretiranju podataka koji nedostaju i time osigurala točna procjena parametara i nepristrano testiranje hipoteza, analiziran je broj nedostajućih podataka na razini sudionika, pojedinih čestica i skala (Newman, 2014).

Većinu uzorka čine sudionici bez nedostajućih podataka ($N = 502$, 83.81 %). Nedostajući podaci ostalih sudionika variraju između 1 % i 39 %, pri čemu prosječno sudionici imaju 0.97 % nedostajućih podataka. Na česticama upitnika ličnosti nedostaje između 0 % i 1.34 % podataka (prosječno 0.33 %), na česticama upitnika radne angažiranosti između 1.67 % i 2 % (prosječno 1.81 %), a na česticama upitnika sagorijevanja između 1.84 % i 2.5 % (prosječno 1.99 %). Na kontrolnoj varijabli spola nedostaje 2.34 % podataka. Na razini ljestvica također se radi o vrlo malom postotku nedostajućih podataka. Na ljestvicama dimenzija i faceta ličnosti nema nedostajućih podataka, na podljestvicama i ukupnom rezultatu radne angažiranosti radi se o 1.7 %, a na podljestvicama i ukupnom rezultatu sagorijevanja 1.8 % nedostajućih podataka. Ovakva raspodjela nedostajućih podataka vjerojatno je rezultat duljine

upitnika koji je sadržavao i druge ljestvice korištene u širem projektnom istraživanju, pri čemu su ljestvice radne angažiranosti i sagorijevanja bile na njegovom kraju.

Kako bi se utvrdio mehanizam nedostajanja podataka, proveden je Littleov MCAR test (Little, 1988). Budući da je rezultat testa statistički neznačajan ($\chi^2(70) = 53.373, p = .930$), može se zaključiti da obrazac nedostajanja podataka nije ovisan o varijablama u ovoj studiji, odnosno da podaci nedostaju potpuno po slučaju.

Kada podaci nedostaju potpuno po slučaju, Newman (2014) sugerira korištenje *Full Information Maximum Likelihood* (FIML) metode tretiranja nedostajućih podataka, što rezultira nepristranim testiranjem hipoteza i točnim procjenama parametara. Budući da je ova metoda implementirana u program Mplus, ona je potom korištena pri provođenju konfirmatorne faktorske analize i analize latentnih profila. Kada je riječ o multigrupnim modelima ili modelima s tzv. pomoćnim (engl. *auxiliary variable*), ishodišnim varijablama i kovarijatama (prilikom korištenja BCH metode), onda je preferirana metoda tretiranja nedostajućih podataka multipla imputacija (Newman, 2014, Asparuhov i Muthen, 2021). Međutim, kada nedostaje manje od 5 % podataka, korištenje multiple imputacije ne donosi značajan doprinos u nepristranim procjenama (Schafer, 1999). S obzirom na to da u ishodišnim varijablama nedostaje manje od 2 %, a u kovarijati spola svega 2.34 % podataka, tretiranje nedostajućih podataka u ovom dijelu analize ne bi doprinijelo točnosti analiza. Iz tog razloga se broj sudionika u strukturalnim modelima s radnom angažiranosti i sagorijevanjem razlikuje u manjoj mjeri. U analizama provedenim u SPSS-u (deskriptivna statistika i bivarijatne korelacije) nedostajući podaci su tretirani pomoću *pairwise deletion* metode. Ova metoda osigurava nepristranu procjenu koeficijenata korelacije, ali se uzorak razlikuje za svaki par korelacija (Newman, 2014).

4.1.2 Intraklasne korelacije

Koeficijenti intraklasne korelacije aspekata i ukupnih rezultata radne angažiranosti i sagorijevanja prikazani su u Tablici 1. Koeficijenti intraklasne korelacije za ukupnu radnu angažiranost i sve aspekte radne angažiranosti vrlo su niski, što upućuje na to da ne postoji sustavno variranje u radnoj angažiranosti učitelja između škola. Iscrpljenost i psihološka distanciranost imaju granične vrijednosti intraklasne korelacije, dok narušeno kognitivno i emocionalno funkcioniranje, kao i ukupno sagorijevanje, ne ukazuju na značajan varijabilitet na razini klastera. Učitelji su zaposleni u 281 školi, pri čemu je prosječno tek dvoje učitelja

zaposleno u istoj školi, što se pokazuje nedostatnim za dostizanje značajnog varijabiliteta na razini klastera. Ovi rezultati upućuju na to da nema potrebe za višerazinskim modeliranjem prilikom sljedećih koraka analize podataka.

Tablica 1 Intraklasne korelacije radne angažiranosti i sagorijevanja

Varijabla	ICC1
<i>Radna angažiranost</i>	.01
Emocionalna angažiranost	.02
Socijalna angažiranost s kolegama	.02
Kognitivna angažiranost	.02
Socijalna angažiranost s učenicima	.02
<i>Sagorijevanje</i>	.03
Iscrpljenost	.05
Psihološka distanciranost	.06
Narušeno kognitivno funkcioniranje	.02
Narušeno emocionalno funkcioniranje	.02
Prosječna veličina klastera	2.1
Broj klastera	281

4.2 Deskriptivna statistika

U Tablici 2 prikazani su rezultati deskriptivne statistike za sve korištene varijable. Na razini cijelog uzorka učitelji iskazuju iznadprosječnu ekstraverziju, ugodnost, savjesnost i otvorenost te ispodproječnu negativnu emocionalnost. Sličan trend pokazuje se i na razini faceta ličnosti, pri čemu se ističe nešto niža razina povjerenja u odnosu na ostale facete ugodnosti. Učitelji su visoko radno angažirani na ukupnoj mjeri, kao i na mjeri pojedinih aspekata radne angažiranosti, te iskazuju nisko sagorijevanje. Nešto više razine sagorijevanja, iako i dalje niske, iskazuju na simptomu iscrpljenosti, što je očekivano jer se iscrpljenost javlja kao prvi simptom u spiralnom razvoju sagorijevanja (Schaufeli i sur., 2020).

Pri analizi normalnosti distribucija proveden je Kolmogorov-Smirnovljev test i analizirani su indeksi asimetričnosti i spljoštenosti. Značajnost Kolmogorov-Smirnovljevog testa ukazuje na odstupanje distribucije od normalne, međutim, važno je uzeti u obzir strogost ovog testa. Iz tog razloga analizirani su indeksi spljoštenosti i asimetričnosti koji, u slučaju da se nalaze u intervalu $|1|$, upućuju na to da odstupanja od normalne distribucije nisu suviše velika.

Gledajući rezultate Kolmogorov-Smirnovljevog testa, ekstraverzija je jedina normalno distribuirana varijabla. Međutim, na temelju dobivenih indeksa asimetričnosti i spljoštenosti, sve dimenzije ličnosti osim ugodnosti ne odstupaju suviše od normalne distribucije. Slično je i na razini faceta ličnosti, pri čemu samo dvije facete ugodnosti – suosjećajnost i poštovanje, te faceta negativne emocionalnosti – depresija, imaju veća odstupanja. Ugodnost, suosjećajnost i poštovanje distribuirane su negativno asimetrično, dok je depresija distribuirana pozitivno asimetrično.

Ukupna radna angažiranost i svi njezini aspekti osim socijalne angažiranosti s učenicima distribuiraju se negativno asimetrično, a socijalna angažiranost s učenicima ne odstupa suviše od normalne distribucije. Ukupno sagorijevanje, iscrpljenost i narušeno kognitivno funkcioniranje u granicama su normalne distribucije, dok su psihološka distanciranost i narušeno emocionalno funkcioniranje distribuirani pozitivno asimetrično.

McDonaldova omega ukazuje na visoku pouzdanost dimenzija ličnosti te uglavnom prihvatljivu pouzdanost faceta ličnost. Facete suosjećajnost, povjerenje, asertivnost i intelektualna znatiželja imaju nešto niže razine pouzdanosti, zbog čega je i rezultate daljnjih analiza s ovim varijablama potrebno interpretirati s oprezom. Ukupna radna angažiranost i njezini aspekti te ukupno sagorijevanje i njegovi simptomi pokazuju visoku pouzdanost unutarnje konzistencije.

Tablica 2 Pokazatelji deskriptivne statistike, pouzdanosti i karakteristika distribucija svih varijabli

Varijabla	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	ω	Min	Max	Asimetričnost (SE)	Spljoštenost (SE)	<i>D</i>
<i>Dimenzije ličnosti</i>									
Ekstraverzija	599	3.65	0.58	.86	2.00	5.00	-0.08 (.100)	-0.30 (.199)	.035
Ugodnost	599	4.02	0.50	.89	1.08	5.00	-0.78 (.100)	1.78 (.199)	.072***
Savjesnost	599	4.03	0.60	.92	1.75	5.00	-0.39 (.100)	-0.25 (.199)	.062***
Negativna emocionalnost	599	2.49	0.64	.92	1.00	4.92	0.47 (.100)	0.57 (.199)	.068***
Otvorenost	599	3.85	0.56	.83	2.00	5.00	-0.11 (.100)	-0.50 (.199)	.046**
<i>Facete ličnosti</i>									
Društvenost	599	3.59	0.88	.85	1.25	5.00	-0.35 (.100)	-0.52 (.199)	.102***
Asertivnost	599	3.44	0.66	.61	1.25	5.00	0.07 (.100)	-0.24 (.199)	.085***
Energija	599	3.92	0.60	.71	2.00	5.00	-0.20 (.100)	-0.28 (.199)	.097***
Suosjećajnost	599	4.18	0.59	.67	1.00	5.00	-0.74 (.100)	1.01 (.199)	.114***
Poštovanje	599	4.30	0.56	.73	1.00	5.00	-0.99 (.100)	2.05 (.199)	.114***
Povjerenje	599	3.56	0.65	.63	1.00	5.00	-0.38 (.100)	0.50 (.199)	.097***
Organiziranost	599	3.90	0.78	.82	1.50	5.00	-0.50 (.100)	-0.40 (.199)	.103***
Produktivnost	599	4.13	0.64	.79	1.00	5.00	-0.73 (.100)	0.72 (.199)	.107***
Odgovornost	599	4.07	0.61	.76	2.25	5.00	-0.30 (.100)	-0.52 (.199)	.112***
Anksioznost	599	2.85	0.79	.75	1.00	5.00	0.23 (.100)	-0.04 (.199)	.093***
Depresija	599	2.15	0.71	.82	1.00	5.00	0.89 (.100)	1.18 (.199)	.145***
Emocionalna nestabilnost	599	2.48	0.74	.74	1.00	5.00	0.25 (.100)	-0.22 (.199)	.104***
Intelektualna znatiželja	599	3.85	0.64	.62	1.25	5.00	-0.17 (.100)	-0.16 (.199)	.090***
Estetski senzibilitet	599	3.81	0.80	.77	1.00	5.00	-0.38 (.100)	-0.18 (.199)	.081***
Kreativna imaginacija	599	3.89	0.65	.74	1.50	5.00	-0.42 (.100)	0.10 (.199)	.108***
<i>Radna angažiranost</i>									
Emocionalna angažiranost	589	4.44	0.61	.94	1.00	5.00	-1.38 (.101)	2.87 (.201)	.201***
Socijalna angažiranost s kolegama	589	4.13	0.57	.84	1.25	5.00	-0.75 (.101)	1.09 (.201)	.118***
Kognitivna angažiranost	589	4.54	0.48	.91	1.25	5.00	-1.47 (.101)	4.23 (.201)	.199***
Socijalna angažiranost s učenicima	589	4.27	0.59	.90	1.25	5.00	-0.77 (.101)	0.94 (.201)	.128***
<i>Sagorijevanje</i>									
Iscrpljenost	588	2.22	0.67	.92	1.00	4.50	0.36 (.101)	0.02 (.201)	.054***
Psihološka distanciranost	588	1.81	0.59	.86	1.00	4.40	1.04 (.101)	1.64 (.201)	.128***
Narušeno kognitivno funkcioniranje	588	1.70	0.55	.91	1.00	4.00	0.67 (.101)	0.25 (.201)	.125***
Narušeno emocionalno funkcioniranje	588	1.61	0.53	.88	1.00	4.60	1.14 (.101)	2.34 (.201)	.152***

Napomena. ** $p < .01$, *** $p < .001$; ω - McDonaldova omega; *D* - rezultat Kolmogorov-Smirnovljevog testa

4.2.1 Bivarijatne korelacije

Korelacijska matrica interkorelacija dimenzija i faceta ličnosti prikazana je u Tablici 3, korelacijska matrica interkorelacija ishodišnih varijabli u Prilogu 1 te se korelacijske matrice ličnosti, spola i ishodišnih varijabli nalaze u Prilogu 2 i 3.

Dimenzije ličnosti međusobno su nisko do umjereno povezane u očekivanom smjeru (jedine korelacije negativnog smjera su one s negativnom emocionalnosti). Na razini faceta ličnosti korelacije su uglavnom niske između faceta različitih dimenzija i očekivano visoke između faceta iste dimenzije. Time je zadovoljen preduvjet o povezanosti indikatora za provedbu analize latentnih profila.

Aspekti radne angažiranosti međusobno su pozitivno umjereno do visoko povezani, a simptomi sagorijevanja su međusobno pozitivno visoko povezani. Simptomi sagorijevanja i dimenzije radne angažiranosti u negativnoj su i umjerenoj korelaciji.

Ličnost je (na razini dimenzija i faceta) u pozitivnoj niskoj do umjerenoj korelaciji s radnom angažiranosti te u negativnoj niskoj do umjerenoj korelaciji sa sagorijevanjem. Spol je pozitivno nisko povezan s ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti, odnosno žene imaju veće vrijednosti na navedenim dimenzijama ličnosti. Postoji i niska pozitivna povezanost između spola i radne angažiranosti (osim socijalne angažiranosti s kolegama), što ukazuje na to da su žene više radno angažirane od muških kolega. Povezanosti spola i sagorijevanja nisu značajne.

S obzirom na dobivene značajne korelacije između ličnosti i spola, spol je uključen kao prediktor profila ličnosti, kako bi se utvrdila raspodjela uzorka po spolu u identificiranim profilima. Budući da su utvrđene i značajne korelacije između spola i radne angažiranosti, spol je potrebno kontrolirati prilikom testiranja razlika u radnoj angažiranosti između profila.

Tablica 3 Pearsonovi koeficijenti korelacije između dimenzija i faceta ličnosti ($N = 599$)

Varijabla	1	1.1	1.2	1.3	2	2.1	2.2	2.3	3	3.1	3.2	3.3	4	4.1	4.2	4.3	5	5.1	5.2
1 Ekstraverzija	1																		
1.1 Društvenost	.87***	1																	
1.2 Asertivnost	.78***	.52***	1																
1.3 Energija	.76***	.50***	.42***	1															
2 Ugodnost	.27***	.18***	.06	.44***	1														
2.1 Suosjećajnost	.27***	.18***	.10**	.40***	.84***	1													
2.2 Poštovanje	.14***	.06	-.01	.34***	.85***	.65***	1												
2.3 Povjerenje	.25***	.20***	.06	.35***	.80***	.45***	.49***	1											
3 Savjesnost	.37***	.18***	.33***	.46***	.42***	.39***	.47***	.20***	1										
3.1 Organiziranost	.25***	.11**	.26***	.28***	.22***	.22***	.28***	.06	.89***	1									
3.2 Produktivnost	.39***	.20***	.28***	.52***	.45***	.39***	.49***	.26***	.88***	.65***	1								
3.3 Odgovornost	.37***	.19***	.33***	.44***	.48***	.45***	.52***	.24***	.88***	.66***	.72***	1							
4 Negativna emocionalnost	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1						
	.45***	.30***	.36***	.46***	.34***	.16***	.34***	.35***	.31***	.18***	.31***	.35***							
4.1 Anksioznost	-	-	-	-	-	-.06	-	-	-	-.10**	-	-	.89***	1					
	.40***	.30***	.35***	.34***	.23***		.20***	.28***	.18***		.16***	.23***							
4.2 Depresija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.87***	.70***	1				
	.56***	.42***	.40***	.57***	.35***	.21***	.30***	.36***	.29***	.15***	.33***	.32***							
4.3 Emocionalna nestabilnost	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.82***	.57***	.54***	1			
	.20***	-.07	.18***	.29***	.31***	.15***	.38***	.25***	.33***	.21***	.32***	.37***							
5 Otvorenost	.37***	.19***	.35***	.42***	.31***	.38***	.26***	.13***	.27***	.15***	.30***	.29***	.17***	-.10**	.22***	.12***	1		
5.1 Intelaktualna znatiželja	.36***	.18***	.38***	.36***	.22***	.29***	.19***	.08*	.20***	.08*	.21***	.27***	.20***	-.14**	.21***	.15***	.80***	1	
5.2 Estetski senzibilitet	.19***	.09*	.13**	.26***	.26***	.32***	.20***	.14**	.19***	.11**	.22***	.19***	-.02	.05	-.08*	-.04	.81***	.44***	1
5.3 Kreativna imaginacija	.37***	.19***	.35***	.41***	.25***	.30***	.24***	.09*	.27***	.18***	.30***	.25***	.21***	.16***	.26***	-.12**	.79***	.52***	.43***

Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

4.3 Testiranje mjernih modela

Kako bi se provjerila valjanost korištenih mjera, provedena je konfirmatorna faktorska analiza. S obzirom na pretpostavljenu hijerarhijsku strukturu svih mjera, testirani su hijerarhijski mjerni modeli dimenzija i faceta ličnosti, ukupne radne angažiranosti i njezinih aspekata te ukupnog sagorijevanja i četiriju simptoma. Budući da je sveobuhvatni mjerni model ličnosti izrazito kompleksan, a veličina uzorka ograničena, model nije uspješno konvergirao. Zbog toga je testirano pet hijerarhijskih mjernih modela, po jedan za svaku dimenziju ličnosti.

Pokazatelji pristajanja modela podacima prikazani su u Tablici 4. Hi-kvadrati svih modela statistički su značajni, što bi ukazivalo na slabo pristajanje modela podacima, međutim, zbog razmjerno velikog uzorka i osjetljivosti ovog testa, nije bilo ni očekivano da će ovaj kriterij biti zadovoljen. Iz tog su razloga nadalje razmatrani ostali pokazatelji pristajanja.

Svi hijerarhijski mjerni modeli ličnosti zadovoljavajuće pristaju podacima (Tablica 4) te imaju značajna faktorska zasićenja ($p < .001$). Standardizirana faktorska zasićenja ugodnosti nalaze se u rasponu od .717 do .960, a pripadajućih faceta posvećenosti od .575 do .675, suosjećajnosti od .405 do .658 i povjerenja od .375 do .679. Visoka zasićenja imaju i savjesnost (.838-.959) i pripadajuće facete odgovornost (.536-.756), produktivnost (.627-.728) i organiziranost (.693-.786). Slično je i kod ekstraverzije (.722-.867) i njezinih faceta energije (.454-.762), društvenosti (.685-.814) te asertivnosti (.435-.586). Negativna emocionalnost (.816-.995) i pripadajuće facete anksioznost (.515-.700), depresija (.602-.814) i emocionalna nestabilnost (.491-.762) također imaju visoka standardizirana faktorska zasićenja, kao i otvorenost (.632-.994) i njezine facete estetski senzibilitet (.506-.824), kreativna imaginacija (.543-.765) i intelektualna znatiželja (.428-.677). Standardizirana faktorska zasićenja metodološkog faktora slaganja bila su značajna, ali razmjerno niska u svim modelima (model ugodnosti [.171-.290], model savjesnosti [.157-.309], model ekstraverzije [.107-.158], model negativne emocionalnosti [.139-.206] i model otvorenosti [.111-.166]).

Hijerarhijski mjerni model radne angažiranosti dobro pristaje podacima (Tablica 4). Sva standardizirana faktorska zasićenja hijerarhijskog modela statistički su značajna ($p < .001$) i variraju od .805 do .891 za emocionalnu angažiranost, od .559 do .775 za socijalnu angažiranost s kolegama, od .702 do .771 za kognitivnu angažiranost, od .691 do .837 za socijalnu angažiranost s učenicima te od .775 do .929 za ukupnu radnu angažiranost.

Hijerarhijski model sagorijevanja zadovoljavajuće pristaje podacima (Tablica 4) te su sva faktorska zasićenja značajna ($p < .001$). Standardizirana faktorska zasićenja iscrpljenosti variraju u rasponu od .554 do .804, psihološke distanciranosti od .434 do .794, narušenog kognitivnog funkcioniranja od .683 do .779, narušenog emocionalnog funkcioniranja od .597 do .717 te ukupnog sagorijevanja od .854 do .920.

S obzirom na zadovoljavajuće do dobro pristajanje svih mjernih modela podacima te značajna i visoka faktorska zasićenja za sve specificirane faktore, rezultati faktorskih analiza potvrđuju pretpostavljenu hijerarhijsku strukturu i konstruktnu valjanost svih korištenih mjera. Stoga, u budućim analizama opravdano je koristiti ukupne rezultate dimenzija i faceta ličnosti, ukupne radne angažiranosti i njenih aspekata, kao i ukupnog sagorijevanja i njegovih simptoma.

Tablica 4 Pokazatelji pristajanja hijerarhijskih modela podacima

Model	χ^2	df	CFI	TLI	SRMR	RMSEA (90 % C.I.)
<i>Ličnost</i>						
Ugodnost	170.363***	50	0.92	0.89	0.049	.063 (.053 - .074)
Savjesnost	212.116***	50	0.92	0.89	0.054	.074 (.064 - .084)
Ekstraverzija	163.223***	50	0.93	0.91	0.049	.061 (.051 - .072)
Negativna emocionalnost	165.122***	50	0.94	0.93	0.043	.062 (.052 - .073)
Otvorenost	155.535***	50	0.93	0.90	0.05	.059 (.049 - .070)
<i>Radna angažiranost</i>	298.516***	100	0.95	0.94	0.043	.058 (.051 - .066)
<i>Sagorijevanje</i>	774.831***	226	0.90	0.88	0.056	.064 (.059 - .069)

4.4 Analiza latentnih profila

4.4.1 Latentni profili dimenzija ličnosti

Prilikom odabira modela latentnih profila dimenzija ličnosti prvo su testirani modeli od jednog profila i dva profila kako bi se testiralo je li uzorak uopće heterogen prema dimenzijama ličnosti. S obzirom na veliki pad u pokazateljima AIC, BIC i SABIC te značajan BLRT test između modela s jednim profilom i dva profila (Tablica 5, Prilog 4), možemo zaključiti da uzorak jest heterogen prema dimenzijama ličnosti i da je potrebno istražiti koji model najbolje opisuje uzorak. Pri tome su prvo testirani modeli jednakih varijanci indikatora između profila s dva do pet profila, a potom su testirani modeli sa slobodno procijenjenim varijancama indikatora između profila s dva do pet profila.

Prvi kriterij pri odabiru modela bila je replikabilnost *log likelihood* vrijednosti, kao pokazatelj valjanosti modela. Kompleksniji modeli od pet profila s jednakim varijancama te od četiri i pet profila sa slobodno procijenjenim varijancama nisu uspješno replicirali vrijednost *log likelihooda*, što ukazuje na to da njihova rješenja mogu biti nevaljana. Iz tog razloga, navedeni modeli nadalje nisu razmatrani prema ostalim kriterijima.

Statistički pokazatelji pristajanja valjanih modela podacima navedeni su u Tablici 5, a *scree plot* indeksa AIC, BIC i SABIC prikazan je u Prilogu 4. S obzirom na to da su samo dva modela slobodno procijenjenih varijanci valjana, *scree plot* indeksa ovih dvaju modela nije informativan, stoga nije ni izrađen. Razmatrajući pokazatelje pristajanja modela s jednakim varijancama, svi statistički pokazatelji upućuju na to da model od 4 profila najbolje opisuje uzorak. Ovaj model ima relativno manje vrijednosti AIC, BIC i SABIC indeksa od ostalih, ima najveću entropiju te BLRT test ukazuje na to da statistički bolje pristaje podacima od modela s tri profila. U ovom modelu najmanji profil opisuje 4.93 % uzorka, što je granično prihvatljiva minimalna veličina profila (Deapoli, 2013). Kod modela sa slobodno procijenjenim varijancama također se prema svim pokazateljima pokazuje boljim kompleksniji model s tri profila u odnosu na model s dva profila. Gledajući relativne statističke pokazatelje modela s četiri profila i jednakim varijancama te modela s tri profila i slobodno procijenjenim varijancama, kompleksniji model od tri profila sa slobodno procijenjenim varijancama ima tek neznatno niže vrijednosti indeksa AIC, BIC i SABIC te nižu entropiju. Prema tome, statistički pokazatelji najviše idu u prilog odabiru modela od četiri profila jednakih varijanci.

Nadalje, analiziran je izgled profila u modelima (kvantitativne i kvalitativne razlike između profila) te teorijska smislenost i parsimoničnost modela (Prilog 5 i Prilog 6). U modelima s jednakim varijancama primjetno je kako je svaki novi profil kvalitativno drugačiji od postojećih te su teorijski smisleni. Dva profila identificirana u najjednostavnijem modelu odgovaraju kvantitativnim varijacijama otpornog profila (Yin i sur., 2021; Fisher i Robie, 2019). Novi profil koji se pojavljuje u modelu s tri profila odgovara prosječnom profilu s prosječnim vrijednostima na svim dimenzijama (Yin i sur., 2021; Perera i sur., 2018), a profil koji se pojavljuje u posljednjem modelu odgovara kontrolirajućem profilu (engl. *overcontrollers*) s iznadprosječnom negativnom emocionalnosti i savjesnosti te prosječnom ekstraverzijom, što bi upućivalo na visoku ego-kontrolu (Block i Block, 1980; Yin i sur. 2021). Model sa slobodno procjenjivanim varijancama i dva profila sličan je modelu s jednakim varijancama i dva profila. S druge strane, model slobodnih varijanci s tri profila ne pokazuje

kvalitativne razlike između profila, već sve tri skupine opisuje kvantitativnim varijacijama otpornog profila. Navedeni model je, dakle, vrlo kompleksan, uz niski spoznajni doprinos.

Tablica 5 Pokazatelji pristajanja modela podacima latentnih profila dimenzija ličnosti

Model	AIC	BIC	SABIC	Entropija	BLRT	Veličina najmanjeg profila
<i>Jednake varijance</i>						
1 profil	5166.43	5210.38	5178.63	-	-	-
2 profila	4813.55	4883.87	4833.08	.63	<.001	47.30 %
3 profila	4729.26	4825.96	4756.12	.71	<.001	9.40 %
4 profila	4676.48	4799.54	4710.65	.76	<.001	4.93 %
<i>Slobodno procijenjene varijance</i>						
2 profila	4763.00	4855.30	4788.63	.72	<.001	33.06 %
3 profila	4627.10	4767.74	4666.15	.70	<.001	10.80 %

Napomena. Sivom bojom je označen odabrani model

Prema opisanim statističkim i teorijskim kriterijima model jednakih varijanci s četiri profila najbolje opisuje uzorak. Uz to, ovaj model ima visoku pouzdanost pri klasifikaciji sudionika u profile. Prosječne vjerojatnosti pripadanja ciljanom profilu nalaze se u rasponu od 0.847 do 0.865 ($M = 0.858$), dok su prosječne vjerojatnosti pripadanja drugim profilima vrlo niske (0.015 - 0.130, $M = 0.061$). Stoga je kao optimalno rješenje odabran model jednakih varijanci s četiri profila.

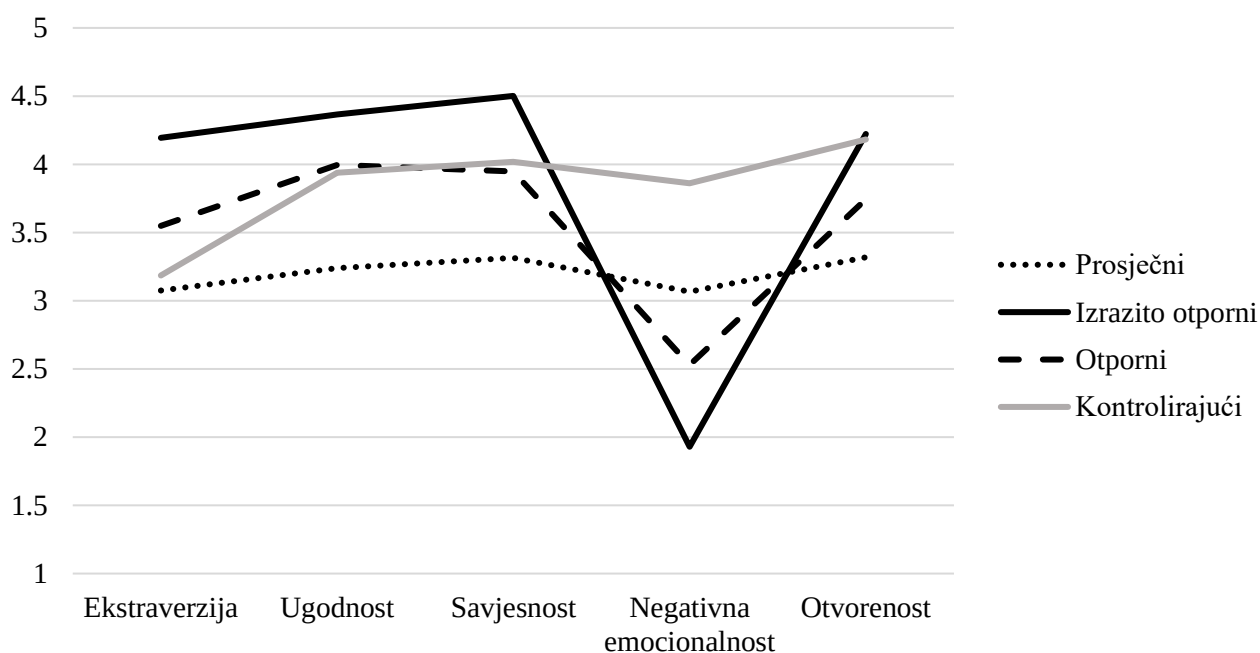
4.4.2 Opis odabranog modela latentnih profila dimenzija ličnosti

Model s četiri profila dimenzija ličnosti prikazan je na Slici 1, a vrijednosti aritmetičkih sredina i varijanci dimenzija svakog profila u Tablici 6.

Prvi profil odgovara prosječnom profilu s prosječnim vrijednostima svih dimenzija ličnosti, koje se nalaze u rasponu od 3.07 za negativnu emocionalnost do 3.32 za otvorenost. Drugi i treći profil imaju gotovo jednak oblik (visoke vrijednosti ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti te niske vrijednosti negativne emocionalnosti) koji odgovara otpornom profilu, a međusobno se razlikuju po kvantitativnim vrijednostima dimenzija. Po uzoru na slične identificirane profile Fishera i Robieja (2019), profil s ekstremnijim vrijednostima dimenzija imenovan je izrazito otpornim profilom, dok je drugi imenovan otpornim profilom. Posljednji profil ima srednje vrijednosti ekstraverzije te visoku ugodnost, savjesnost, negativnu

emocionalnost i otvorenost, odgovara povišeno kontrolirajućem profilu te je pojednostavljeno nazvan kontrolirajućim profilom.

Najzastupljeniji profil je otporni (59.90 %, $n = 359$), iza čega slijedi izrazito otporni profil (22.65 %, $n = 154$), potom prosječni (9.50 %, $n = 57$) i kontrolirajući profil (4.93 %, $n = 29$), što ukazuje na to da ličnost oko 80 % učitelja u ranoj fazi karijere odgovara jednoj od varijacija otpornog profila.

Slika 1 Odabrani model latentnih profila dimenzija ličnosti

Kako bi se stekao detaljniji uvid u strukturu profila ličnosti, testirane su razlike u svakoj dimenziji ličnosti između profila (Tablica 6, Prilog 7). Ova analiza odgovara na pitanje koja dimenzija ličnosti najbolje diferencira identificirane profile. S obzirom na šest uzastopnih usporedbi za svaku dimenziju, korištena je Bonferronijeva korekcija te je granična p -vrijednost za utvrđivanje značajnosti razlika iznosila .008.

Prosječni i otporni te prosječni i izrazito otporni profil statistički se značajno razlikuju u svim dimenzijama ličnosti. Isto se pokazuje i za otporni i izrazito otporni profil, koji se, iako su kvalitativno jednaki, kvantitativno statistički značajno razlikuju u svim dimenzijama ličnosti. Prosječni i kontrolirajući profil statistički se značajno razlikuju u svim dimenzijama osim ekstraverzije i savjesnosti. Kontrolirajući profil se od izrazito otpornog profila značajno

razlikuje u dimenzijama ekstraverzije, ugodnosti i negativne emocionalnosti, dok se od otpornog profila statistički značajno razlikuje samo u negativnoj emocionalnosti.

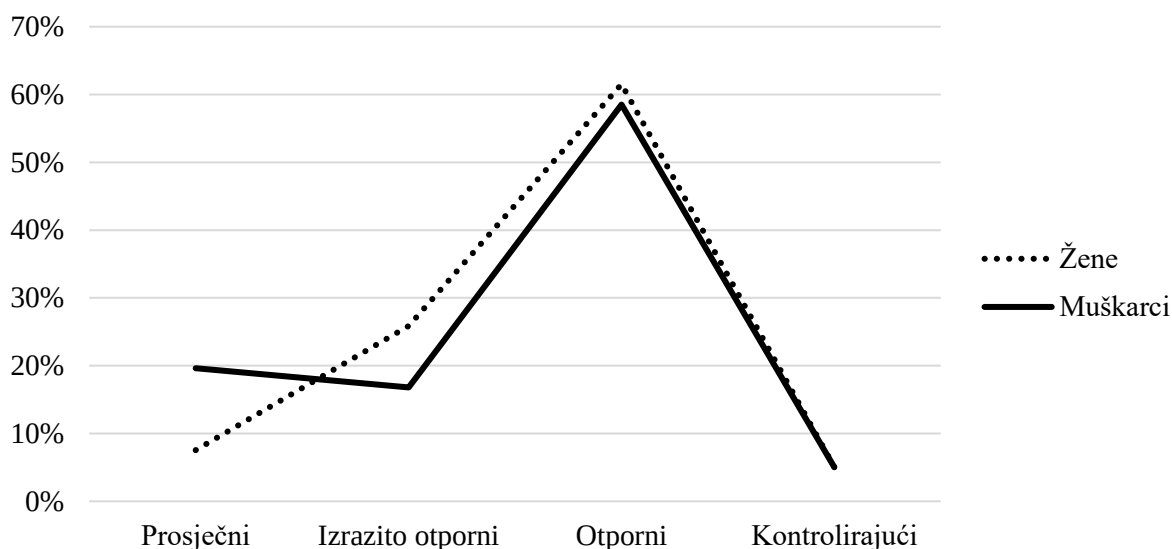
Negativna emocionalnost jedina je dimenzija koja se statistički značajno razlikuje između svih profila, čime se ova dimenzija pokazuje najvažnijom u diferencijaciji profila ličnosti. S druge strane, savjesnost se u najmanjoj mjeri razlikovala između profila s ukupno tri neznačajne razlike (pri čemu treba uzeti u obzir da je razlika između prosječnog i kontrolirajućeg profila bila marginalna $p = .0088$), čime se savjesnost pokazuje kao najmanje važna dimenzija za diferencijaciju profila dimenzija ličnosti.

Tablica 6 Aritmetičke sredine i varijance dimenzija ličnosti svakog profila te značajnost razlika u dimenzijama između profila

Dimenzija ličnosti	V	Profil			
		Prosječni (a)	Izrazito otporni (b)	Otporni (c)	Kontrolirajući (d)
Ekstraverzija	0.209	3.08 _{bc}	4.19 _{acd}	3.55 _{ab}	3.19 _b
Ugodnost	0.158	3.24 _{bcd}	4.37 _{acd}	4.00 _{ab}	3.94 _{ab}
Savjesnost	0.245	3.31 _{bc}	4.50 _{ac}	3.95 _{ab}	4.02
Negativna emocionalnost	0.202	3.07 _{bcd}	1.93 _{acd}	2.53 _{abd}	3.86 _{abc}
Otvorenost	0.235	3.32 _{bcd}	4.22 _{ac}	3.74 _{ab}	4.18 _a

Napomena. Slovim napisanim uz aritmetičke sredine naznačeno je koje su razlike statistički značajne uz korigirani $p < .008$.

U idućem je koraku izračunata struktura profila ličnosti prema spolu učitelja. Rezultati multinomijalne logističke regresije ukazali su na značajne razlike u zastupljenosti po spolu između prosječnog i izrazito otpornog profila ($b = -1.388$; $p < .01$) te prosječnog i otpornog profila ($b = -1.008$, $p < .05$). Uvidom u omjere vjerojatnosti (Slika 2) možemo zaključiti da žene imaju veću vjerojatnost biti u otpornom ili izrazito otpornom profilu, dok muškarci imaju veću vjerojatnost biti u prosječnom profilu.

Slika 2 Zastupljenost muškaraca i žena u četiri profila dimenzija ličnosti izražena u postotku

4.4.3 Latentni profili faceta ličnosti

U prvom koraku analize latentnih profila faceta ličnosti testirana je heterogenost uzorka, tako što su specificirani modeli od jednog i dva profila. S obzirom na veliki pad u pokazateljima AIC, BIC i SABIC te značajan BLRT test između modela s jednim profilom i dva profila (Tablica 7, Prilog 8), možemo zaključiti da uzorak jest heterogen prema facetama ličnosti i da je potrebno istražiti koji model najbolje opisuje uzorak. Pri tome su prvo testirani modeli jednakih varijanci indikatora između profila s dva do šest profila, potom su testirani modeli sa slobodno procijenjenim varijancama indikatora između profila s dva do šest profila te su naposljetku testirani modeli sa slobodno procijenjenim varijancama indikatora i kovarijancama između faceta istih dimenzija s dva do šest profila.

Prvi kriterij pri odabiru modela bila je replikabilnost *log likelihood* vrijednosti, kao pokazatelja valjanosti modela. Pritom, model slobodno procijenjenih varijanci s pet profila te modeli slobodno procijenjenih varijanci i kovarijanci s četiri, pet i šest profila nisu uspješno replicirali vrijednost *log likelihooda*, stoga nisu dalje razmatrani u analizi.

Statistički pokazatelji pristajanja valjanih modela podacima navedeni su u Tablici 7, a *scree plot* indeksa AIC, BIC i SABIC prikazani su u Prilogu 8 za modele jednakih varijanci i Prilogu 9 za modele slobodno procijenjenih varijanci. S obzirom na to da su samo dva modela slobodno procijenjenih varijanci i kovarijanci valjana, *scree plot* indeksa ovih dvaju modela nije informativan, stoga nije ni izrađen.

Razmatrajući pokazatelje pristajanja modela s jednakim varijancama, AIC, BIC i SABIC padaju kako raste kompleksnost modela, a BLRT test ukazuje na to da je statistički značajno najbolji model sa šest profila. Pri tome je pad u vrijednostima indeksa AIC, BIC i SABIC sve manji kako raste kompleksnost modela, posebno nakon modela s četiri profila (Prilog 8). Svi modeli imaju visoku entropiju, a ona je najviša za model s četiri profila. Također, u svim je profilima najmanja skupina veća od granične vrijednosti. Kod modela sa slobodno procijenjenim varijancama svi statistički pokazatelji upućuju na to da najkompleksniji model s pet profila najbolje opisuje uzorak. Vrijednosti indeksa AIC, BIC i SABIC padaju kako raste kompleksnost modela bez primjetnog trenda smanjenja pada (Prilog 9). Također, svi BLRT testovi statistički su značajni te ukazuju na to da je najbolji model s pet profila, koji ima i najvišu entropiju. U ovim modelima također ne postoji problem premalih profila. Modeli slobodnih varijanci i kovarijanci pripadajućih dimenzija ličnosti vrlo su kompleksni, stoga su samo modeli s dva i tri profila valjano identificirani. Model s tri profila bolje pristaje podacima prema svim pokazateljima, što je potvrdio i statistički značajan rezultat BLRT testa.

Gledajući relativne statističke pokazatelje, kompleksniji modeli slobodno procjenjivanih varijanci te modeli slobodno procjenjivanih varijanci svih faceta i kovarijanci između faceta pripadajućih dimenzija, imaju niže vrijednosti AIC, BIC i SABIC indeksa od modela s jednakim varijancama. Najvišu entropiju imaju model jednakih varijanci s četiri profila i model slobodno procijenjenih varijanci s pet profila, što ukazuje na to da ovi modeli najtočnije klasificiraju sudionike u skupine profila.

Kako bi se mogla donijeti odluka o modelu koji najbolje opisuje uzorak, bilo je potrebno analizirati i izgled profila, provjeriti postoje li kvalitativne razlike između profila te jesu li identificirani profili teorijski smisleni. Svi valjani identificirani modeli jednakih varijanci prikazani su u Prilogu 10, modeli slobodno procjenjivanih varijanci u Prilogu 11, a modeli slobodno procjenjivanih varijanci i kovarijanci između faceta pripadajućih dimenzija u Prilogu 12.

U modelima jednakih varijanci prvo su se identificirale dvije kvantitativne varijacije otpornog profila, zatim se javlja profil prosječnih vrijednosti na svim facetama ličnosti, a u modelu s četiri profila javlja se i novi profil koji bi odgovarao kontrolirajućem profilu (Yin i sur., 2021). U modelu s pet profila pojavljuje se profil koji je kvalitativno vrlo sličan otpornom, ali s nešto manjim varijacijama između faceta prosječnih vrijednosti, dok se u modelu sa šest profila javlja još jedan kvalitativno sličan profil s nešto nižim vrijednostima faceta savjesnosti

u odnosu na ostale varijacije otpornog profila. Modeli s pet i šest profila postaju interpretativno vrlo kompleksni, a istovremeno ne donose kvalitativno nove informacije, već podskupine otpornog i izrazito otpornog profila nijansiraju na manje podskupine. Modeli slobodnih varijanci, slično kao i kod profila dimenzija ličnosti, kvalitativno su međusobno vrlo slični, s iznadprosječnim vrijednostima faceta ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti te niskim vrijednostima faceta negativne emocionalnosti. Jedina uočljiva kvalitativna razlika vidljiva je u modelu s pet profila u kojem je razina povjerenja jednog profila znatno niža od drugih faceta savjesnosti. U najkompleksnijim modelima sa slobodno procjenjivanim varijancama faceta i kovarijancama između faceta pripadajućih dimenzija primjećuje se jednak trend, u kojem se identificirani modeli razlikuju samo po kvantitativnim vrijednostima, dok je oblik profila jednak.

Tablica 7 Pokazatelji pristajanja modela podacima latentnih profila faceta ličnosti

Model	AIC	BIC	SABIC	Entropija	BLRT	Veličina najmanjeg profila
<i>Jednake varijance</i>						
1 profil	18625.68	18757.53	18662.29	-	-	-
2 profila	17168.65	17370.83	17224.80	.84	<.001	48.91 %
3 profila	16766.07	17038.58	16841.74	.85	<.001	14.05 %
4 profila	16401.57	16744.40	16496.77	.88	<.001	9.57 %
5 profila	16175.95	16589.11	16290.68	.87	<.001	6.50 %
6 profila	16036.25	16519.73	16170.51	.85	<.001	6.14 %
<i>Slobodno procijenjene varijance</i>						
2 profila	17024.98	17293.09	17099.43	.86	-	39.21 %
3 profila	16433.18	16837.54	16545.47	.85	<.001	21.17 %
4 profila	16031.13	16571.75	16181.26	.87	<.001	8.85 %
5 profila	15754.19	16431.06	15942.16	.88	<.001	8.54 %
<i>Slobodno procijenjene varijance i kovarijance pripadajuće dimenzije</i>						
2 profila	15205.10	15605.06	15316.17	.77	-	42.64 %
3 profila	14839.48	15441.63	15006.70	.80	<.05	31.37 %

Napomena. Sivom bojom je označen odabrani model

S obzirom na sve navedene statističke i teorijske kriterije, odabran je model jednakih varijanci s četiri profila. Ovaj model, uz model slobodno procijenjenih varijanci s pet profila, ima najvišu entropiju (.88), što ukazuje na najtočniju klasifikaciju sudionika u profile. Također, ovo je statistički najjednostavniji model u kojem novoidentificirani profil izdvaja skupinu sudionika koji su kvalitativno drugačiji od ostalih skupina. Time ovaj model nudi optimalan

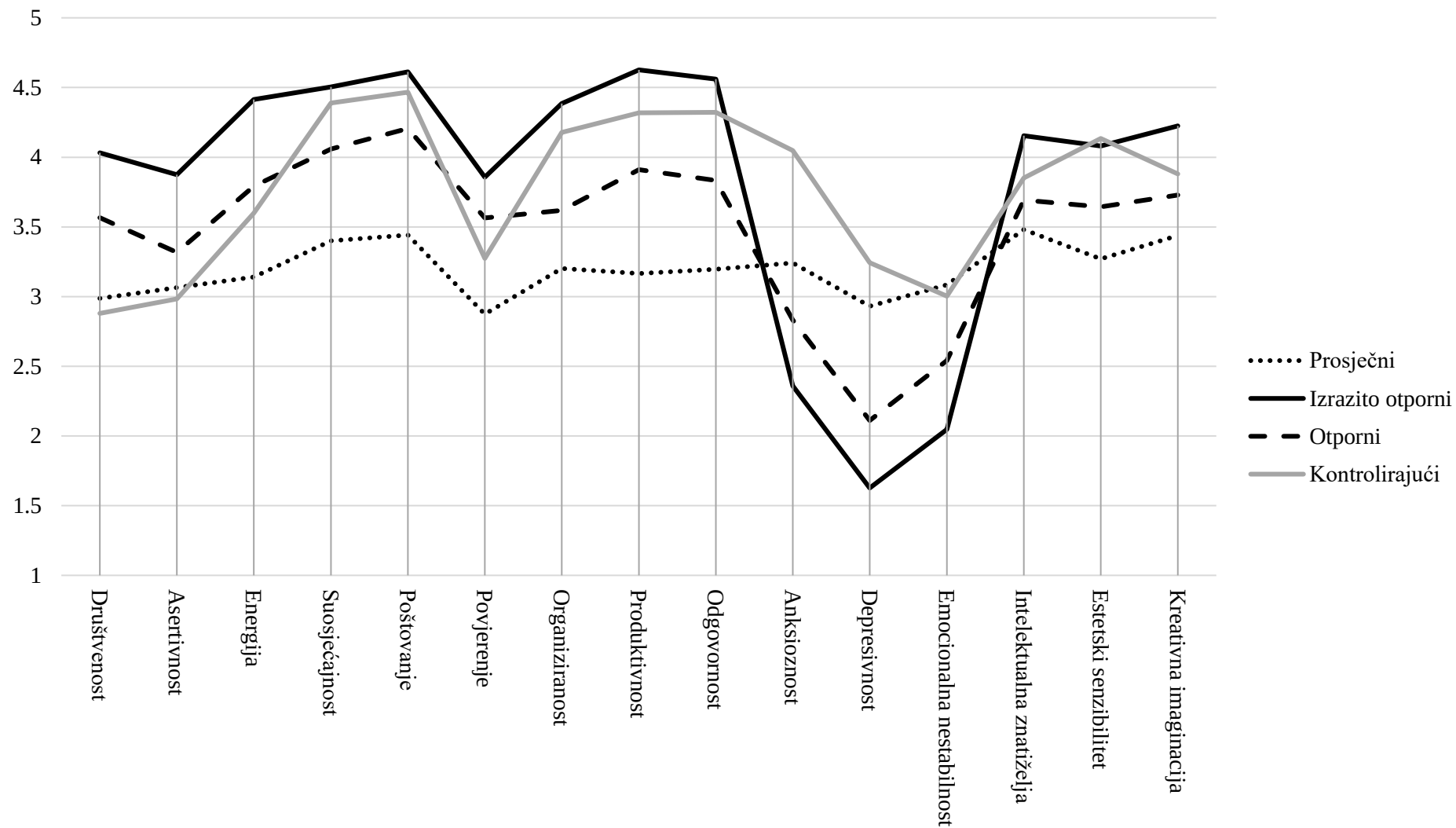
omjer spoznajnog doprinosa te interpretabilnosti i parsimonije. Uz to, model ima izrazito visoku pouzdanost pri klasifikaciji sudionika u profile. Prosječne vjerojatnosti pripadanja ciljanom profilu nalaze se u rasponu od 0.904 do 0.945 ($M = 0.928$), dok su prosječne vjerojatnosti pripadanja drugim profilima vrlo niske (0.010-0.056, $M = 0.027$).

4.4.4 Opis odabranog modela latentnih profila faceta ličnosti

Model s četiri profila faceta ličnosti prikazan je na Slici 3, a vrijednosti aritmetičkih sredina dimenzija svakog profila u Tablici 8.

Prvi profil odgovara prosječnom profilu s prosječnim vrijednostima svih faceta ličnosti, koje se nalaze u rasponu od 2.87 za povjerenje do 3.48 za intelektualnu znatiželju. Drugi i treći profil kvantitativne su varijacije otpornog profila te su imenovani otpornim i izrazito otpornim profilom, pri čemu je izrazito otporni profil onaj s ekstremnijim rezultatima na svim facetama (Fisher i Robie, 2019). U ovim profilima visoke su razine faceta ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti te niske razine faceta negativne emocionalnosti. Pri tome su u oba profila primjetne relativno niže razine asertivnosti u odnosu na ostale facete ekstraverzije, povjerenja u odnosu na ostale facete ugodnosti te depresivnosti u odnosu na ostale facete negativne emocionalnosti. Četvrti profil ima prosječne vrijednosti faceta ekstraverzije, visoke razine suosjećanja i poštovanja, ali prosječnu vrijednost povjerenja (facete ugodnosti), visoke razine faceta savjesnosti i otvorenosti te povišene do prosječne razine faceta negativne emocionalnosti, pri čemu se na razini trenda s najvišim vrijednostima izdvaja anksioznost.

Najzastupljeniji profil je otporni (45.45 %, $n = 272$), iza čega slijedi izrazito otporni profil (33.80 %, $n = 203$), potom kontrolirajući (11.18 %, $n = 67$) i prosječni profil (9.57 %, $n = 57$). Slično kao i kod profila dimenzija ličnosti, oko 80 % učitelja u ranoj fazi karijere odgovara jednoj od varijacija otpornog profila. U odnosu na profile dimenzija ličnosti, skupina otpornog profila nešto je manja, dok su skupine izrazito otpornog i kontrolirajućeg profila nešto veće.

Slika 3 Odabrani model latentnih profila faceta ličnosti

Kako bi se stekao detaljniji uvid u strukturu profila faceta ličnosti i provjerilo koja faceta ličnosti najbolje diferencira profile, testirane su razlike u svakoj faceti ličnosti između profila (Tablica 8, Prilog 13). S obzirom na šest uzastopnih usporedbi za svaku facetu, korištena je Bonferronijeva korekcija te je granična p -vrijednost za utvrđivanje značajnosti razlika iznosila .008.

Izrazito otporni profil se statistički značajno razlikuje u svim facetama ličnosti od prosječnog i otpornog profila. Slično kao i kod profila dimenzija ličnosti, pokazuje se da su otporni i izrazito otporni profil, iako kvalitativno jednaki, kvantitativno različiti u svim aspektima ličnosti. Otporni profil ima statistički značajno manje vrijednosti svih faceta savjesnosti i negativne emocionalnosti od kontrolirajućeg profila. Uz to, ova dva profila statistički se značajno razlikuju u suosjećajnosti, društvenosti, asertivnosti i estetskom senzibilitetu. Kontrolirajući profil u odnosu na izrazito otporni profil ima statistički značajno manje vrijednosti svih faceta ekstraverzije te povjerenja i produktivnosti, odnosno statistički značajno veće vrijednosti svih faceta negativne emocionalnosti. Prosječni profil se od otpornog profila značajno razlikuje u svim facetama ugodnosti i negativne emocionalnosti te u društvenosti, energiji, produktivnosti i odgovornosti. Konačno, prosječni i kontrolirajući profili značajno se razlikuju u svim facetama savjesnosti te u suosjećajnosti, poštovanju, anksioznosti i estetskom senzibilitetu.

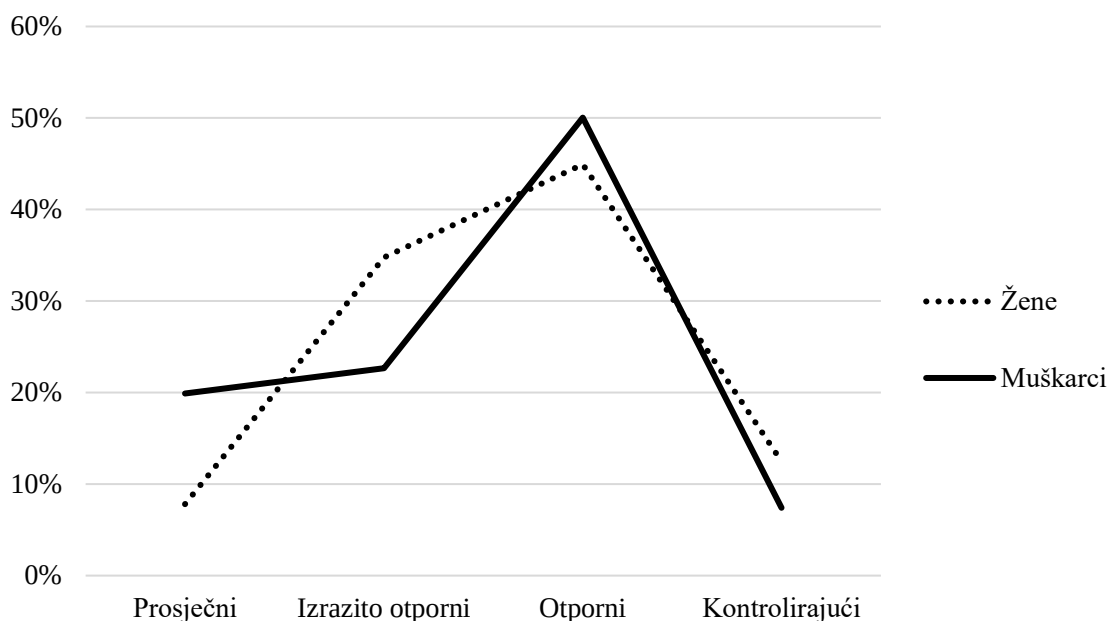
Facete anksioznost i produktivnost jedine su se statistički značajno razlikovale između svih profila. Potom su slijedile ostale facete negativne emocionalnosti (depresivnost i emocionalna nestabilnost), društvenost i asertivnost te suosjećajnost i odgovornost koje se nisu razlikovale samo između jednog para profila. Iz toga se može zaključiti da su facete negativne emocionalnosti bile najvažnije u diferencijaciji profila faceta ličnosti. S druge strane, profili su se najmanje razlikovali u facetama otvorenosti, pogotovo u intelektualnoj znatiželji i kreativnoj imaginaciji.

Tablica 8 Aritmetičke sredine i varijance faceta ličnosti svakog profila te značajnost razlika u facetama između profila

Faceta ličnosti	V	Profil			
		Prosječni (a)	Izrazito otporni (b)	Otporni (c)	Kontrolirajući (d)
Društvenost	0.614	2.99 _{bc}	4.03 _{acd}	3.57 _{abd}	2.88 _{bc}
Asertivnost	0.323	3.06 _b	3.87 _{acd}	3.32 _{bd}	2.98 _{bc}
Energija	0.197	3.14 _{bc}	4.41 _{acd}	3.79 _{ab}	3.60 _b
Suosjećajnost	0.241	3.40 _{bcd}	4.50 _{ac}	4.06 _{abd}	4.39 _{ac}
Poštovanje	0.206	3.44 _{bcd}	4.61 _{ac}	4.21 _{ab}	4.47 _a
Povjerenje	0.344	2.87 _{bc}	3.86 _{acd}	3.56 _{ab}	3.27 _b
Organiziranost	0.431	3.20 _{bd}	4.38 _{ac}	3.62 _{bd}	4.18 _{ac}
Produktivnost	0.207	3.17 _{bcd}	4.63 _{acd}	3.91 _{abd}	4.32 _{abc}
Odgovornost	0.187	3.20 _{bcd}	4.56 _{ac}	3.83 _{abd}	4.32 _{ac}
Anksioznost	0.362	3.24 _{bcd}	2.36 _{acd}	2.83 _{abd}	4.05 _{abc}
Depresivnost	0.219	2.93 _{bc}	1.63 _{acd}	2.11 _{abd}	3.24 _{bc}
Emocionalna nestabilnost	0.414	3.08 _{bc}	2.05 _{acd}	2.54 _{abd}	3.00 _{bc}
Intelektualna znatiželja	0.357	3.48 _b	4.15 _{ac}	3.69 _b	3.85
Estetski senzibilitet	0.559	3.27 _{bd}	4.08 _{ac}	3.64 _{bd}	4.13 _{ac}
Kreativna imaginacija	0.351	3.44 _b	4.22 _{ac}	3.73 _b	3.88

Napomena. Slovim napisanim uz aritmetičke sredine naznačeno je koje su razlike statistički značajne uz korigirani $p < .008$.

Sljedeće je izračunata struktura profila ličnosti prema spolu učitelja pomoću multinomijalne logističke regresije. Rezultati pokazuju da se u strukturi spola prosječni profil razlikuje od izrazito otpornog ($b = -1.363$; $p < .05$), kontrolirajućeg ($b = -1.457$; $p < .001$) i otpornog profila ($b = -0.828$; $p < .01$). Omjeri vjerojatnosti (Slika 4) pokazuju da muškarci imaju veću vjerojatnost biti u prosječnom i otpornom profilu, dok žene imaju veću vjerojatnost biti u izrazito otpornom i kontrolirajućem profilu. U odnosu na profile dimenzija ličnosti, primjećuje se promjena strukture spola u kontrolirajućem i otpornom profilu. U profilima dimenzija ličnosti 61.53 % žena i 58.51 % muškaraca bilo je u otpornom profilu, odnosno 5.06 % žena i 5.02 % muškaraca u kontrolirajućem, dok je u profilima faceta ličnosti u otpornom bilo 44.93 % žena i 50.04 % muškaraca, a u kontrolirajućem 12.48 % žena i 7.41 % muškaraca.

Slika 4 Zastupljenost muškaraca i žena u četiri profila faceta ličnosti izražena u postotku

4.5 Razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju između identificiranih profila

Prilikom testiranja razlika u radnoj angažiranosti i sagorijevanju prvo je testiran model s ukupnim rezultatima radne angažiranosti i sagorijevanja, potom model s četiri aspekta radne angažiranosti i konačno model s četiri simptoma sagorijevanja. S obzirom na značajne korelacije spola i radne angažiranosti, u modelima s radnom angažiranosti spol je uključen kao kovarijata. Budući da su razlike u svim ishodišnim varijablama uzastopno testirane šest puta, korištena je Bonferronijeva korekcija te je granična p-vrijednost za utvrđivanje značajnosti razlika iznosila .008. Ove razlike prvo su testirane koristeći profile dimenzija ličnosti, a potom koristeći profile faceta ličnosti. Aritmetičke sredine i varijance ishodišnih varijabli u pojedinom profilu te statistička značajnost razlika prikazane su u Tablicama 9 i 10. Razlike u aritmetičkim sredinama, standardne pogreške i egzaktne p-vrijednosti svake usporedbe prikazani su u Prilozima 14 i 15 za profile dimenzija ličnosti te u Prilozima 16 i 17 za profile faceta ličnosti.

4.5.1 Razlike između latentnih profila dimenzija ličnosti

Rezultati Waldovog testa pokazali su da postoji statistički značajna razlika u ukupnoj radnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 138.26, p < .001$) i sagorijevanju ($\chi^2(3) = 227.664, p < .001$) između profila.

Daljnje testiranje jednostavnih efekata pokazalo je da se svi profili međusobno razlikuju u radnoj angažiranosti, osim otpornog i kontrolirajućeg profila. Pri tome je radna angažiranost najviša u izrazito otpornom profilu, zatim podjednako visoka u otpornom i kontrolirajućem profilu, a najniža u prosječnom profilu. U ukupnom sagorijevanju razlikuju se svi profili osim prosječnog i kontrolirajućeg. Preciznije, sagorijevanje je najniže u izrazito otpornom profilu, zatim je statistički značajno više u otpornom profilu te podjednako najviše, iako i dalje ispodprosječno, u kontrolirajućem i prosječnom profilu.

Iduće su testirane razlike u aspektima radne angažiranosti između profila. Rezultat Waldovog testa pokazao je da između profila postoji statistički značajna razlika u emocionalnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 108.430, p < .001$), socijalnoj angažiranosti s kolegama ($\chi^2(3) = 88.104, p < .001$), kognitivnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 124.312, p < .001$) i socijalnoj angažiranosti s učenicima ($\chi^2(3) = 65.291, p < .001$). Sukladno rezultatima testiranja ukupne radne angažiranosti, otporni i kontrolirajući profili se ne razlikuju ni u jednom aspektu radne angažiranosti. Prosječni i kontrolirajući profili statistički se značajno razlikuju samo u socijalnoj angažiranosti s kolegama, dok se kontrolirajući i izrazito otporni profili razlikuju u svim aspektima, osim u socijalnoj angažiranosti s učenicima. Prema tome, najveću emocionalnu i kognitivnu angažiranost te socijalnu angažiranost s učenicima doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, a zatim podjednako učitelji ostalih profila. Najveću socijalnu angažiranost s kolegama doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, zatim podjednako visoko učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a najmanje ju doživljavaju učitelji prosječnog profila.

Pri testiranju razlika u simptomima sagorijevanja, Waldov test je pokazao da se profili statistički značajno razlikuju u iscrpljenosti ($\chi^2(3) = 145.302, p < .001$), psihološkoj distanciranosti ($\chi^2(3) = 206.605, p < .001$), narušenom kognitivnom funkcioniranju ($\chi^2(3) = 221.065, p < .001$) i narušenom emocionalnom funkcioniranju ($\chi^2(3) = 141.775, p < .001$). Testiranje svih razlika pokazalo je da se prosječni i kontrolirajući profili, sukladno rezultatima razlika u ukupnom sagorijevanju, ne razlikuju ni u kojem simptomu sagorijevanja. Također, kontrolirajući i otporni profili se ne razlikuju u narušenom kognitivnom funkcioniranju, ali se statistički značajno razlikuju u svim ostalim simptomima sagorijevanja. Dakle, narušeno kognitivno funkcioniranje u najmanjoj mjeri doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, a u značajno većoj mjeri učitelji svih ostalih profila. Sve ostale simptome sagorijevanja najmanje doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, statistički značajno više učitelji otpornog profila

te statistički značajno najviše, iako i dalje ispodprosječno, učitelji prosječnog i kontrolirajućeg profila.

Tablica 9 Aritmetičke sredine i varijance ishodišnih varijabli svakog profila dimenzija ličnosti te značajnost razlika u ishodišnim varijablama između profila

		Profil			
Ishodišna varijabla		Prosječni (a)	Izrazito otporni (b)	Otporni (c)	Kontrolirajući (d)
<i>Radna angažiranost</i>	<i>M</i>	3.58 _{bcd}	4.72 _{acd}	4.34 _{ab}	4.13 _{ab}
	<i>V</i>	0.360	0.029	0.107	0.159
Emocionalna angažiranost	<i>M</i>	3.57 _{bc}	4.88 _{acd}	4.42 _{ab}	4.03 _b
	<i>V</i>	0.394	0.170	0.205	0.620
Socijalna angažiranost s kolegama	<i>M</i>	3.25 _{bcd}	4.47 _{acd}	4.12 _{ab}	3.87 _{ab}
	<i>V</i>	0.222	0.224	0.212	0.317
Kognitivna angažiranost	<i>M</i>	3.96 _{bc}	4.91 _{acd}	4.51 _{ab}	4.40 _b
	<i>V</i>	0.369	0.049	0.125	0.217
Socijalna angažiranost s učenicima	<i>M</i>	3.46 _{bc}	4.61 _{ac}	4.28 _{ab}	4.09
	<i>V</i>	0.271	0.243	0.213	0.554
<i>Sagorijevanje</i>	<i>M</i>	2.49 _{bc}	1.40 _{acd}	1.94 _{abd}	2.63 _{bc}
	<i>V</i>	0.36	0.085	0.13	0.276
Iscrpljenost	<i>M</i>	2.77 _{bc}	1.69 _{acd}	2.28 _{abd}	3.25 _{bc}
	<i>V</i>	0.470	0.291	0.258	0.458
Psihološka distanciranost	<i>M</i>	2.59 _{bc}	1.31 _{acd}	1.84 _{abd}	2.56 _{bd}
	<i>V</i>	0.471	0.092	0.175	0.579
Narušeno kognitivno funkcioniranje	<i>M</i>	2.29 _{bc}	1.20 _{acd}	1.80 _{ab}	2.11 _b
	<i>V</i>	0.456	0.049	0.197	0.375
Narušeno emocionalno funkcioniranje	<i>M</i>	2.18 _{bc}	1.21 _{acd}	1.64 _{abd}	2.24 _{bc}
	<i>V</i>	0.641	0.093	0.149	0.422

Napomena. Slovim napisanim uz aritmetičke sredine naznačeno je koje su razlike statistički značajne uz korigirani $p < .008$.

4.5.2 Razlike između latentnih profila faceta ličnosti

Rezultati Waldovog testa pokazali su da postoji statistički značajna razlika u ukupnoj radnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 168.713, p < .001$) i sagorijevanju ($\chi^2(3) = 212.309, p < .001$) između profila.

Daljnje testiranje jednostavnih efekata pokazalo je da se svi profili međusobno razlikuju u radnoj angažiranosti, osim otpornog i kontrolirajućeg profila, sukladno rezultatima profila dimenzija ličnosti. Pri tome je radna angažiranost najviša u izrazito otpornom profilu, zatim podjednako visoka u otpornom i kontrolirajućem profilu, a najniža je u prosječnom profilu. U ukupnom sagorijevanju se razlikuju svi profili osim prosječnog i kontrolirajućeg. Preciznije, sagorijevanje je najniže u izrazito otpornom profilu, zatim statistički značajno više u otpornom

profilu te je podjednako najviše, iako i dalje ispodprosječno, u kontrolirajućem i prosječnom profilu. Ovi su rezultati također sukladni rezultatima profila dimenzija ličnosti.

Nadalje, testirane su razlike u aspektima radne angažiranosti između profila faceta ličnosti. Rezultati Waldovog testa pokazali su da se profili statistički značajno razlikuju u emocionalnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 121.313, p < .001$), socijalnoj angažiranosti s kolegama ($\chi^2(3) = 71.488, p < .001$), kognitivnoj angažiranosti ($\chi^2(3) = 144.54, p < .001$) i socijalnoj angažiranosti s učenicima ($\chi^2(3) = 91.093, p < .001$). Iako na razini ukupne radne angažiranosti nije postojala statistički značajna razlika između otpornog i kontrolirajućeg profila, ovi profili se značajno razlikuju u kognitivnoj radnoj angažiranosti. Razlike između svih profila u svim ostalim aspektima radne angažiranosti bile su statistički značajne. Odnosno, najveću kognitivnu angažiranost doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, značajno manju učitelji kontrolirajućeg profila, još manju učitelji otpornog profila, a najmanju učitelji prosječnog profila. Sve ostale aspekte radne angažiranosti u najvećoj mjeri doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, zatim podjednako učitelji otpornog i kontrolirajućeg, a najmanje učitelji prosječnog profila.

Konačno, testirane su razlike u simptomima sagorijevanja između profila faceta ličnosti. Rezultati Waldovog testa pokazali su da se profili statistički značajno razlikuju u iscrpljenosti ($\chi^2(3) = 140.936, p < .001$), psihološkoj distanciranosti ($\chi^2(3) = 186.727, p < .001$), narušenom kognitivnom funkcioniranju ($\chi^2(3) = 195.682, p < .001$) i narušenom emocionalnom funkcioniranju ($\chi^2(3) = 126.532, p < .001$). Iako nije utvrđena statistički značajna razlika u ukupnom sagorijevanju između učitelja prosječnog i kontrolirajućeg profila, na razini simptoma postoji značajna razlika u njihovoj psihološkoj distanciranosti i narušenom kognitivnom funkcioniranju, koje u manjoj mjeri doživljavaju učitelji kontrolirajućeg profila. Također, nije utvrđena značajna razlika u narušenom kognitivnom i emocionalnom funkcioniranju između učitelja otpornog i kontrolirajućeg profila. Sve ostale razlike bile su statistički značajne. Pritom, učitelji izrazito otpornog profila doživljavaju najmanje razine svih simptoma sagorijevanja. Potom slijede učitelji otpornog profila koji doživljavaju statistički značajno manje razine svih simptoma od učitelja prosječnog profila, odnosno iscrpljenosti i psihološke distanciranosti od učitelja kontrolirajućeg profila. Naposljetku, učitelji kontrolirajućeg profila doživljavaju statistički značajno manje psihološke distanciranosti i narušenog kognitivnog funkcioniranja od učitelja prosječnog profila.

Tablica 10 Aritmetičke sredine i varijance ishodišnih varijabli svakog profila faceta ličnosti te značajnost razlika u ishodišnim varijablama između profila

		Profil			
Ishodišna varijabla		Prosječni (a)	Izrazito otporni (b)	Otporni (c)	Kontrolirajući (d)
Radna angažiranost	<i>M</i>	3.72 _{bcd}	4.66 _{acd}	4.30 _{ab}	4.34 _{ab}
	<i>V</i>	0.378	0.071	0.129	0.140
Emocionalna angažiranost	<i>M</i>	3.56 _{bcd}	4.80 _{acd}	4.35 _{ab}	4.39 _{ab}
	<i>V</i>	0.473	0.209	0.210	0.422
Socijalna angažiranost s kolegama	<i>M</i>	3.43 _{bcd}	4.39 _{acd}	4.07 _{abc}	4.06 _{ab}
	<i>V</i>	0.258	0.268	0.245	0.258
Kognitivna angažiranost	<i>M</i>	3.98 _{bcd}	4.85 _{acd}	4.42 _{abd}	4.64 _{abc}
	<i>V</i>	0.299	0.098	0.155	0.165
Socijalna angažiranost s učenicima	<i>M</i>	3.62 _{bcd}	4.59 _{acd}	4.17 _{ab}	4.29 _{ab}
	<i>V</i>	0.320	0.226	0.265	0.294
Sagorijevanje	<i>M</i>	2.47 _{bc}	1.52 _{acd}	1.96 _{abd}	2.21 _{bc}
	<i>V</i>	0.381	0.143	0.150	0.241
Iscrpljenost	<i>M</i>	2.78 _{bc}	1.82 _{acd}	2.29 _{abd}	2.69 _{bc}
	<i>V</i>	0.506	0.322	0.282	0.490
Psihološka distanciranost	<i>M</i>	2.53 _{bcd}	1.43 _{acd}	1.86 _{abd}	2.14 _{abc}
	<i>V</i>	0.504	0.166	0.201	0.404
Narušeno kognitivno funkcioniranje	<i>M</i>	2.28 _{bcd}	1.33 _{acd}	1.81 _{ab}	1.91 _{ab}
	<i>V</i>	0.450	0.149	0.197	0.267
Narušeno emocionalno funkcioniranje	<i>M</i>	2.12 _{bc}	1.31 _{acd}	1.68 _{ab}	1.82 _b
	<i>V</i>	0.640	0.130	0.189	0.293

Napomena. Slovim napisanim uz aritmetičke sredine naznačeno je koje su razlike statistički značajne uz korigirani $p < .008$.

Kada se usporede rezultati testiranja razlika u radnoj angažiranosti između profila dimenzija i faceta ličnosti, može se primijetiti kako rezultati slijede isti trend, ali su zaključci o statističkoj značajnosti razlika istoznačni samo za ukupnu radnu angažiranost i socijalnu angažiranost s kolegama. Pri tome učitelji izrazito otpornog profila najčešće iskazuju radnu angažiranost, potom podjednako učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a najrjeđe učitelji prosječnog profila. Također, u oba slučaja učitelji izrazito otpornog profila imaju najveće procjene svih aspekata radne angažiranosti. U emocionalnoj, kognitivnoj i socijalnog angažiranosti s učenicima ne postoje statistički značajne razlike između ostalih profila dimenzija ličnosti, dok su kod profila faceta ličnosti utvrđene statistički značajne razlike između otpornog i prosječnog profila za sve navedene aspekte radne angažiranosti te između otpornog i kontrolirajućeg profila za kognitivnu radnu angažiranost.

Razlike u ukupnom sagorijevanju i simptomima sagorijevanja između profila dimenzija i faceta ličnosti također slijede isti trend, ali rezultati testova značajnosti nisu posve jednaki. Učitelji izrazito otpornog profila dimenzija i faceta ličnosti u najmanjoj mjeri doživljavaju sagorijevanje na poslu. Također, rezultati u ukupnom sagorijevanju i iscrpljenosti jednaki su

kod profila dimenzija i faceta ličnosti, na način da učitelji izrazito otpornog profila najrjeđe doživljavaju sagorijevanje, potom ga statistički značajno češće doživljavaju učitelji otpornog profila, a najčešće, iako i dalje ispodprosječno, sagorijevanje doživljavaju učitelji kontrolirajućeg i prosječnog profila. U psihološkoj distanciranosti i narušenom kognitivnom funkcioniranju nije pronađena statistički značajna razlika između prosječnog i kontrolirajućeg profila dimenzija ličnosti, dok se kod profila faceta ličnosti pokazuje da učitelji prosječnog profila doživljavaju statistički značajno češće psihološku distanciranost i narušeno kognitivno funkcioniranje od učitelja kontrolirajućeg profila. Također, učitelji kontrolirajućeg profila faceta ličnosti se ne razlikuju od učitelja otpornog i prosječnog profila u narušenom emocionalnom funkcioniranju, dok učitelji otpornog profila dimenzija ličnosti statistički značajno rjeđe doživljavaju narušeno emocionalno funkcioniranje od učitelja kontrolirajućeg profila.

5. RASPRAVA

Cilj ove disertacije bio je identificirati profile ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere na temelju dimenzija i faceta ličnosti te ispitati razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju kod učitelja različitih profila ličnosti. Kako bi se odgovorilo na postavljene istraživačke probleme glavni analitički postupci su provedeni u nekoliko koraka. Prvo, koristeći analizu latentnih profila identificirani su profili ličnosti na temelju pet dimenzija ličnosti, a potom i na temelju 15 faceta ličnosti u okviru modela velikih pet (Soto i John, 2017a). Zatim su testirane razlike u radnoj angažiranosti i sagorijevanju učitelja u ranoj fazi karijere između identificiranih profila ličnosti. Ove razlike su prvo testirane za ukupne indikatore radne angažiranosti i sagorijevanja, a potom i za četiri aspekta radne angažiranosti, odnosno četiri simptoma sagorijevanja kako bi se stekao dubinski uvid u ove kompleksne odnose. U raspravi će se diskutirati o dobivenim rezultatima u odnosu na postavljene hipoteze i teorijska očekivanja, o ograničenjima istraživanja i preporukama za buduća istraživanja te o znanstvenom i praktičnom doprinosu ove disertacije.

5.1 Profili ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere

Prilikom identifikacije profila ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere, u skladu s preporukama Spurka i suradnika (2020), postavljeno je nekoliko istraživačkih problema. Cilj je bio identificirati koliko distinktivnih profila ličnosti postoji, koji profil je najzastupljeniji i koja dimenzija, odnosno faceta ličnosti je ključna za diferenciranje profila. Osim toga, bilo je

potrebno imenovati profile, što mnogim istraživačima predstavlja najveći izazov u ovoj analizi. Kada je riječ o profilima ličnosti, imenovanje profila proizlazi iz teorijskog okvira ličnosti Block i Blocka (1980) te postoji teorijsko uporište za odabir imena pojedinog profila (Yin i sur., 2021). Osim što je jasan teorijski okvir olakšao proces imenovanja profila, naslanjanje na postojeće rezultate o do sada identificiranim profilima ličnosti omogućava nadogradnju znanja o ovoj temi i replikaciju dobivenih rezultata.

U ovom istraživanju prilikom identifikacije profila ličnosti je kombiniran konfirmatorni i eksploratorni pristup. Točnije, uz standardne modele s jednakim varijancama indikatora između profila i nultim kovarijancama između indikatora, testirani su i alternativni modeli (van Lissa i sur., 2024). Na temelju dimenzija ličnosti testirani su modeli slobodno procijenjenih varijanci i nultih kovarijanci, a na temelju faceta ličnosti su testirani modeli slobodno procijenjenih varijanci i nultih kovarijanci te modeli slobodno procijenjenih varijanci i kovarijanci. Međutim, alternativni modeli se nisu replicirali ili su rezultirali neparsimoničnim rješenjima, zbog čega su se kao bolje rješenje pokazali modeli fiksiranih varijanci i nultih kovarijanci. U modelima dimenzija ličnosti kompleksni modeli s četiri i pet profila slobodnih varijanci nisu uspješno replicirali *log likelihood* vrijednost, što se dogodilo i u modelima faceta ličnosti slobodnih varijanci sa šest profila te slobodnih varijanci i kovarijanci s četiri, pet i šest profila. Navedeni modeli vjerojatno nisu uspješno replicirani zbog prevelikog broja slobodnih parametara, što se događalo i u drugim studijama koristeći LPA (Morin i sur., 2016). S druge strane, alternativni modeli koji su uspješno konvergirali i replicirali *log likelihood* vrijednost, dobro su pristajali podacima prateći statističke pokazatelje, ali njihov teorijski doprinos bio je neznatan. U takvim modelima profili su se razlikovali samo kvantitativno, dok im je oblik bio jednak. U slučaju kada kompleksniji model dodaje nikakvu ili neznatnu spoznaju vrijednost u odnosu na jednostavnije rješenje, potrebno je slijediti princip parsimonije i odabrati statistički najjednostavnije rješenje koje istovremeno pruža najviše informacija (Spurk i sur., 2020; Morin i sur., 2016). Iz tog razloga oba odabrana modela profila ličnosti bila su u skladu s pretpostavkom o lokalnoj neovisnosti profila, jednakih varijanci indikatora između profila i kovarijancama fiksiranim na nulu.

5.1.1 Profili dimenzija ličnosti

Na temelju dimenzija ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere identificirana su četiri distinktivna profila, čime se potvrdila prva hipoteza. Model od četiri profila repliciran je na velikom broju početnih vrijednosti, najbolje je pristajao podacima, pokazao je visoku točnost u

klasifikaciji sudionika u profile te je bio teorijski smislen i parsimoničan. U studijama na različitim uzorcima do sada se identificiralo između dva i pet profila ličnosti, pri čemu se najčešće identificiraju modeli s tri ili četiri profila (Yin i sur., 2021). Pri tome, u trećini studija upravo se radi o modelima s identificirana četiri profila ličnosti (Yin i sur., 2021). Time je repliciran i broj identificiranih profila ličnosti učitelja u radu Perere i suradnika (2018). Iako je u ovom istraživanju dobiven jednak broj profila, tip i oblik profila je različit.

Na uzorku učitelja u ranoj fazi karijere identificirani su otporni, izrazito otporni, prosječni i kontrolirajući profil. Učitelji otpornog profila imaju iznadprosječne vrijednosti ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otpornosti te ispodprosječne vrijednosti negativne emocionalnosti. Otporni profil identificiran je još u studiji Robinsa i suradnika (1996) i najčešće je identificiran profil u suvremenim studijama (Yin i sur., 2021). U skladu s teorijom Block i Blocka (1980) otporni pojedinci su oni koji se mogu lako prilagoditi različitim, novim ili stresnim situacijama, što odgovara i opisanom profilu na temelju velikih pet dimenzija. Ovi pojedinci imaju niske razine negativne emocionalnosti, što ukazuje na njihovu emocionalnu stabilnost, nisku depresivnost i anksioznost te imaju povišene vrijednosti ostalih dimenzija, koje su adaptivne za niz različitih ishoda (Soto i John, 2017a). Učitelji izrazito otpornog profila prate jednak trend u vrijednostima svih dimenzija ličnosti, pri čemu ovi učitelji, u odnosu na otporni profil, imaju statistički značajno veće vrijednosti ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti, odnosno statistički manje vrijednosti negativne emocionalnosti. Iako je prilikom identifikacije profila primarni cilj pronaći profile koji se kvalitativno razlikuju prema obliku (Yin i sur., 2021), statistički značajne razlike u svih pet dimenzija ličnosti između ovih profila pokazuju da se radi o kvantitativno distinktivnim profilima. Također, do sada su već identificirane kvantitativne varijacije otpornog profila (Fisher i Robie, 2019), iz čega je i slijedio odabir imena izrazito otpornog profila. Učitelji prosječnog profila imaju prosječne vrijednosti svih pet dimenzija ličnosti s vrijednostima svih dimenzija unutar raspona [3-3.2]. Prosječni profil nije inicijalno predviđen teorijskim okvirom Block i Blocka (1980), ali je u suvremenim istraživanjima drugi najčešće identificirani profil (Yin i sur., 2021) te se pokazuje najzastupljenijim profilom ličnosti učitelja (Perera i sur., 2018). O prosječnom profilu se malo govori u literaturi, a moguće je da se radi o osobama koje su manje introspektivne ili koje koriste određeni stil odgovaranja u upitničkim mjerama samoprocjene. Rezultati logističke regresije pokazali su da su muškarci češće zastupljeni u prosječnom profilu nego u otpornom i izrazito otpornom profilu od žena. Moguće objašnjenje ovih rezultata je što su žene sklonije koristiti ekstremni stil odgovaranja, odnosno koristiti ekstremne vrijednosti na ljestvicama procjene

(Batchelor i Mia, 2016). S druge strane, moguće je da su muški učitelji manje introspektivni u procjeni svoje ličnosti. Posljednji identificirani profil nazvan je kontrolirajućim profilom, a reflektira prosječnu razinu ekstraverzije i iznadprosječnu razinu ugodnosti, savjesnosti, negativne emocionalnosti i otvorenosti. Kontrolirajući profil je jedini identificiran profil iznadprosječne negativne emocionalnosti, po kojoj je statistički značajno različit od svih ostalih profila. Od otpornog profila se statistički značajno razlikuje isključivo u negativnoj emocionalnosti, od izrazito otpornog ima i statistički značajno manju razinu ekstraverzije i savjesnosti, a od prosječnog profila, uz veću negativnu emocionalnost, ima i značajno veću razinu ugodnosti i otvorenosti. Ovaj profil najviše odgovara povišeno kontrolirajućem profilu (Yin i sur., 2021), unutar interpretacijskog okvira Block i Blocka (1980), a identificiran je u ranim studijama profila ličnosti velikih pet (Robins i sur., 1996) te se često identificira u suvremenim studijama (Yin i sur., 2021). Block i Block (1980) povišeno kontrolirajuće pojedince opisuju kao one koji pretjerano inhibiraju svoje emocije, koji imaju uske interese, vole strukturu i poznato te su organizirani i ustrajni. Međutim, u suvremenim studijama izgled povišeno kontrolirajućeg profila nije ujednačen i često varira (Yin i sur., 2021). U većini slučajeva ovaj profil je bio okarakteriziran relativno najvišim razinama negativne emocionalnosti, najnižim razinama ekstraverzije i otvorenosti te povišenom savjesnosti i ugodnosti (Yin i sur., 2021). Kontrolirajući profil učitelja identificiran u ovoj studiji prati pretpostavljeni trend rezultata većine dimenzija ličnosti, osim otvorenosti, koja je u ovom profilu jednaka kao u otpornom i izrazito otpornom profilu. Unutar cijelog uzorka nije pronađen profil niske otvorenosti, što je vjerojatno rezultat specifičnosti populacije učitelja. Otvorene osobe češće biraju društvena zanimanja i poslove koji ih intrinzično motiviraju, što su karakteristike učiteljske profesije (Bering i sur., 2004; Jugović i sur., 2012). Na uzorku učitelja u ranoj fazi karijere nisu identificirani drugi često identificirani profili ličnosti u literaturi. Primjerice, nije pronađen neotporni profil ličnosti, kao ni sniženo kontrolirajući profil. Neotporni profil, po svom obliku suprotan otpornom, opisuje osobe koje se teško prilagođavaju novim i stresnim situacijama, dok su osobe sniženo kontrolirajućeg profila nesavjesne, hostile i sklone antisocijalnom ponašanju (Block i Block, 1980; Robins i sur., 1996; Yin i sur., 2021). Neotporni profil do sada je identificiran na uzorku učitelja u prijašnjoj studiji te je opisivao oko 10 % uzorka (Perera i sur., 2018). Postoji mogućnost da je nekolicina učitelja iz ove studije imala slične rezultate, ali da ih je bilo premalo kako bi se takav profil uspješno identificirao. Također, moguće je da učitelji neotpornog profila nisu bili skloni i motivirani sudjelovati u istraživanju. S druge strane, sniženo kontrolirajući profil nije identificiran na uzorku učitelja u studiji Perera i suradnika (2018), a ni u ovoj studiji. Osobe sniženo kontrolirajućeg profila imaju

sniženu ugodnost, savjesnost i otvorenost te povišenu negativnu emocionalnost (Yin i sur., 2021; Robins i sur., 1996), što se manifestira u otežanoj prilagodbi na stresne situacije i poteškoćama u kontroli ekspresije odbojnosti i antagonizma (Robins i sur., 1996). S obzirom na opis ličnosti osoba sniženo kontrolirajućeg profila, moguće je da takve osobe nisu zainteresirane za rad s djecom i za poučavanje, zbog čega ni ne odabiru učiteljsku profesiju ili od nje odustaju tijekom inicijalnog obrazovanja.

Suprotno očekivanjima, većina učitelja pripada otpornom profilu (59.90 %), potom izrazito otpornom profilu (25.65 %), zatim prosječnom (9.52 %) i naposljetku kontrolirajućem profilu (4.93 %). U radu Perere i suradnika (2018) najzastupljeniji profil bio je prosječni profil, s čak dvije trećine ukupnog uzorka učitelja. U ovoj studiji otprilike 80 % učitelja pripada jednoj od varijacija otpornog profila ličnosti. Ovakvi rezultati mogu biti odraz nekoliko (metodoloških) faktora. Prva mogućnost je specifičnost ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere, odnosno pojedinaca koji odabiru učiteljsku profesiju. Pokazuje se kako u prosjeku učitelji, u odnosu na opću populaciju, imaju iznadprosječnu ekstraverziju, savjesnost, ugodnost i otvorenost te ispodprosječnu negativnu emocionalnost (Genc i sur., 2014; Ayan i Kocacik, 2010), što odgovara karakteristikama otpornog profila ličnosti. Također, Kokkinos i suradnici (2024) su pokazali kako studenti u području zdravstva, disciplini koja je također usmjerena na pomaganje drugima, najviše odgovaraju otpornom profilu. Drugo moguće objašnjenje je odraz samoselekcije u istraživanju. Budući da su učitelji dobrovoljno sudjelovali u istraživanju, vjerojatno se radi o visoko motiviranim učiteljima. Učitelji koji su otvoreni za nova iskustva i ideje, koji su društveni, savjesni, ugodni i emocionalno stabilni vjerojatnije će i htjeti doprinijeti znanstvenom istraživanju i cjelovito ispuniti istraživački upitnik. Također, moguće je da rezultati reflektiraju i socijalno poželjno odgovaranje sudionika. Budući da instrument BFI-2 ima visoku pojavnu valjanost, moguće je da su učitelji odgovarali socijalno poželjno, s ciljem nesvjesnog održavanja pozitivne slike o sebi ili namjernog prikazivanja sebe i/ili učiteljske profesije u pozitivnom svjetlu (Paulhus, 1984).

Treći istraživački problem pri identifikaciji profila na temelju dimenzija ličnosti odnosio se na testiranje koje dimenzije ličnosti najviše, odnosno najmanje diferenciraju profile. Yin i suradnici (2021) su otkrili kako negativna emocionalnost najviše varira između profila, odnosno otvorenost najmanje. Na temelju dobivenih rezultata ovog istraživanja može se uočiti da su profili vrlo distinktivni u razinama dimenzija ličnosti, pri čemu je svaka dimenzija uspješno diferencirala barem tri od šest mogućih parova profila. U skladu s postavljenom

hipotezom, negativna emocionalnost je dimenzija u kojoj su se profili najviše razlikovali. Rezultati Waldovog testa pokazali su da je negativna emocionalnost jedina dimenzija prema kojoj se svi profili statistički značajno razlikuju. S druge strane, suprotno očekivanjima, kao najmanje važna dimenzija za razlikovanje profila u ovom istraživanju pokazuje se savjesnost. Od mogućih šest usporedbi savjesnosti između profila, statistički značajno se razlikovalo njih tri: prosječni profil od otpornog i izrazito otpornog te otporni od izrazito otpornog profila. Pri tome je važno napomenuti da je razlika u savjesnosti između kontrolirajućeg i prosječnog profila marginalno neznajna, uz strogi kriterij Bonferronijeve korekcije ($p = .009$). Nakon savjesnosti, otvorenost i ekstraverzija su obje razlikovale četiri od šest parova profila. Pritom je kontrolirajući profil imao jednake vrijednosti otvorenosti kao otporni i izrazito otporni profil te jednake vrijednosti ekstraverzije kao prosječni i otporni profil. S obzirom na to da je kontrolirajući profil najmanje zastupljen i opisuje malo manje od 30 sudionika, moguće je da statistička snaga Waldovog testa nije bila dovoljno velika kako bi se postigla statistička značajnost razlika s kontrolirajućim profilom.

5.1.1 Profili faceta ličnosti

Na temelju faceta ličnosti replicirani su isti profili ličnosti identificirani na temelju dimenzija. Dakle, identificirana su četiri distinktivna profila (otporni, izrazito otporni, prosječni i kontrolirajući), što nije u skladu s postavljenom hipotezom. U radu Ratchford i suradnika (2022) na temelju faceta ličnosti identificirano je pet profila, a na istom uzorku na temelju dimenzija ličnosti četiri profila. S obzirom na to da veći broj indikatora (15 faceta nasuprot 5 širokih dimenzija) omogućava i nijansiraniju analizu (Ratchford i sur., 2022), očekivalo se da će se isto dogoditi i u ovoj studiji. Međutim, novi profili koji su se identificirali u modelima s pet i šest profila bile su kvantitativne varijacije otpornog profila. Takvi modeli samo dodatno nijansiraju otporni profil razlažući ga na manje poduzorke, što ne doprinosi spoznajnoj vrijednosti modela, a istovremeno ih čini kompleksnijim i time manje interpretativnim (Spurk i sur., 2022). Prateći načelo parsimonije stoga je odabran model od četiri profila. Replikacija profila dimenzija ličnosti na razini faceta dodatno je potvrdila robusnost profila ličnosti učitelja u ovoj studiji. Uz to, identifikacija profila na temelju faceta ličnosti omogućila je opis profila na finijoj razini te uvid u međudnos faceta pojedine dimenzije.

U otpornom profilu između faceta ekstraverzije pokazuje se ključnom visoka razina energije. Ovaj nalaz replicira rezultate prethodnih studija (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023) potvrđujući da je za visoku ekstraverziju otpornog profila najviše zaslužna visoka

energija. Na facetama ugodnosti otpornog profila primjećuju se visoke razine suosjećajnosti i poštovanja uz bitno niže, ali prosječne razine povjerenja. Sličan trend se javlja i u ostalim identificiranim profilima, a isti nalaz pronašli su Kokkinos i suradnici (2024) na uzorku studenata iz Grčke. Ovi rezultati naglašavaju distinktivnu prirodu povjerenja kao kognitivne facete ugodnosti, u odnosu na suosjećajnost koja je primarno afektivna faceta i poštovanje koje je bihevioralna faceta ugodnosti (Soto i John, 2017a). U otpornom profilu zanimljiva je i dinamika faceta negativne emocionalnosti s ispodprosječnim vrijednostima depresivnosti i emocionalne nestabilnosti i prosječnom anksioznosti. Ovakav odnos faceta negativne emocionalnosti nije pronađen u dosadašnjim studijama profila faceta ličnosti (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023; Kokkinos i sur., 2024) te je možda specifičan za učiteljsku populaciju. Primjerice, u istraživanju temeljenom na pristupu usmjerenom na varijable, također se pokazalo da srednjoškolski nastavnici u Hrvatskoj imaju izraženiju anksioznost u odnosu na ostale facete negativne emocionalnosti (Burić i sur., 2024). Facete savjesnosti otpornog profila bile su razmjerno slične, iako se u drugim studijama pokazalo da je produktivnost najviše izražena faceta savjesnosti otpornog profila (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos, 2023). Facete otvorenosti također su podjednako zastupljene u otpornom profilu, što se pokazalo i u drugim istraživanjima (Ratchford i sur., 2022). Izrazito otporni profil, kao i kod modela temeljenog na dimenzijama ličnosti, potpuno je paralelan s otpornim, ali statistički značajno kvantitativno od njega različit na svim facetama ličnosti. U prosječnom profilu, kao i kod profila dimenzija ličnosti, sve vrijednosti se nalaze u rasponu od 2.9 do 3.5. Sukladno tome, nisu zamjetne varijacije u razinama faceta ličnosti iste dimenzije, osim već spomenute relativno niže razine povjerenja u odnosu na ostale facete ugodnosti. U kontrolirajućem profilu, slično kao u otpornom i izrazito otpornom profilu, primjetna je povišena razina energije u odnosu na ostale facete ekstraverzije. Dok su društvenost i asertivnost prosječne, energija je iznadprosječna, čime se može objasniti povećana vrijednost ukupne ekstraverzije kontrolirajućeg profila na razini dimenzija ličnosti. Dinamika faceta ugodnosti prati isti trend kao i u ostalim profilima, pri čemu je razlika između povjerenja i ostalih faceta ugodnosti u kontrolirajućem profilu najveća. U negativnoj emocionalnosti kontrolirajućeg profila pokazuje se ključnom povišena anksioznost. Emocionalna nestabilnost i depresivnost su prosječne, a anksioznost postiže visoke razine. U povišeno kontrolirajućem profilu mladih odraslih također je pronađena relativno viša razina anksioznosti u odnosu na ostale facete negativne emocionalnosti (Ratchford i sur., 2022), dok je u istom profilu grčkih studenata vrijednost anksioznosti bila relativno niža od ostalih faceta (Kokkinos i sur., 2024). Ovaj nalaz izrazito je važan jer ukazuje na to da su učitelji u ranoj fazi karijere kontrolirajućeg profila skloni anksioznosti, pretjeranoj

zabrinutosti i općenito lošije podnose stres (Soto i John, 2017a). Razine faceta savjesnosti u ovom profilu su podjednake, što se pokazalo i kod mladih odraslih kontrolirajućeg profila (Ratchford i sur., 2022). Slično je i kod faceta otvorenosti, koje su podjednakih razina, a što se pokazuje i u dosadašnjim istraživanjima (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2024).

Na temelju faceta ličnosti, redom po zastupljenosti slijede otporni, izrazito otporni, kontrolirajući pa prosječni profil. Jednako kao i kod profila dimenzija ličnosti, bilo je očekivano da će prosječni profil ličnosti biti najzastupljeniji. Rezultati su pokazali upravo suprotno te je prosječni profil faceta ličnosti bio najmanje zastupljen u uzorku. S obzirom na to da se hipoteza temeljila na jedinom radu u kojem su identificirani profili ličnosti učitelja (Perera i sur., 2018), nije iznenađujuće što nije potvrđena. Dapače, unutar istog uzorka ove studije profili faceta ličnosti ne prate isti redoslijed zastupljenosti kao profili dimenzija ličnosti. U usporedbi s profilima dimenzija ličnosti, otporni profil i izrazito otporni profili i dalje opisuju oko 80 % uzroka, pri čemu je otporni profil nešto manji (45.45 %), izrazito otporni (33.80 %) i kontrolirajući (11.18 %) su nešto veći, a prosječni profil je približno jednako zastupljen (9.57 %). Ovi rezultati pokazuju da je dio sudionika koji je na temelju dimenzija ličnosti kategoriziran u otporni profil, na temelju faceta ličnosti kategoriziran dijelom u izrazito otporni, a dijelom u kontrolirajući profil. Također, koristeći facete ličnosti, točnost i pouzdanost kategorizacije sudionika u profile bila je veća nego koristeći dimenzije ličnosti. Dok je kod profila dimenzija ličnosti vjerojatnost pripadanja profilima iznosila između 85 % i 86 %, kod profila faceta ličnosti bila je veća od 90 % za sva četiri profila. Dakle, osim što profili temeljeni na facetama ličnosti nude detaljniji uvid u profile ličnosti, model temeljen na 15 faceta ličnosti je omogućio osjetljiviju i pouzdaniju klasifikaciju sudionika u heterogene poduzorke.

Slično kao i kod profila dimenzija ličnosti, utvrđene su razlike u zastupljenosti muškaraca i žena u različitim profilima faceta ličnosti. Točnije, pokazalo se da su muškarci, u odnosu na žene, češće zastupljeni u prosječnom profilu nego u svim ostalim profilima. Kod profila dimenzija ličnosti, utvrđena je razlika u zastupljenosti učitelja po spolu između prosječnog profila te otpornog i izrazito otpornog profila, međutim na razini trenda, omjeri vjerojatnosti zastupljenosti muškaraca i žena u profilima su vrlo slični u obje analize. Kako je u profilima faceta ličnosti veći broj sudionika u kontrolirajućem profilu, nego što je u profilima dimenzija ličnosti, vjerojatno je i statistička snaga logističke regresije veća pa se dostigla značajnost omjera vjerojatnosti.

Naposljetku je testirano koje facete ličnosti najbolje, odnosno najlošije razlikuju profile faceta ličnosti. Kao i kod profila dimenzija ličnosti, očekivalo se da će facete negativne emocionalnosti najbolje razlikovati profile, a facete otvorenosti najlošije (Yin i sur., 2021). S obzirom na manjak istraživanja o razlikovanju profila pojedinih faceta, nije bilo moguće utvrditi hipotezu na razini zasebnih faceta. Za razliku od profila dimenzija, na profilima faceta je potvrđena ova hipoteza, pokazavši da su uistinu facete negativne emocionalnosti najbolje razlikovale profile, odnosno da su ih facete otvorenosti najlošije razlikovale. Točnije, faceta anksioznost statistički je značajno međusobno razlikovala sve profile ličnosti, a facete depresivnost i emocionalna nestabilnost sve profile osim prosječnog i kontrolirajućeg. Uz to, produktivnost, kao faceta savjesnosti, statistički se značajno razlikovala između svih identificiranih profila. Produktivnost se pokazala važnom za razlikovanje otpornog profila ličnosti od ostalih kod mladih odraslih (Ratchford i sur., 2022), a pokazuje se i ključnom facetom otpornog profila kod grčkih studenata (Kokkinos i sur., 2023). Rezultati ove studije također pokazuju da je produktivnost važna faceta u razlikovanju profila općenito, a pogotovo kada je riječ o otpornom profilu ličnosti. S druge strane, tri facete otvorenosti uspješno su razlikovale samo izrazito otporni profil od prosječnog i otpornog profila. Uz to, pokazalo se da kontrolirajući profil ima izraženiji estetski senzibilitet od prosječnog i otpornog profila. Sve ostale razlike između profila u facetama otvorenosti bile su statistički neznačajne. Dobiveni rezultati u skladu su sa zaključcima Yina i suradnika (2021) kako je otvorenost najmanje važna dimenzija za diferenciranje profila. Dodatno, rezultati ove disertacije pokazuju da bi estetski senzibilitet mogao biti važniji u razlikovanju profila u odnosu na intelektualnu znatiželju i kreativnu imaginaciju.

Profili faceta ličnosti komplementarni su profilima dobivenim na razini dimenzija ličnosti, što je dodatno potvrdilo robusnost identificiranih profila, u skladu s hijerarhijskom strukturom ličnosti modela velikih pet. Uz to, identifikacija profila na razini faceta ličnosti pokazala je nekoliko prednosti u odnosu na profile dimenzija ličnosti.

Interpretacija profila faceta ličnosti omogućila je detaljniji opis pojedinog profila, a time i njegovo dubinsko razumijevanje. Uz to, omogućila je prepoznavanje ključnih faceta ličnosti za međusobno razlikovanje profila, odnosno distinktivnih skupina ljudi. Također, ova analiza je omogućila uvid u dinamiku faceta pripadajućih dimenzija ličnosti u različitim skupinama ljudi. Primjerice, u svim profilima osim prosječnog prisutna je povišena razina energije u odnosu na društvenost i asertivnost te sniženo povjerenje u odnosu na poštovanje i

suosjećajnost. S druge strane, u kontrolirajućem je profilu izražena povišena anksioznost u odnosu na depresivnost i emocionalnu nestabilnost, u otpornom i izrazito otpornom profilu zamijećena je snižena depresivnost uz podjednake razine anksioznosti i emocionalne nestabilnosti, a u prosječnom profilu razine svih triju faceta bile su podjednake. Facete organiziranost, produktivnost i odgovornost bile su podjednako zastupljene u svim profilima, a slično je bilo s intelektualnom znatiželjom, estetskim senzibilitetom i kreativnom imaginacijom, uz iznimku blago povišenog estetskog senzibiliteta u kontrolirajućem profilu. Dakle, dok je međuodnos faceta ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti sličan u većini profila, međuodnos faceta negativne emocionalnosti razlikovao se između svih profila osim otpornog i izrazito otpornog profila. Drugim riječima, međuodnos faceta ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti konzistentan je na razini cijelog uzorka, dok je međuodnos faceta negativne emocionalnosti različit za različite skupine ljudi. Ovi rezultati se naslanjaju na dosadašnja znanja o distinktivnoj prirodi faceta ličnosti koje pripadaju istoj dimenziji (Soto i John, 2017a), pokazujući da ta dinamika, kada je riječ o facetama negativne emocionalnosti, nije nužno univerzalna kod svih pojedinaca.

Osim spoznajnih prednosti, profili faceta ličnosti pokazuju i značajne metodološke prednosti. Primjerice, točnost i pouzdanost klasteriranja sudionika u poduzorke, odnosno profile ličnosti, bila je veća u modelu faceta ličnosti nego u modelu dimenzija ličnosti. Preciznijom raspodjelom sudionika u profile, najmanji profil ličnosti se znatno povećao, što je djelovalo i na statističku snagu testova u naknadnim analizama poput logističke regresije i Waldovog testa. Ipak, mjere facete ličnosti imaju manji broj čestica, a time i manju pouzdanost od mjera dimenzija ličnosti, zbog čega je rezultate potrebno interpretirati s oprezom. Također, i dalje postoji tek nekoliko studija u kojima su identificirani profili ličnosti na temelju faceta (Ratchford i sur., 2022; Kokkinos i sur., 2023; Kokkinos i sur., 2024), zbog čega postoji snažna potreba za replikacijom dobivenih nalaza.

5.2 Profili ličnosti, radna angažiranost i sagorijevanje učitelja u ranoj fazi karijere

Komparativna analiza radne angažiranosti i sagorijevanja između učitelja različitih profila ličnosti pružila je uvid u to kako dinamika između dimenzija i faceta ličnosti pojedinog profila djeluje na profesionalnu dobrobit učitelja u ranoj fazi karijere.

Hipoteza o razlikama u radnoj angažiranosti između profila ličnosti je potvrđena te su učitelji izrazito otpornog profila imali statistički značajno najveću ukupnu radnu angažiranost i

sve aspekte radne angažiranosti. Hipotezu o razlikama između ostalih profila nije bilo moguće definirati, budući da nije bilo moguće ni predvidjeti koji će se profili ličnosti identificirati. Ipak, rezultati pružaju dubinski uvid u odnos ličnosti i radne angažiranosti učitelja. Na razini ukupne radne angažiranosti, najviše su angažirani učitelji izrazito otpornog profila, potom podjednako učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a najmanje učitelji prosječnog profila ličnosti. Isti trend vidljiv je i u razlikama pojedinih aspekata radne angažiranosti, ali značajnost razlika nije jednaka u profilima dimenzija i faceta ličnosti. Budući da je raspodjela sudionika u profile izmijenjena u ova dva modela, time se promijenila veličina profila, što je djelovalo i na statističku snagu testa. S obzirom na to da je preciznost raspodjele sudionika u profile faceta ličnosti bila veća nego u profile dimenzija ličnosti, u diskusiji će primarno biti fokus na te rezultate.

Tako se pokazalo da učitelji izrazito otpornog profila imaju najveću emocionalnu angažiranost te socijalnu angažiranost s kolegama i s učenicima, potom podjednako učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a najmanje učitelji prosječnog profila. Kod kognitivne angažiranosti postignuta je statistička značajnost između svih profila, pri čemu i dalje izrazito otporni profil dostiže najveće vrijednosti, ali potom slijedi kontrolirajući profil, zatim otporni i naposljetku prosječni profil.

Iako Li i suradnici (2023) pokazuju da je negativna emocionalnost najvažnija odrednica radne angažiranosti učitelja, učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, koji se statistički značajno razlikuju u svim facetama negativne emocionalnosti doživljavaju jednake razine svih aspekata radne angažiranosti osim kognitivne. Dapače, pokazuje se kako su učitelji kontrolirajućeg profila kognitivno angažiraniji od učitelja otpornog profila. Objašnjenje ovih rezultata vjerojatno leži u savjesnosti otpornog i kontrolirajućeg profila. Naime, iako učitelji oba profila imaju iznadprosječnu savjesnost, učitelji kontrolirajućeg profila imaju statistički značajno više vrijednosti svih triju faceta savjesnosti od učitelja otpornog profila. Dobiveni rezultati ukazuju na to da u kontekstu radne angažiranosti visoka savjesnost učitelja kontrolirajućeg profila kompenzira njihovu visoku negativnu emocionalnost. Ovi rezultati su u skladu s meta-analitičkim podacima na uzorku različitih profesija, koji pokazuju da je radna angažiranost najviše određena savjesnošću (Young i sur., 2018; Fuzuaki i Iwata, 2022). Učitelji prosječnog profila doživljavaju statistički značajno najmanje razine radne angažiranosti u odnosu na ostale profile ličnosti, što se pokazalo i u radu Perere i suradnika (2018). Prosječni profil se od otpornog i kontrolirajućeg profila najviše razlikuje u facetama savjesnosti i

ugodnosti. S druge strane, učitelji prosječnog profila doživljavaju manje vrijednosti anksioznosti od učitelja kontrolirajućeg profila, dok su im facete ekstraverzije jednako visoke. Ovi rezultati potvrđuju ulogu savjesnosti u promoviranju radne angažiranosti učitelja. Osim toga, u skladu s rezultatima Li i suradnika (2023), isti nalaz upućuje na moguće veću važnost ugodnosti od ekstraverzije za radnu angažiranost učitelja. Iako su i ekstraverzija i ugodnost dimenzije koje objašnjavaju odnose s drugima, čini se da je za učiteljsku angažiranost važnija njihova ugodnost, dimenzija ličnosti koja određuje kvalitetu odnosa, od ekstraverzije koja određuje kvantitetu odnosa (Tov i sur., 2016).

Slično kao i kod hipoteze o razlikama u radnoj angažiranosti, hipoteza o razlikama u sagorijevanju postavljena je vrlo široko pretpostavljajući da će učitelji otpornog profila imati najniže razine sagorijevanja u odnosu na učitelje ostalih profila ličnosti. Ova hipoteza je također potvrđena, pri čemu učitelji izrazito otpornog profila doživljavaju statistički značajno niže razine ukupnog sagorijevanja te svih simptoma sagorijevanja, u odnosu na učitelje svih ostalih profila ličnosti. Najniže ukupno sagorijevanje, nakon izrazito otpornog profila, doživljavaju učitelji otpornog profila, a potom u istoj mjeri učitelji kontrolirajućeg i prosječnog profila. Isti rezultati dobiveni su i za iscrpljenost, simptom sagorijevanja koji se prvi javlja u spirali sagorijevanja (Schaufeli i sur., 2020). S druge strane, narušeno kognitivno funkcioniranje učitelji kontrolirajućeg i otpornog profila doživljavaju u jednakoj mjeri, statistički značajno više od učitelja izrazito otpornog profila, a statistički značajno manje od učitelja prosječnog profila. Narušeno emocionalno funkcioniranje pak učitelji otpornog, kontrolirajućeg i prosječnog profila doživljavaju u istoj mjeri. U psihološkoj distanciranosti se značajno razlikuju svi profili, pri čemu ju najmanje doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, zatim otpornog profila, potom kontrolirajućeg profila i naposljetku prosječnog profila.

Različiti rezultati za pojedine simptome sagorijevanja pokazuju važnost istraživanja odnosa ličnosti i sagorijevanja na razini simptoma, umjesto samo na razini ukupnog pokazatelja sagorijevanja. Diferencirani doprinos učiteljske ličnosti u objašnjenju simptoma sagorijevanja potvrđen je za simptome sagorijevanja u okviru konceptualizacije Maslach i Jackson (1981; Roloff i sur., 2022), a tome su komplementarni i ovi rezultati, u okviru nove BAT konceptualizacije sagorijevanja.

Učitelji prosječnog i kontrolirajućeg profila doživljavaju veće razine iscrpljenosti od učitelja otpornog i izrazito otpornog profila vjerojatno zbog povećane razine negativne emocionalnosti i prosječne ekstraverzije. Negativna emocionalnost i ekstraverzija su dimenzije

ličnosti koje najviše objašnjavaju dobrobit (Costa i Piedmont, 2003), što se potvrdilo i na populaciji učitelja (Roloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022). Posebno visoka anksioznost učitelja kontrolirajućeg profila pokazuje da se oni općenito loše nose sa stresom i da su skloni pretjeranoj zabrinutosti (Soto i John, 2017a). Iako učitelji prosječnog profila imaju prosječne vrijednosti na svim facetama negativne emocionalnosti, one su statistički značajno veće nego u otpornom i izrazito otpornom profilu. Također, učitelji kontrolirajućeg i prosječnog profila imaju statistički značajno manje vrijednosti društvenosti od učitelja otpornog i izrazito profila. Ekstraverzija igra važnu ulogu u nošenju sa stresom, a predviđa i sklonost traženju društvene podrške (Amirkhan i sur., 1995). Učitelji u ranoj fazi karijere, koji se suočavaju s prilagodbom na novu učiteljsku ulogu, a manje su društveni, vjerojatno u manjoj mjeri traže društvenu podršku, što može objasniti doživljavanje većih razina iscrpljenosti. Narušeno kognitivno funkcioniranje u jednakoj mjeri doživljavaju učitelji kontrolirajućeg i otpornog profila, unatoč tome što učitelji kontrolirajućeg profila imaju značajno izraženiju negativnu emocionalnost. Narušeno kognitivno funkcioniranje uključuje smetnje u pažnji i koncentraciji tijekom rada (Schaufeli i sur., 2022) te je moguće objašnjenje jednakog doživljavanja ovog simptoma učitelja kontrolirajućeg i otpornog profila razlika u razinama njihove savjesnosti. Učitelji kontrolirajućeg profila imaju značajno veću savjesnost od učitelja otpornog profila, odnosno ustrajniji su i organiziraniji u poslu, što može objasniti rjeđe doživljavanje kognitivnih smetnji u poslu. Ovi rezultati upućuju na to da povišena savjesnost može imati zaštitnu ulogu kod učitelja kontrolirajućeg profila pri doživljavanju narušenog kognitivnog funkcioniranja. S druge strane, učitelji otpornog, kontrolirajućeg i prosječnog profila u jednakoj mjeri doživljavaju narušeno emocionalno funkcioniranje. Sva tri navedena profila imaju različit oblik te su kvantitativno različiti od izrazito otpornog profila. Stoga je moguće da je kao zaštitni faktor od narušenog emocionalnog funkcioniranja učitelja zaslužan međuodnos svih dimenzija koji je opisan izrazito otpornim profilom, odnosno visoka ekstraverzija, savjesnost, ugodnost i otvorenost te snižena negativna emocionalnost. Budući da je otporni profil oblikom jednak izrazito otpornom profilu, a učitelji tih profila se razlikuju u narušenom emocionalnom funkcioniranju, implicira se da oblik profila ličnosti nije jedini važan faktor, već i razina pojedinih dimenzija ličnosti. Ovaj nalaz vjerojatno je specifičan za učiteljsku profesiju, koja je uvelike otežana emocionalnim zahtjevima posla, a poglavito za učitelje u ranoj fazi karijere koji još nisu razvili strategije nošenja s takvim zahtjevima (Philipp i Schüpbach, 2010). Psihološka distanciranost jedini je simptom sagorijevanja u kojem se razlikuju učitelji svih profila ličnosti. Psihološka distanciranost je posljednji simptom koji se javlja u spirali sagorijevanja, kao pokušaj adaptivnog mehanizma zaštite od manjka energije (Schaufeli i sur.,

2020). Trend razlika u doživljavanju psihološke distanciranosti je očekivan, u kojem se ranjivima redom pokazuju učitelji prosječnog, zatim kontrolirajućeg profila, potom otpornog i naposljetku učitelji izrazito otpornog profila ličnosti. Psihološka distanciranost konceptualno je slična depersonalizaciji od posla, za koju su se ključnima pokazale dimenzije negativna emocionalnost, ugodnost i savjesnost (Roloff i sur., 2022; Liu i sur., 2022). Učitelji izrazito otpornog profila uistinu imaju najviše razine ugodnosti i savjesnosti, odnosno najnižu negativnu emocionalnost. Također, učitelji prosječnog profila imaju značajno manje razine faceta savjesnosti te suosjećajnost i poštovanje od kontrolirajućeg profila, dok se u facetama negativne emocionalnosti razlikuju samo u anksioznosti. Međutim, učitelji kontrolirajućeg profila imaju veće razine triju faceta savjesnosti i suosjećajnost od otpornog profila, a doživljavaju veću psihološku distanciranost. Iako je ugodnost negativno povezana sa sagorijevanjem (Roloff i sur., 2022), učitelji koji izrazito suosjećaju s problemima svojih učenika mogu doživljavati negativne posljedice po svoje mentalno zdravlje (Fute i sur., 2022). Stoga je moguće da izražena suosjećajnost, u kombinaciji s visokom anksioznosti učitelja kontrolirajućeg profila ličnosti, doprinosi njihovom psihološkom distanciranju od posla.

Uzevši u obzir sve rezultate zajedno, vidljiv je različit obrazac dobivenih razlika između profila u radnoj angažiranosti i sagorijevanju učitelja. Osim toga, rezultati su diferencirani i na razini četiriju aspekata radne angažiranosti i četiri simptoma sagorijevanja. Ovakvi rezultati naglašavaju važnost istraživanja radne angažiranosti i sagorijevanja na razini njihovih sastavnica.

Općenito, učitelji u ranoj fazi karijere imaju očuvanu dobrobit s iznadprosječnim razinama radne angažiranosti i niskim razinama sagorijevanja. Budući da je 10 % učitelja u uzorku imalo manje od šest mjeseci radnog iskustva u poučavanju, nije bilo ni za očekivati da će razviti simptome sagorijevanja, a posebno one koji dolaze u kasnijoj fazi spirale sagorijevanja (narušeno kognitivno i emocionalno funkcioniranje te psihološka distanciranost). Osim toga, istraživanje je provedeno tijekom jeseni, što je također djelovalo na razinu doživljenog sagorijevanja. U disertaciji s longitudinalnim nacrtom u okviru istog istraživačkog projekta pokazalo se da su isti učitelji doživljavali veće razine sagorijevanja u lipnju, na kraju školske godine, u odnosu na prvu točku mjerenja u jesen (Mornar, 2024). Ipak, između identificiranih poduzoraka učitelja različitih profila ličnosti su pronađene razlike u njihovoj profesionalnoj dobrobiti. Pokazuje se kako su najranjiviji učitelji prosječnog profila za doživljavanje niske radne angažiranosti, odnosno prosječnog i kontrolirajućeg profila za razvoj

simptoma sagorijevanja. Također zanimljiv nalaz je što su razlike između otpornog i izrazito otpornog profila u svim aspektima radne angažiranosti i svim simptomima sagorijevanja statistički značajne. Ti rezultati pokazuju da je za učiteljsku dobrobit, uz oblik profila, važna i vrijednost dimenzija, odnosno faceta ličnosti. Tako su učitelji izrazito visoke ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti te izrazito niske negativne emocionalnosti otporniji od učitelja koji imaju manje ekstremne vrijednosti ovih dimenzija. S druge strane, postoji mogućnost da su ove razlike također odraz ekstremnog stila odgovaranja, kako na upitniku ličnosti, tako i na mjerama radne angažiranosti i sagorijevanja (Batchelor i Mia, 2016). Tome ide u prilog i niska varijanca ukupne radne angažiranosti učitelja izrazito otpornog profila ($V = 0.071$) te nešto niža varijanca ukupnog sagorijevanja ($V = 0.143$) u odnosu na varijance sagorijevanja učitelja drugih profila. Budući da je ovo prva studija u kojoj su identificirani profili ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere, odnosno profili učitelja na razini faceta ličnosti, potrebno je ove rezultate replicirati i u drugim studijama kako bi se mogli donijeti snažni zaključci iz dobivenih nalaza.

5.3 Metodološka ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Rezultate je potrebno interpretirati s oprezom zbog nekoliko metodoloških nedostataka ovog istraživanja. Kao što je ranije spomenuto, sudjelovanje u istraživanju je bilo dobrovoljno te su u njemu sudjelovali učitelji koji su bili motivirani, zbog čega je prilikom uzorkovanja došlo do samoselekcije sudionika. Iz tog razloga su vjerojatno najzastupljeniji učitelji otpornog i izrazito otpornog profila ličnosti te je sužen varijabilitet u radnoj angažiranosti i sagorijevanju. Primjerice, za očekivati je da učitelji koji doživljavaju visoke razine simptoma sagorijevanja nisu bili spremni na dodatni angažman izvan radnih obaveza i zato nisu pristupili anketnom upitniku. Osim toga, podaci su prikupljeni putem mrežnog upitnika, što je onemogućilo praćenje sudionika prilikom njegovog ispunjavanja. Iz tog razloga nije se mogla provjeriti pažljivost u ispunjavanju upitniku, poput pažljivog čitanja upute i ponuđenih čestica u mjernim ljestvicama.

Također, važno je napomenuti nekoliko odluka koje su donesene prilikom analize podataka, a koje su mogle utjecati na dobivene rezultate. Primjerice, u LPA su korišteni manifestni indikatori dimenzija i faceta ličnosti. Iako je u predanalizi potvrđena valjanost dimenzija i faceta ličnosti pomoću konfirmatorne faktorske analize (CFA), prilikom identifikacije profila ličnosti nije kontrolirana pogreška mjerenja. U naprednim statističkim analizama moguće je kombinirati CFA i LPA i identificirati takozvane profile drugog reda

(Morin i sur., 2016). Međutim, veličina uzorka, a time i statistička snaga u ovom istraživanju nije bila dovoljno velika da bi takav kompleksni mjerni model mogao konvergirati. Prilikom provedbe istraživanja poduzeti su koraci kako bi se zahvatio što veći, nacionalno reprezentativni, uzorak predmetnih učitelja u ranoj fazi karijere. Primjerice, upitnik je distribuiran svim osnovnim školama u RH te su naknadno poslani podsjetnici za sudjelovanje u istraživanju. Također, uzevši u obzir da je ciljana populacija vrlo uska, ostvarena veličina uzorka je vrlo zadovoljavajuća i odgovara inicijalnim očekivanjima. Drugi način za postizanje mogućnosti identifikacije latentnih profila drugog reda bilo je korištenje kraće mjere ličnosti, kako bi mjerni model bio jednostavniji, a time i uspješno konvergirao. Primjerice, Perera i suradnici (2018) su uspješno identificirali latentne profile ličnosti drugog reda na jednako velikom uzorku, ali koristeći upitnik ličnosti od 20 čestica. Međutim, u ovom istraživanju, osim što su profili bili identificirani na temelju dimenzija ličnosti, bili su identificirani i na facetama ličnosti. Stoga bi ovakva odluka dovela do drugih metodoloških nedostataka. Primjerice, korištenjem kraće verzije BFI-2 upitnika od 30 čestica (Soto i John, 2017b), facete ličnosti bi bile operacionalizirane samo dvjema česticama, što ne bi bilo dovoljno za identifikaciju latentnih faceta. Korištenje kraće mjere ličnosti moglo je ugroziti i valjanost modela profila ličnosti (Yin i sur., 2021). Osim toga, prilikom identifikacije latentnih profila ličnosti nije bilo moguće kontrolirati stil slaganja, odnosno tendenciju sudionika slaganju sa svim česticama u upitniku (John i sur., 2008). Naime, modeli u kojima se kontrolira faktor slaganja, po svojoj su definiciji bifaktorski modeli u kojima su svi latentni faktori međusobno ortogonalni (Danner i sur., 2021). S obzirom na to da je matrica varijanci i kovarijanci temelj za provedbu LPA (Bauer, 2022) ovu analizu statistički ne bi bilo moguće provesti uz kontrolu faktora slaganja,. Prilikom analize također nije provjerena mjerna invarijantnost radne angažiranosti i sagorijevanja između identificiranih profila. Time nije provjereno mjere li ovi instrumenti isti koncept u različitim podskupinama, odnosno profilima ličnosti (Putnick i Bornstein, 2016). Za očekivati je da se skupine učitelji različitih profila ličnosti ne bi trebale razlikovati u shvaćanju mjera sagorijevanja i radne angažiranosti, ali zaključci ovog istraživanja bili bi snažniji kada bi se to i empirijski utvrdilo. Iako provjera mjerne invarijantnosti nije standard u istraživanjima koja koriste LPA, u budućim takvim istraživanjima bilo bi poželjno provjeriti ju. Konačno, iako su profili faceta ličnosti dali dubinski uvid u opis profila i razumijevanje razlika u profesionalnoj dobrobiti učitelja različitih profila ličnosti, pojedine facete ličnosti imale su nisku pouzdanost internalne konzistencije. Točnije, McDonaldova omega za facete asertivnost, intelektualna znatiželja i povjerenje iznosila je nešto manje od granične vrijednosti .70. Stoga je rezultate povezane s ovim facetama potrebno interpretirati s oprezom.

S obzirom na nedostatak istraživanja ličnosti kroz pristup usmjeren na osobu, poglavito na temelju faceta ličnosti, a i na populaciji učitelja, postoji jasna potreba za dodatnim studijama o ovoj temi. Tek će na većem broju studija i replikacijom dobivenih rezultata biti moguće donositi jasne zaključke i formirati implikacije za praksu. U takvim istraživanjima bilo bi korisno koristiti mješovitu metodologiju te uz analizu latentnih profila koristiti kvalitativne podatke o dobrobiti učitelja različitih profila ličnosti. McCrae i Costa (2021) tvrde da bi se tek tada moglo govoriti o potpunoj implementaciji pristupa usmjerenog na osobu. Također, bilo bi zanimljivo identificirati profile ličnosti na temelju samoprocjena i procjena drugih. Identifikacija profila ličnosti temeljenih na procjenama drugih i njihova usporedba s postojećim profilima na mjerama samoprocjene omogućila bi jasnije razumijevanje uloge stila odgovaranja prilikom identifikacije profila, što bi se moglo pokazati posebno važnim za razumijevanje prosječnog i izrazito otpornog profila. U pristupu usmjerenom na varijable postoji mnoštvo radova koji se bave ovim pitanjem, a koristeći profile ličnosti, mogao bi se steći dublji uvid u međuođnos dimenzija i faceta ličnosti iz različitog izvora procjene ličnosti. U istraživanju ličnosti grčkih studenata dobivene su razlike u zastupljenosti studenata različitih znanstvenih područja u pojedinim profilima ličnosti (Kokkinos i sur., 2024). S obzirom na te rezultate, u budućim istraživanjima bilo bi zanimljivo testirati postoje li razlike u profilima ličnosti predmetnih učitelja različitih znanstvenih disciplina.

U skladu s teorijom radnih zahtjeva i resursa (Bakker i sur., 2023), ličnost učitelja bi se idealno trebala promatrati u interakciji s okolinskim faktorima. Tako bi bilo zanimljivo testirati individualne razlike u nošenju sa zahtjevima posla, odnosno provjeriti moderiraju li profili ličnosti učitelja povezanost između radnih zahtjeva i resursa te njihove profesionalne dobrobiti. Mogli bismo očekivati da je veza između radnih zahtjeva i sagorijevanja slabija kod učitelja otpornog i izrazito otpornog profila ličnosti u odnosu na učitelje prosječnog ili kontrolirajućeg profila. S obzirom na to da je tek nedavno razvijena metodologija za testiranje moderatorskih efekata latentnih profila (Arch, 2021), ovakav tip istraživanja trebao bi biti sljedeći korak u razvoju istraživanja ličnosti u kontekstu pristupa usmjerenog na osobu.

5.4 Doprinos istraživanja

Unatoč postojećim metodološkim nedostacima, potrebno je istaknuti i doprinose ovog istraživanja. Ovo je jedno od malobrojnih istraživanja koje promatra ličnost kroz pristup usmjeren na osobu, a posebno na razini faceta ličnosti. Također, ovo je tek drugo istraživanje u kojem su identificirani profili ličnosti učitelja, odnosno prvo u kojem su identificirani profili

ličnosti učitelja na razini faceta. Time je istraživanje doprinijelo boljem razumijevanju učiteljske ličnosti, pružajući uvid u dinamiku dimenzija ličnosti različitih profila. Identificirajući profile faceta ličnosti dan je dubinski uvid u nijansiranu dinamiku faceta ličnosti pripadajućih dimenzija pojedinog profila i omogućena je identifikacija ključnih faceta ličnosti u razlikovanju profila. Uz to, modeli profila faceta ličnosti imali su točniju, pouzdaniju i osjetljiviju klasifikaciju učitelja, a time i precizniju identifikaciju učitelja kojima je podrška najpotrebnija. Nastavno na postojeća istraživanja o odnosu ličnosti i profesionalne dobrobiti učitelja, doprinos ovog istraživanja je u jasnijem razumijevanju interakcije dimenzija i faceta ličnosti učitelja različite razine profesionalne dobrobiti. Tako se pokazalo da određene dimenzije ličnosti mogu predstavljati zaštitni faktor ili svojevrsnu kompenzaciju za izraženu negativnu emocionalnost, koja je ključna u predikciji narušene dobrobiti (Roloff i sur., 2022). Pristup koji se fokusira na ljude, umjesto na pojedinačne varijable, daje komplementarne rezultate tradicionalnim istraživanjima, nadograđujući postojeće znanje o ličnosti i njenom odnosu s profesionalnom dobrobiti.

Postoji i nekoliko metodoloških doprinosa ovog istraživanja. Uz standardne modele profila ličnosti, testirani su i alternativni modeli slobodno procijenjenih varijanci i kovarijanci, što nije uobičajena procedura u ostalim istraživanjima u kojima su identificirani profili ličnosti. Osim toga, prilikom testiranja razlika u radnoj angažiranosti i sagorijevanju između profila implementirana je BCH metoda (Bakk i Vermunt, 2015; Asparuhov i Muthen, 2021), koja u situacijama kada ishodišne varijable nisu normalne distribuirane daje najrobusnije i stabilne rezultate (Shin i sur., 2019). Konačno, s ciljem minimiziranja pojave pogreške tipa 1, prilikom testiranja razlika korištena je Bonferronijeva korekcija p-vrijednosti.

Još jedan važan doprinos ovog istraživanja je fokus na učitelje u ranoj fazi karijere. Učitelji su na početku karijere posebno ranjivi za razvoj narušene profesionalne dobrobiti i u visokom su riziku od napuštanja profesije (Van De Borre i sur., 2021). To je posebno važno u današnjem kontekstu, kad problem deficita kvalificiranih učitelja postaje sve prominentniji (Domović i Drvodelić, 2024). Ovo istraživanje omogućilo je identifikaciju učitelja koji su prema profilu ličnosti najranjiviji te im je podrška najpotrebnija. To omogućuje planiranje ciljanog pružanja pomoći, uzevši u obzir kompletnu ličnost učitelja. S obzirom na preopterećenost učitelja zahtjevima posla i ograničene mogućnosti za stručnim usavršavanjem u području njihove profesionalne dobrobiti, ciljane intervencije pomogle bi u rasterećivanju sustava, uštedi sredstava i bržem pružanju podrške najpotrebitijima.

Rezultati ove studije pokazuju da najnižu profesionalnu dobrobit doživljavaju učitelji prosječnog i kontrolirajućeg profila. Međutim važno je istaknuti kako se ni jedan profil ličnosti ne može smatrati dobrim ili lošim, već ovi rezultati sugeriraju da je takvim učiteljima podrška najpotrebnija (Wen i sur., 2021). Drugim riječima, radi se o učiteljima koji imaju prosječne vrijednosti svih dimenzija ličnosti, odnosno učiteljima koji imaju povišene razine negativne emocionalnosti (pogotovo anksioznosti), savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti te prosječne razine ekstraverzije. Učitelji svih profila iskazuju najnižu razinu socijalne angažiranosti s kolegama u odnosu na druge aspekte radne angažiranosti te najviše doživljavaju iscrpljenost i psihološko distanciranje od posla kao simptome sagorijevanja. Ovi nalazi upućuju na to da bi podrška trebala biti prvenstveno usmjerena na jačanje socijalne povezanosti u školi i ublažavanje iscrpljenosti osnaživanjem osobnih resursa i resursa posla ili smanjenjem zahtjeva posla. Uz to, pokazalo se da se profili međusobno najviše razlikuju u negativnoj emocionalnosti, što implicira potrebu za ciljanom podrškom usmjerenom na razvoj socio-emocionalnih kompetencija učitelja. Pritom bi ta podrška bila najučinkovitija kada bi se diferencirala s obzirom na potrebe učitelja različitih profila ličnosti. Podrška za učitelje kontrolirajućeg profila trebala bi biti usmjerena na njihovu povišenu anksioznost, odnosno prosječnu društvenost i asertivnost, a podrška za učitelje prosječnog profila na njihovu prosječnu savjesnost, ugodnost i negativnu emocionalnost, dimenzije ličnosti koje se pokazuju najvažnijima za radnu angažiranost i sagorijevanje. Kako bi se mogle dati jasnije preporuke za specifičan tip intervencije prema potrebama učitelja različitih profila ličnosti, tek je potrebno istražiti koje kompetencije posreduju odnos ličnosti i profesionalne dobrobiti u svakoj od identificiranih skupina učitelja.

6. ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju prvi put su identificirani profili ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere te su prvi put identificirani profili ličnosti učitelja na razini faceta ličnosti. Identificirana su četiri distinktivna profila ličnosti učitelja: otporni, izrazito otporni, prosječni i kontrolirajući profil. Otporni profil reflektira visoke razine ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti te ispodprosječne razine negativne emocionalnosti. Izrazito otporni profil po svom je obliku jednak otpornome, ali su vrijednosti ekstraverzije, savjesnosti, ugodnosti i otvorenosti u ovom profilu značajno veće, odnosno vrijednost negativne emocionalnosti je značajno manja. Prosječni profil je okarakteriziran prosječnim vrijednostima na svim dimenzijama ličnosti. Učitelji kontrolirajućeg profila imaju prosječne vrijednosti ekstraverzije te iznadprosječne

vrijednosti ugodnosti, savjesnosti, negativne emocionalnosti i otvorenosti. Na razini faceta ličnosti u otpornom profilu se pokazuje ključnom visoka energija, u kontrolirajućem profilu izrazito visoka anksioznost. Prema zastupljenosti profila u uzorku, oko 80 % učitelja odgovara jednoj od varijacija otpornog profila ličnosti. Na temelju dimenzija ličnosti zatim slijedi prosječni pa kontrolirajući profil, dok je kod profila faceta ličnosti redoslijed zastupljenosti ovih dvaju profila obrnut. Kao dimenzija koja najbolje diferencira profile ličnosti pokazuje se negativna emocionalnost, što je potvrđeno i na razini faceta ličnosti. S druge strane, profile temeljene na dimenzijama ličnosti najlošije diferenciraju savjesnost i ekstraverzija, a profile faceta ličnosti facete otvorenosti.

Iako na razini cijelog uzorka učitelji u prosjeku doživljavaju niske razine sagorijevanja i visoku radnu angažiranost, pronađene su značajne razlike u ovim pokazateljima profesionalne dobrobiti učitelja između identificiranih profila. Na razini ukupne radne angažiranosti najviše su angažirani učitelji izrazito otpornog profila, potom podjednako učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a najmanje učitelji prosječnog profila ličnosti. Prema kognitivnoj angažiranosti svi profili se razlikuju, pri čemu ju učitelji izrazito otpornog profila iskazuju najčešće, potom učitelji kontrolirajućeg profila, zatim učitelji otpornog profila i naposljetku prosječnog profila. Kod ostalih aspekata radne angažiranosti slijedio je isti trend značajnosti razlika. Emocionalnu angažiranost te socijalnu angažiranost s kolegama i učenicima najčešće iskazuju učitelji izrazito otpornog profila, potom u jednakoj razini učitelji otpornog i kontrolirajućeg profila, a u najmanjoj mjeri učitelji prosječnog profila.

Najniže ukupno sagorijevanje, nakon izrazito otpornog profila, doživljavaju učitelji otpornog profila, a potom u istoj mjeri učitelji kontrolirajućeg i prosječnog profila. Isti rezultati su dobiveni i za iscrpljenost, prvi simptom sagorijevanja. S druge strane, narušeno kognitivno funkcioniranje učitelji kontrolirajućeg i otpornog profila doživljavaju u jednakoj mjeri, statistički značajno češće od učitelja izrazito otpornog profila, a statistički značajno rjeđe od učitelja prosječnog profila. Narušeno emocionalno funkcioniranje pak učitelji otpornog, kontrolirajućeg i prosječnog profila doživljavaju u istoj mjeri, a učitelji izrazito otpornog profila statistički značajno rjeđe. U psihološkoj distanciranosti se značajno razlikuju svi profili, pri čemu ju najrjeđe doživljavaju učitelji izrazito otpornog profila, zatim otpornog profila, potom kontrolirajućeg profila i naposljetku prosječnog profila.

Ovi rezultati pružaju dubinski uvid u dinamiku dimenzija i faceta ličnosti učitelja u ranoj fazi karijere te odnos njihove ličnosti, radne angažiranosti i sagorijevanja. Dobiveni

rezultati komplementarni su zaključcima dosadašnjih studija, nadograđujući postojeće znanje o ličnosti i njenom odnosu s profesionalnom dobrobiti učitelja. S obzirom na to da je ovo jedno od malobrojnih istraživanja ličnosti kroz pristup usmjeren na osobu, a posebno u kontekstu ličnosti učitelja, potrebne su dodatne studije za donošenje generaliziranih zaključaka i formiranje praktičnih implikacija.

Zaključno, u kontekstu sve izraženijeg problema nedostatka kvalificiranih učitelja i brojnih izazova s kojima se učitelji suočavaju u modernom društvu, postaje jasno da je aktivno promicanje profesionalne dobrobiti učitelja od ključne važnosti. Kako bi podrška bila učinkovita, potrebno je osigurati pravodobne intervencije koje odgovaraju specifičnim potrebama učitelja. Ulaganjem u prepoznavanje i podršku najranjivijim skupinama učitelja, obrazovni sustav dugoročno može osigurati stabilnost i kvalitetu.

LITERATURA

- Alarcon, G., Eschleman, K. J., & Bowling, N. A. (2009). Relationships between personality variables and burnout: A meta-analysis. *Work & Stress*, 23(3), 244-263. <https://doi.org/10.1080/02678370903282600>
- Allport, G. W. i Odbert, H. S. (1936). Trait-names: A psycho-lexical study. *Psychological Monographs*, 47(1), i-171. <https://doi.org/10.1037/h0093360>
- Amirkhan, J. H., Risinger, R. T. i Swickert, R. J. (1995). Extraversion: a “hidden” personality factor in coping?. *Journal of personality*, 63(2), 189-212. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00807.x>
- Angelini, G. (2023). Big five model personality traits and job burnout: a systematic literature review. *BMC psychology*, 11(1), 49. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01056-y>
- Angelini, G., Mamprin, C., Borrelli, I., Santoro, P. E., Gualano, M. R., Moscato, U. i Fiorilli, C. (2024). Engaged teachers and well-being: the mediating role of burnout dimensions. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 12(1), 2404507. <https://doi.org/10.1080/21642850.2024.2404507>
- Arch, D. (2021). *Moderation with a latent class variable: An applied example*. [Doktorska disertacija. Sveučilište u Kaliforniji]. <https://escholarship.org/uc/item/7pj156xr>
- Armstrong, R. A. (2014). When to use the Bonferroni correction. *Ophthalmic and Physiological Optics*, 34(5), 502-508. <https://doi.org/10.1111/opo.12131>
- Asparouhov, T. i Muthén, B. (2012). Using Mplus TECH11 and TECH14 to test the number of latent classes. *Mplus Web Notes*, 14(22), 1-17.
- Asparouhov, T. i Muthén, B. (2014). Auxiliary variables in mixture modeling: Three-step approaches using M plus. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 21(3), 329-341. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.915181>
- Asparouhov, T. i Muthén, B. (2021). Auxiliary variables in mixture modeling: Using the BCH method in Mplus to estimate a distal outcome model and an arbitrary secondary model. *Mplus Web Notes*, 21(11), 1-80.
- Avola, P., Soini-Ikonen, T., Jyrkiäinen, A. i Pentikäinen, V. (2025). Interventions to Teacher Well-Being and Burnout: A Scoping Review. *Educational Psychology Review*, 37(1), 1-38. <https://doi.org/10.1007/s10648-025-09986-2>
- Ayan, S. i Kocacik, F. (2010). The relation between the level of job satisfaction and types of personality in high school teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 35(1), 27-41. <https://doi.org/10.14221/ajte.2010v35n1.4>

- Bakker, A. B. i Bal, M. P. (2010). Weekly work engagement and performance: A study among starting teachers. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(1), 189–206. <https://doi.org/10.1348/096317909x402596>
- Bakker, A. B. i Demerouti, E. (2008). Towards a model of work engagement. *The Career Development International*, 13(3), 209–223. <https://doi.org/10.1108/13620430810870476>
- Bakker, A. B., Demerouti, E. i Sanz-Vergel, A. (2023). Job demands–resources theory: Ten years later. *Annual review of organizational psychology and organizational behavior*, 10(1), 25-53. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-120920-053933>
- Bakker, A. B. i Oerlemans, W. G. (2012). Subjective well-being in organizations. U: K. S. Cameron i G. M. Spreitzer (Ur.), *The Oxford handbook of positive organizational scholarship* (str. 178–187). Oxford University Press.
- Bardach, L., Klassen, R. M. i Perry, N. E. (2022). Teachers' Psychological Characteristics: Do They Matter for Teacher Effectiveness, Teachers' Well-being, Retention, and Interpersonal Relations? An Integrative Review. *Educational Psychology Review*, 34, 259-300. <https://doi.org/10.1007/s10648-021-09614-9>
- Batchelor, J. H. i Miao, C. (2016). Extreme response style: A meta-analysis. *Journal of Organizational Psychology*, 16(2), 51-62.
- Bauer, J. (2022). A Primer to Latent Profile and Latent Class Analysis. U: M. Goller, E. Kyndt, S. Paloniemi i C. Damşa (Ur.), *Methods for Researching Professional Learning and Development. Professional and Practice-based Learning*, (vol 33). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-08518-5_11
- Bakk, Z. i Vermunt, J. K. (2015). Robustness of stepwise latent class modeling with continuous distal outcomes. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.955104>
- Berings, D., De Fruyt, F.D. i Bouwen, R. (2004). Work values and personality traits as predictors of enterprising and social vocational interests. *Personality and Individual Differences*, 36, 349–364. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00101-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00101-6)
- Block, J. H. i Block, J. (1980). The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior. U: W. A. Collins (Ur.) *Development of cognition, affect, and social relations* (str. 49-112). Psychology Press.
- Burić, I., Butković, A. i Kim, L. E. (2023). Teacher personality domains and facets: Their unique associations with student-ratings of teaching quality and teacher enthusiasm.

- Learning and instruction*, 88, 101827.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2023.101827>
- Burić, I., Parmač Kovačić, M. i Jakšić, K. (2024). Modeling the hierarchy of teacher personality: The predictive power of domains and incremental facets for teacher job-related outcomes. *Personality and Individual Differences*, 219, 112496.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112496>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: Basic traits resolved into clusters. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38, 476–506. <https://doi.org/10.1037/h0054116>
- Cattell, R. B., Eber, H. W. i Tatsuoka, M. M. (1970). *Handbook for the Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF)*. Institute for Personality and Ability Testing.
- Cemalcilar, Z., Baruh, L., Kezer, M., Soto, C. J., Sumer, N. i John, O. P. (2021). Testing the BFI-2 in a non-WEIRD community sample. *Personality and Individual Differences*, 182, 111087. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111087>
- Collie, R. J., Shapka, J. D., Perry, N. E. i Martin, A. J. (2015). Teacher well-being: Exploring its components and a practice-oriented scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 33(8), 744-756. <https://doi.org/10.1177/0734282915587990>
- Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1992). *NEO PI-R Professional Manual*. Psychological Assessment Resources.
- Costa, P. T. Jr. i Piedmont, R. L. (2003). *Revised NEO personality inventory profiles of Madeline G. U: J. S. Wiggins (Ur.), Paradigms of personality assessment* (str. 262-280). Guilford.
- Cramer, C. i Binder, K. (2015). Zusammenhänge von Persönlichkeitsmerkmalen und Beanspruchungserleben im Lehramt. Ein internationales systematisches Review [The relationship between personality traits and burnout among teachers. An international systematic review]. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 18(1), 101–123.
<https://doi.org/10.1007/s11618-014-0605-3>
- Danner, D., Lechner, C. M., Soto, C. J. i John, O. P. (2021). Modelling the incremental value of personality facets: the domains-incremental facets-acquiescence bifactor showmodel. *European Journal of Personality*, 35(1), 67-84. <https://doi.org/10.1002/per.2268>
- De Clercq, M., Watt, H. M. G. i Richardson, P. W. (2022). Profiles of teachers' striving and wellbeing: Evolution and relations with context factors, retention, and professional

- engagement. *Journal of Educational Psychology*, 114(3), 637–655.
<https://doi.org/10.1037/edu0000702>
- Depaoli, S. (2013). Mixture class recovery in GMM under varying degrees of class separation: Frequentist versus Bayesian estimation. *Psychological Methods*, 18(2), 186–219.
<https://doi.org/10.1037/a0031609>
- De Vries, A., Broks, V. M. A., Bloemers, W., Kuntze, J. i De Vries, R. E. (2022). Self-, other-, and meta-perceptions of personality: Relations with burnout symptoms and eudaimonic workplace well-being. *PLoS ONE* 17(7), e0272095.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0272095>
- DeYoung, C. G. (2014). Openness/Intellect: A dimension of personality reflecting cognitive exploration. U: M. L. Cooper i R. J. Larsen (Ur.), *APA handbook of personality and social psychology: Personality processes and individual differences* (Vol. 4, str. 369–399). American Psychological Association.
- DeYoung, C. G., Quilty, L. C. i Peterson, J. B. (2007). Between facets and domains: 10 aspects of the Big Five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 880–896.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.5.880>
- Domović, V. i Drvodelić, M. (2024). Teacher shortage in Croatia—a challenge for educational policy, initial teacher education and educational institutions. *European journal of teacher education*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/02619768.2024.2430251>
- Đorđić, D., Ninković, S. i Knežević, F. O. (2024). The Engaged Teacher Scale (ETS) in Serbian school context: Evidence based on internal structure, reliability, and measurement invariance. *Psihologija*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.2298/PSI230515016D>
- Edmonds, G. W. i Hill, P. L. (2020). Personality stability over time. U: B. J. Carducci, C. S. Nave, J. S. Mio i R. E. Riggio (Ur.), *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and Theories* (str. 329-333). John Wiley & Sons.
<https://doi.org/10.1002/9781118970843.ch55>
- Eysenck, H. J. i Eysenck, M. W. (1985). *Personality and Individual Differences*. Plenum Press.
- Fantilli, R. D. i McDougall, D. E. (2009). A study of novice teachers: Challenges and supports in the first years. *Teaching and Teacher Education*, 25(6), 814–825.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.02.021>
- Fisher, P. A. i Robie, C. (2019). A latent profile analysis of the Five Factor Model of personality: A constructive replication and extension. *Personality and Individual Differences*, 139, 343–348. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.12.002>

- Fute, A., Sun, B. i Oubibi, M. (2022). Assessing teaching compassion, work engagement and compassion fatigue among teachers during the pandemic. *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 2561-2571. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S383292>
- Fuzuaki, T. i Iwata, N. (2022). Association between the five-factor model of personality and work engagement: a meta-analysis. *Industrial health*, 60(2), 154-163. <https://doi.org/10.2486/indhealth.2021-0051>
- Genc, L., Pekić, J. i Genc, A. (2014). The structure of personality of a good teacher from students perspective according to the Big-Five model. *Psihologija*, 47(1), 49-63. <https://doi.org/10.2298/PSI1401049G>
- George, S. V., Richardson, P. W., Watt, H. M. (2018). Early career teachers' self-efficacy: A longitudinal study from Australia. *Australian Journal of Education*, 62(2), 217-233. <https://doi.org/10.1177/0004944118779601>
- Ghorpade, J., Lackritz, J. i Singh, G. (2007). Burnout and personality: Evidence from academia. *Journal of career assessment*, 15(2), 240-256. <https://doi.org/10.1177/1069072706298156>
- Gilmartin, T., Dipnall, J. F., Gurvich, C. i Sharp, G. (2024). Identifying overcontrol and undercontrol personality types among young people using the five factor model, and the relationship with disordered eating behaviour, anxiety and depression. *Journal of Eating Disorders*, 12(1), 16. <https://doi.org/10.1186/s40337-024-00967-4>
- Goldberg, L. R. (1981). Language and individual differences: The search for universals in personality lexicons. U: L. Wheeler (Ur.), *Review of personality and social psychology* (Vol. 2, str. 141–165). SAGE.
- Goldberg, L. R. (1999). The curious experiences survey, a revised version of the dissociative experiences scale: Factor structure, reliability, and relations to demographic and personality variables. *Psychological Assessment*, 11, 134–145. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.11.2.134>
- Göncz, L. (2017). Teacher personality: a review of psychological research and guidelines for a more comprehensive theory in educational psychology, *Open Review of Educational Research*, 4(1), 75-95. <https://doi.org/10.1080/23265507.2017.1339572>
- González-Romá, V. i Hernández, A. (2017). Multilevel Modeling: Research-based lessons for substantive researchers. *The Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 4, 183-210. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych041015-062407>

- Granziera, H., Collie, R. i Martin, A. (2021). Understanding teacher wellbeing through job demands-resources theory. U: Mansfield, C. F. (Ur.), *Cultivating Teacher Resilience* (str. 229-244). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-15-5963-1_14
- Graziano, W. G. i Tobin, R. M. (2009). Agreeableness. U: M. R. Leary i R. H. Hoyle (Ur.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior*. The Guilford Press.
- Halama, P., Kohút, M., Soto, C. J. i John, O. P. (2020). Slovak adaptation of the Big Five Inventory (BFI-2): Psychometric properties and initial validation. *Studia Psychologica*, 62(1), 74-87. <https://doi.org/10.31577/sp.2020.01.792>
- Hakanen, J. J., Bakker, A. B. i Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and work engagement among teachers. *Journal of school psychology*, 43(6), 495-513. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.11.001>
- Hascher, T. i Waber, J. (2021). Teacher well-being: A systematic review of the research literature from the year 2000–2019. *Educational research review*, 34, 100411. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100411>
- Hausding, M. i Horstmann, K. T. (2023). Translation and Validation of the BFI-2 in a Croatian Sample. *Psychological Test Adaptation and Development*, 4(1), 141–155. <https://doi.org/10.1027/2698-1866/a000045>
- Hu, L. T. i Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Jackson, D. N. i Messick, S. (1958). Content and style in personality assessment. *Psychological Bulletin*, 55(4), 243. <https://doi.org/10.1037/h0045996>
- John, O. P. (2021). History, Measurement, and Conceptual Elaboration of the Big-Five Trait Taxonomy: The Paradigm Matures. U: O. P. John i R. W. Robins (Ur.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (str. 35-82). Guilford Press.
- John, O. P. (1990). The “Big Five” factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and questionnaires. U: L. A. Pervin (Ur.), *Handbook of personality: Theory and research* (str. 66–100). Guilford Press.
- John, O. P., Donahue, E. M. i Kentle, R. L. (1991). *The Big Five Inventory—Versions 4a and 54*. University of California, Berkeley, Institute of Personality and Social Research.
- John, O. P., Naumann, L. i Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big Five taxonomy: History, measurement, and conceptual issues. U: O. P. John, R. W. Robins, i L. A. Pervin (Ur.), *Handbook of personality: Theory and research* (3. izdanje, str. 114-158). Guilford.

- Judge, T. A., Rodell, J. B., Klinger, R. L., Simon, L. S. i Crawford, E. R. (2013). Hierarchical representations of the five-factor model of personality in predicting job performance: Integrating three organizing frameworks with two theoretical perspectives. *Journal of Applied Psychology*, 98(6), 875–925. <https://doi.org/10.1037/a0033901>
- Jugović, I., Marušić, I., Pavin Ivanec, T. i Vizek Vidović, V. (2012). Motivation and personality of preservice teachers in Croatia. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 271–287. <https://doi.org/10.1080/1359866x.2012.700044>
- Kim, L. E. i Burić, I. (2020). Teacher self-efficacy and burnout: Determining the directions of prediction through an autoregressive cross-lagged panel model. *Journal of Educational Psychology*, 112(8), 1661–1676. <https://doi.org/10.1037/edu0000424>
- Kim, L. E., Jörg, V. i Klassen, R. M. (2019). A Meta-Analysis of the Effects of Teacher Personality on Teacher Effectiveness and Burnout. *Educational Psychology Review*, 31(1), 163–195. <https://doi.org/10.1007/s10648-018-9458-2>
- Klassen, R. M., Yerdelen, S. i Durksen, T. L. (2013). Measuring teacher engagement: development of the engaged teachers scale (ETS). *Frontline Learning Research*, 1(2), 33-52. <https://doi.org/10.14786/flr.v1i2.44>
- Klassen, R. M., Aldhafri, S., Mansfield, C. F., Purwanto, E., Siu, A. F., Wong, M. W. i Woods-McConney, A. (2012). Teachers' engagement at work: An international validation study. *The journal of experimental education*, 80(4), 317-337. <https://doi.org/10.1080/00220973.2012.678409>
- Kokkinos, C. M., Antoniadou, N. i Voulgaridou, I. (2023). Personality profile differences in academic dishonesty and procrastination among Greek university students: A five factor facet-level latent profile analysis. *Personality and Individual Differences*, 214, 112337. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112337>
- Kokkinos, C. M., Antoniadou, N. i Voulgaridou, I. (2024). Majors unleashed: unravelling students' personality profiles across academic disciplines. *Current Psychology*, 43(19), 17635-17645. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-05721-2>
- Kulikowski, K. (2017). Do we all agree on how to measure work engagement? Factorial validity of Utrecht Work Engagement Scale as a standard measurement tool—A literature review. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 30(2), 161-175. <https://doi.org/10.13075/ijomeh.1896.00947>
- Kunter, M., Frenzel, A., Nagy, G., Baumert, J. i Pekrun, R. (2011). Teacher enthusiasm: Dimensionality and context specificity. *Contemporary Educational Psychology*, 36(4), 289–301. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2011.07.001>

- Letzring, T. D., Block, J. i Funder, D. C. (2005). Ego-control and ego-resiliency: Generalization of self-report scales based on personality descriptions from acquaintances, clinicians, and the self. *Journal of Research in Personality*, 39(4), 395–422. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2004.06.003>
- Li, C. H. (2016). Confirmatory factor analysis with ordinal data: Comparing robust maximum likelihood and diagonally weighted least squares. *Behavior Research Methods*, 48, 936–949. <https://doi.org/10.3758/s13428-015-0619-7>
- Li, J., Yao, M., Liu, H. i Zhang, L. (2023). Influence of personality on work engagement and job satisfaction among young teachers: Mediating role of teaching style. *Current Psychology*, 42, 1817–18271. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01565-2%20>
- Little, R. J. (1988). A test of missing completely at random for multivariate data with missing values. *Journal of the American Statistical Association*, 83(404), 1198–1202. <https://doi.org/10.1080/01621459.1988.10478722>
- Liu, Z., Li, Y., Zhu, W., He, Y. i Li, D. (2022). A Meta-Analysis of Teachers’ Job Burnout and Big Five Personality Traits. *Frontiers in Education*, 7, 822659. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.822659>
- Madigan, D. J. i Kim, L. E. (2021a). Towards an understanding of teacher attrition: A meta-analysis of burnout, job satisfaction, and teachers’ intentions to quit. *Teaching and Teacher Education*, 105, 103425. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103425>
- Madigan, D. J. i Kim, L. E. (2021b). Does teacher burnout affect students? A systematic review of its association with academic achievement and student-reported outcomes. *International Journal of Educational Research*, 105, 101714. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101714>
- Maslach, C. i Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99–113. <https://doi.org/10.1002/job.4030020205>
- Maslach, C. i Jackson, S. E. (1986). *Maslach Burnout Inventory Manual*. (2nd Edition). Consulting Psychologists Press.
- Matthews, G. (2004). Neuroticism from the top down: Psychophysiology and negative emotionality. U: R. M. Stelmack (Ur.), *On the psychobiology of personality: Essays in honor of Marvin Zuckerman* (str. 249–266). Elsevier Science. <https://doi.org/10.1016/B978-008044209-9/50015-4>
- McCallum, F. i Price, D. (2010). Well teachers, well students. *Journal of Student Wellbeing* 4(1), 19–34. <https://doi.org/10.21913/JSW.v4i1.599>

- McCallum, F., Price, D., Graham, A. i Morrison, A. (2017). *Teacher wellbeing: A review of the literature*. Association of independent schools of NSW. <https://apo.org.au/node/201816>
- McCrae, R. R. i Costa, P. T., Jr. (1996). Toward a new generation of personality theories: Theoretical contexts for the Five-Factor Model. U: J. S. Wiggins (Ur.), *The Five-Factor Model of personality: Theoretical perspectives* (str. 51–87). Guilford.
- McCrae, R. R., i Costa, P. T., Jr. (2008). The five-factor theory of personality. U: O. P. John, R. W. Robins i L. A. Pervin (Ur.), *Handbook of personality: Theory and research* (str. 159–181). The Guilford Press.
- McCrae, R. R. i Costa, P. T. (2021). Understanding persons: From Stern's personalistics to Five-Factor Theory. *Personality and Individual Differences*, 169(1), 109816. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109816>
- McCrae, R. R. i Sutin, A. R. (2009). Openness to Experience. U: M. R. Leary i R. H. Hoyle (Ur.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (str. 257-273). The Guilford Press.
- Mornar, M. (2024). *The role of social and emotional competencies in early-career teachers' occupational well-being* [Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet]. ODRAZ. <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg:10123>
- Moorhouse, B. L. (2021). Beginning teaching during COVID -19: advice from newly qualified teachers, *Journal of Education for Teaching*, 47(5), 749-751. <https://doi.org/10.1080/02607476.2021.1952844>
- Morin, A. J., Bujacz, A. i Gagné, M. (2018). Person-centered methodologies in the organizational sciences: Introduction to the feature topic. *Organizational Research Methods*, 21(4), 803-813. <https://doi.org/10.1177/109442811877385>
- Morin, A. J., Meyer, J. P., Creusier, J. i Biétry, F. (2016). Multiple-group analysis of similarity in latent profile solutions. *Organizational research methods*, 19(2), 231-254. <https://doi.org/10.1177/1094428115621148>
- Möttus, R., Wood, D., Condon, D. M., Back, M. D., Baumert, A., Costantini, G., Epskamp, S., Greiff, S., Johnson, W., Lukaszewski, A., Murray, A., Revelle, W., Wright, A. G. C., Yarkoni, T., Ziegler, M. i Zimmermann, J. (2020). Descriptive, predictive and explanatory personality research: Different goals, different approaches, but a shared need to move beyond the Big Few traits. *European Journal of Personality*, 34(6), 1175-1201. <https://doi.org/10.1002/per.2311>
- Muthén, B. O. i Satorra, A. (1995). Complex sample data in structural equation modeling. *Sociological Methodology*, 25, 267-316.

- Newman, D. A. (2014). Missing data: Five practical guidelines. *Organizational Research Methods*, 17(4), 372-411. <https://doi.org/10.1177/1094428114548590>
- Nylund-Gibson, K. i Choi, A. Y. (2018). Ten frequently asked questions about latent class analysis. *Translational Issues in Psychological Science*, 4(4), 440. <https://doi.org/10.1037/tps0000176>
- Nylund-Gibson, K., Grimm, R. P. i Masyn, K. E. (2019). Prediction from latent classes: A demonstration of different approaches to include distal outcomes in mixture models. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 26(6), 967–985. <https://doi.org/10.1080/10705511.2019.1590146>
- Oberle, E., Gist, A., Cooray, M. S. i Pinto, J. B. R. (2020). Do students notice stress in teachers? Associations between classroom teacher burnout and students' perceptions of teacher social-emotional competence. *Psychology in the schools*, 57(11), 1741-1756. <https://doi.org/10.1002/pits.22432>
- Parker, P. D. i Martin, A. J. (2009). Coping and buoyancy in the workplace: Understanding their effects on teachers' work-related well-being and engagement. *Teaching and Teacher Education*, 25, 68-75. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.06.009>
- Pastor, D. A., Barron, K. E., Miller, B. J. i Davis, S. L. (2007). A latent profile analysis of college students' achievement goal orientation. *Contemporary Educational Psychology*, 32(1), 8-47. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2006.10.003>
- Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of personality and social psychology*, 46(3), 598-609. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.3.598>
- Pereira, H., Gonçalves, V. O. i de Assis, R. M. (2021). Burnout, Organizational Self-Efficacy and Self-Esteem among Brazilian Teachers during the COVID-19 Pandemic. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11, 795–803. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11030057>
- Perera, H. N., Granziera, H., i McIlveen, P. (2018). Profiles of teacher personality and relations with teacher self-efficacy, work engagement, and job satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 120, 171–178. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.034>
- Philipp, A. i Schüpbach, H. (2010). Longitudinal effects of emotional labour on emotional exhaustion and dedication of teachers. *Journal of occupational health psychology*, 15(4), 494-504. <https://doi.org/10.1037/a0021046>

- Poropat, A. E. (2009). A meta-analysis of the five-factor model of personality and academic performance. *Psychological Bulletin*, 135(2), 322–338. <https://doi.org/10.1037/a0014996>
- Putnick, D. L. i Bornstein, M. H. (2016). Measurement invariance conventions and reporting: The state of the art future directions for psychological research. *Developmental review*, 41, 71–90. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2016.06.004>
- Rantanen, J., Metsäpelto, R. L., Feldt, T., Pulkkinen, L. E. A. i Kokko, K. (2007). Long-term stability in the Big Five personality traits in adulthood. *Scandinavian journal of psychology*, 48(6), 511-518. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00609.x>
- Ratchford, J. L., Ming, M. S. i Schnitker, S. A. (2022). Personality profiles differentially predict well-being at the facet level: A latent profile analysis of the five factor model facets. *Personality and Individual Differences*, 196, 111700. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111700>
- Roberts, B. W., Jackson, J. J., Fayard, J. V., Edmonds, G. i Meints, J. (2009). Conscientiousness. U: Leary, M. R. i Hoyle, R. H. (Ur.) *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (str. 369-381). The Guilford Press. <https://psycnet.apa.org/record/2009-12071-025>
- Robins, R. W., John, O. P., Caspi, A., Moffitt, T. E. i Stouthamer-Loeber, M. (1996). Resilient, overcontrolled, and undercontrolled boys: three replicable personality types. *Journal of Personality and Social psychology*, 70(1), 157-171. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.70.1.157>
- Roloff, J., Kirstges, J., Grund, S. i Klusmann, U. (2022). How strongly is personality associated with burnout among teachers? A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 34(3), 1613-1650. <https://doi.org/10.1007/s10648-022-09672-7>
- Salgado, J. F. (2017). Bandwidth-fidelity dilemma. U: V. Zeigler-Hill i T. K. Shackelford (Ur.), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (str. 1–4). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_1280-1
- Satorra, A. i Bentler, P. M. (2001). A scaled difference chi-square test statistic for moment structure analysis. *Psychometrika*, 66(4), 507–514. <https://doi.org/10.1007/BF02296192>
- Saucier, G. i Ostendorf, F. (1999). Hierarchical subcomponents of the Big Five personality factors: A cross-language replication. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 613–627. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.76.4.613>

- Schafer, J. L. (1999). Multiple imputation: A primer. *Statistical Methods in Medical Research*, 8(1), 3-15. <https://doi.org/10.1177/096228029900800102>
- Schaufeli, W. B. (2021). The burnout enigma solved? *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 47(3), 169-170. <https://doi.org/10.5271/sjweh.3950>
- Schaufeli, W. B. i Bakker, A. (2004). *Utrecht Work Engagement Scale*. Preliminary Manual. Utrecht University.
- Schaufeli, W. B., Desart, S. i De Witte, H. (2020). Burnout Assessment Tool (BAT)—development, validity, and reliability. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24), 9495. <https://doi.org/10.3390/ijerph17249495>
- Schaufeli, W. i De Witte, H. (2023). Burnout Assessment Tool (BAT): A fresh look at burnout. U: C. U. Krägeloh, M. Alyami i O. N. Medvedev (Ur.), *International Handbook of Behavioral Health Assessment* (str. 1-24). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-89738-3_54-1
- Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A. i King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-337. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
- Shin, M., No, U. i Hong, S. (2019). Comparing the robustness of stepwise mixture modeling with continuous nonnormal distal outcomes. *Educational and Psychological Measurement*, 79(6), 1156-1183. <https://doi.org/10.1177/0013164419839770>
- Silva Júnior, D. I. D., Ferreira, M. C. i Valentini, F. (2020). Psychometric properties of the Engaged Teachers Scale (ETS). *Psicologia: teoria e prática*, 22(1), 109-126. <https://doi.org/10.5935/1980-6906/psicologia.v22n1p109-126>
- Skaalvik, E. M. i Skaalvik, S. (2009). Does school context matter? Relations with teacher burnout and job satisfaction. *Teaching and Teacher Education*, 25(3), 518–524. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.12.006>
- Soto, C. J. i John, O. P. (2017a). The next Big Five Inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(1), 117–143. <https://doi.org/10.1037/pspp0000096>
- Soto, C. J. i John, O. P. (2017b). Short and extra-short forms of the Big Five Inventory–2: The BFI-2-S and BFI-2-XS. *Journal of Research in Personality*, 68, 69-81. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.02.004>
- Sparkman, D. J. (2020). Openness. U: B. J. Carducci, C. S. Nave, J. S. Mio i R. E. Riggio (Ur.), *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and*

- Theories* (str. 293-297). John Wiley & Sons.
<https://doi.org/10.1002/9781118970843.ch49>
- Specht, J., Luhmann, M. i Geiser, C. (2014). On the consistency of personality types across adulthood: Latent profile analyses in two large-scale panel studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(3), 540–556. <https://doi.org/10.1037/a0036863>
- Spurk, D., Hirschi, A., Wang, M., Valero, D. i Kauffeld, S. (2020). Latent profile analysis: A review and “how to” guide of its application within vocational behavior research. *Journal of vocational behavior*, 120, 103445. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103445>
- Tomas, J., Maslić Seršić, D., Mikac, U., Rebernjak, B., Buško, V. i De Witte, H. (2024). Validation of the Croatian version of the short form of the Burnout Assessment Tool: Findings from a nationally representative sample. *International journal of selection and assessment*, 32(1), 40-53. <https://doi.org/10.1111/ijsa.12447>
- Tov, W., Nai, Z. L. i Lee, H. W. (2016). Extraversion and agreeableness: Divergent routes to daily satisfaction with social relationships. *Journal of Personality*, 84(1), 121-134. <https://doi.org/10.1111/jopy.12146>
- Trizano-Hermosilla, I. i Alvarado, J. M. (2016). Best alternatives to Cronbach’s alpha reliability in realistic conditions: Congeneric and asymmetrical measurements. *Frontiers in Psychology*, 7, 769. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00769>
- Tupes, E. C. i Christal, R. C. (1992). Recurrent personality factors based on trait ratings. *Journal of Personality*, 60, 225–251. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00973.x>
- Turner, K. i Thielking, M. (2019). How teachers find meaning in their work and effects on their pedagogical practice. *Australian Journal of Teacher Education*, 44(9), 70-88. <https://ro.ecu.edu.au/ajte/vol44/iss9/5>
- Van Den Borre, L., Spruyt, B. i Van Droogenbroeck, F. (2021). Early career teacher retention intention: Individual, school and country characteristics. *Teaching and Teacher Education*, 105, 103427. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103427>
- Van Lissa, C. J., Garnier-Villarreal, M. i Anadria, D. (2024) Recommended Practices in Latent Class Analysis Using the Open-Source R-Package tidySEM. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 31(3), 526-534. <https://doi.org/10.1080/10705511.2023.2250920>
- Viac, C. i Fraser, P. (2020). *Teachers’ well-being: A framework for data collection and analysis*. OECD Education Working Papers No. 213. <https://dx.doi.org/10.1787/c36fc9d3-en>

- Vukasović, T. i Bratko, D. (2015). Heritability of personality: A meta-analysis of behavior genetic studies. *Psychological Bulletin*, 141(4), 769–785. <https://doi.org/10.1037/bul0000017>
- Wang, M.-C., Deng, Q., Bi, X., Ye, H. i Yang, W. (2017). Performance of the entropy as an index of classification accuracy in latent profile analysis: A Monte Carlo simulation study. *Acta Psychologica Sinica*, 49(11), 1473–1482. <https://doi.org/10.3724/SP.J.1041.2017.01473>
- Wang, Z., Jiang, H., Jin, W., Jiang, J., Liu, J., Guan, J., Liu, Y. i Bin, E. (2024). Examining the antecedents of novice STEM teachers' job satisfaction: The roles of personality traits, perceived social support, and work engagement. *Behavioral Sciences*, 14(3), 214. <https://doi.org/10.3390/bs14030214>
- Wen, X., Zhao, Y., Yang, Y. T., Wang, S., & Cao, X. (2021). Do students with different majors have different personality traits? Evidence from two Chinese agricultural universities. *Frontiers in Psychology*, 12, 641333. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.641333>
- White, J. (2020). *Supporting teachers' mental health and wellbeing: Evidence Review*. NHS Health Scotland.
- Widiger, T. A. (2009). Neuroticism. U: Leary, M. R. I Hoyle, R. H. (Ur.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (str. 129–146). The Guilford Press.
- Wilmont, M. P. i Ones, D. S. (2022). Agreeableness and its consequences: A quantitative review of meta-analytic findings. *Personality and Social Psychology Review*, 26(3), 242-280. <https://doi.org/10.1177/10888683211073007>
- Wilt, J. i Revelle, W. (2009). Extraversion. U: Leary, M. R. I Hoyle, R. H. (Ur.), *Handbook of Individual Differences in Social Behavior* (str. 1-52). The Guilford Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhpb/9780199352487.013.15>
- Wilt, J. i Revelle, W. (2016). Extraversion. U: Widiger, T. A. (Ur.), *The Oxford Handbook of the Five Factor Model*. The Guilford Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhpb/9780199352487.013.15>
- Woo, S. E., Jebb, A. T., Tay, L. i Parrigon, S. (2018). Putting the “Person” in the Center: Review and Synthesis of Person-Centered Approaches and Methods in Organizational Science. *Organizational Research Methods*, 21(4), 814-845. <https://doi.org/10.1177/109442811775246>
- Yerdelen, S., Durksen, T. i Klassen, R. M. (2018). An international validation of the engaged teacher scale. *Teachers and Teaching*, 24(6), 673-689. <https://doi.org/10.1080/13540602.2018.1457024>

- Yin, K., Lee, P., Sheldon, O. J., Li, C. i Zhao, J. (2021). Personaloity profiles based on the FFM: A systematic review with a person-centred approach. *Personality and Individual Differences*, 180, 110996. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110996>
- Young, H. R., Glerum, D. R., Wang, W. i Joseph, D. L. (2018). Who are the most engaged at work? A meta-analysis of personality and employee engagement. *Journal of Organizational Behavior*, 39(10), 1330–1346. <https://doi.org/10.1002/job.2303>

PRILOZI

Prilog 1 Pearsonovi koeficijenti korelacije između radne angažiranosti i sagorijevanja

Varijabla		1	1.1	1.2	1.3	1.4	2	2.1	2.2	2.3
<i>1 Radna angažiranost</i>	<i>r</i>	1								
	<i>N</i>	589								
1.1 Emocionalna angažiranost	<i>r</i>	.839***	1							
	<i>N</i>	589	589							
1.2 Socijalna angažiranost s kolegama	<i>r</i>	.788***	.500***	1						
	<i>N</i>	589	589	589						
1.3 Kognitivna angažiranost	<i>r</i>	.837***	.666***	.533***	1					
	<i>N</i>	589	589	589	589					
1.4 Socijalna angažiranost s učenicima	<i>r</i>	.840***	.582***	.563***	.619***	1				
	<i>N</i>	589	589	589	589	589				
<i>2 Sagorijevanje</i>	<i>r</i>	-.558***	-.617***	-.327***	-.500***	-.397***	1			
	<i>N</i>	587	587	587	587	587	588			
2.1 Iscrpljenost	<i>r</i>	-.458***	-.553***	-.257***	-.386***	-.306***	.920***	1		
	<i>N</i>	587	587	587	587	587	588	588		
2.2 Psihološko distanciranje	<i>r</i>	-.579***	-.652***	-.351***	-.483***	-.418***	.860***	.724***	1	
	<i>N</i>	587	587	587	587	587	588	588	588	
2.3 Narušeno kognitivno funkcioniranje	<i>r</i>	-.505***	-.520***	-.283***	-.499***	-.374***	.866***	.687***	.701***	1
	<i>N</i>	587	587	587	587	587	588	588	588	588
2.4 Narušeno emocionalno funkcioniranje	<i>r</i>	-.430***	-.408***	-.274***	-.427***	-.320***	.803***	.619***	.581***	.703***
	<i>N</i>	587	587	587	587	587	588	588	588	588

Napomena. *** $p < .001$

Prilog 2 Pearsonovi koeficijenti korelacije između ličnosti, spola i radne angažiranosti

Varijabla	Spol		Ukupna radna angažiranost		Emocionalna angažiranost		Socijalna angažiranost s kolegama		Kognitivna angažiranost		Socijalna angažiranost s učenicima	
	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>
Spol	1	585	.136**	575	.085*	575	.074	575	.144**	575	.151***	575
Ekstraverzija	.068	585	.432***	589	.407***	589	.347***	589	.315***	589	.347***	589
Društenost	.068	585	.306***	589	.293***	589	.289***	589	.169***	589	.244***	589
Asertivnost	.002	585	.297***	589	.278***	589	.217***	589	.247***	589	.239***	589
Energija	.105***	585	.472***	589	.442***	589	.340***	589	.392***	589	.381***	589
Ugodnost	.205***	585	.534***	589	.419***	589	.453***	589	.433***	589	.458***	589
Suosjećajnost	.176***	585	.521***	589	.388***	589	.431***	589	.420***	589	.483***	589
Poštovanje	.166***	585	.470***	589	.363***	589	.380***	589	.422***	589	.393***	589
Povjerenje	.166***	585	.346***	589	.295***	589	.320***	589	.247***	589	.274***	589
Savjesnost	.143***	585	.466***	589	.404***	589	.304***	589	.500***	589	.350***	589
Organiziranost	.061	585	.304***	589	.284***	589	.153***	589	.362***	589	.219***	589
Produktivnost	.166***	585	.496***	589	.419***	589	.324***	589	.515***	589	.397***	589
Odgovornost	.168***	585	.459***	589	.381***	589	.354***	589	.465***	589	.330***	589
Negativna emocionalnost	.074	585	-.338***	589	-.337***	589	-.263***	589	-.271***	589	-.241***	589
Anksioznost	.116**	585	-.249***	589	-.260***	589	-.195***	589	-.175***	589	-.183***	589
Depresija	-.042	585	-.363***	589	-.391***	589	-.264***	589	-.271***	589	-.262***	589
Emocionalna nestabilnost	.105**	585	-.265***	589	-.224***	589	-.224***	589	-.256***	589	-.180***	589
Otvorenost	.106**	585	.319***	589	.290***	589	.215***	589	.278***	589	.273***	589
Intelektualna znatiželja	.001	585	.261***	589	.236***	589	.195***	589	.224***	589	.207***	589
Estetski senzibilitet	.124**	585	.218***	589	.200***	589	.144***	589	.196***	589	.182***	589
Kreativna imaginacija	.121**	585	.299***	589	.271***	589	.185***	589	.254***	589	.276***	589

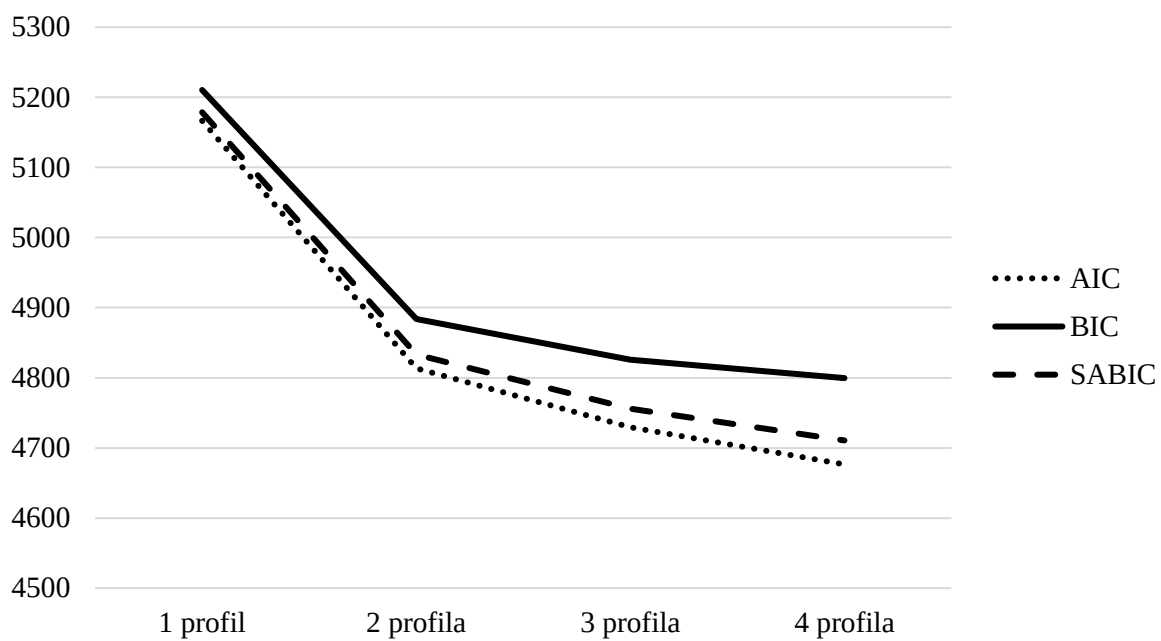
Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Prilog 3 Pearsonovi koeficijenti korelacije između ličnosti, spola i sagorijevanja

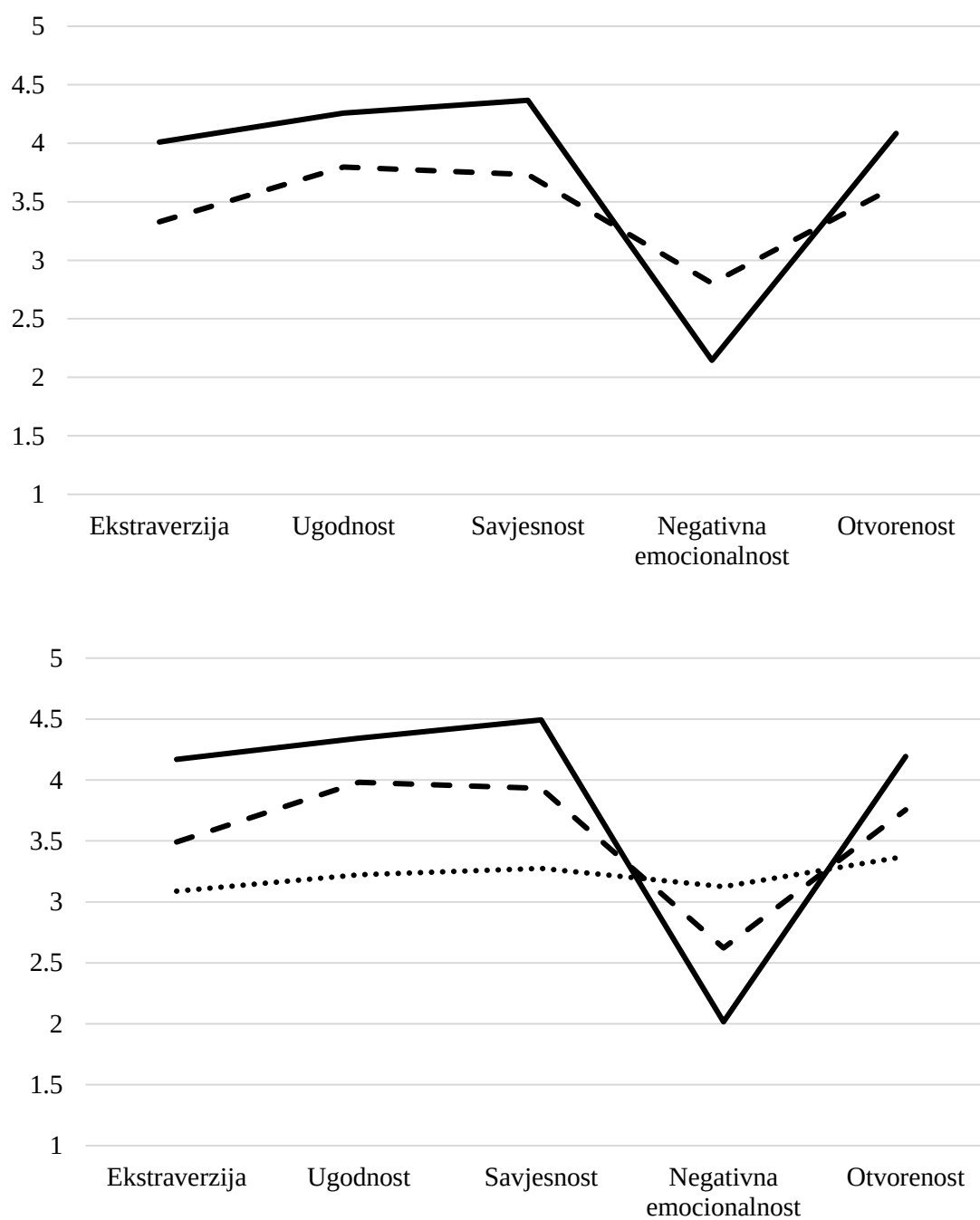
Varijabla	Spol		Ukupno sagorijevanje		Isprpljenost		Psihološka distanciranost		Narušeno kognitivno funkcioniranje		Narušeno emocionalno funkcioniranje	
	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>N</i>
Spol	1	585	-.008	574	.027	574	-.056	574	-.013	574	-.014	574
Ekstraverzija	.068	585	-.397***	588	-.357***	588	-.392***	588	-.388***	588	-.236***	588
Društenost	.068	585	-.262***	588	-.258***	588	-.255***	588	-.245***	588	-.124***	588
Asertivnost	.002	585	-.302***	588	-.274***	588	-.288***	588	-.311***	588	-.168***	588
Energija	.105***	585	-.434***	588	-.353***	588	-.443***	588	-.422***	588	-.317***	588
Ugodnost	.205***	585	-.392***	588	-.275***	588	-.426***	588	-.354***	588	-.374***	588
Suosjećajnost	.176***	585	-.303***	588	-.191***	588	-.356***	588	-.284***	588	-.295***	588
Poštovanje	.166***	585	-.362***	588	-.231***	588	-.356***	588	-.352***	588	-.409***	588
Povjerenje	.166***	585	-.309***	588	-.257***	588	-.346***	588	-.250***	588	-.236***	588
Savjesnost	.143***	585	-.404***	588	-.309***	588	-.361***	588	-.444***	588	-.339***	588
Organiziranost	.061	585	-.275***	588	-.218***	588	-.229***	588	-.323***	588	-.213***	588
Produktivnost	.166***	585	-.385***	588	-.290***	588	-.365***	588	-.414***	588	-.318***	588
Odgovornost	.168***	585	-.430***	588	-.322***	588	-.384***	588	-.455***	588	-.388***	588
Negativna emocionalnost	.074	585	.587***	588	.522***	588	.501***	588	.490***	588	.529***	588
Anksioznost	.116**	585	.492***	588	.461***	588	.416***	588	.404***	588	.408***	588
Depresija	-.042	585	.559***	588	.508***	588	.513***	588	.465***	588	.448***	588
Emocionalna nestabilnost	.105**	585	.462***	588	.377***	588	.366***	588	.395***	588	.507***	588
Otvorenost	.106**	585	-.264***	588	-.180***	588	-.293***	588	-.270***	588	-.221***	588
Intelektualna znatiželja	.001	585	-.235***	588	-.172***	588	-.248***	588	-.222***	588	-.207***	588
Estetski senzibilitet	.124**	585	-.152***	588	-.100**	588	-.189***	588	-.150***	588	-.115**	588
Kreativna imaginacija	.121**	585	-.262***	588	-.173***	588	-.277***	588	-.291***	588	-.224***	588

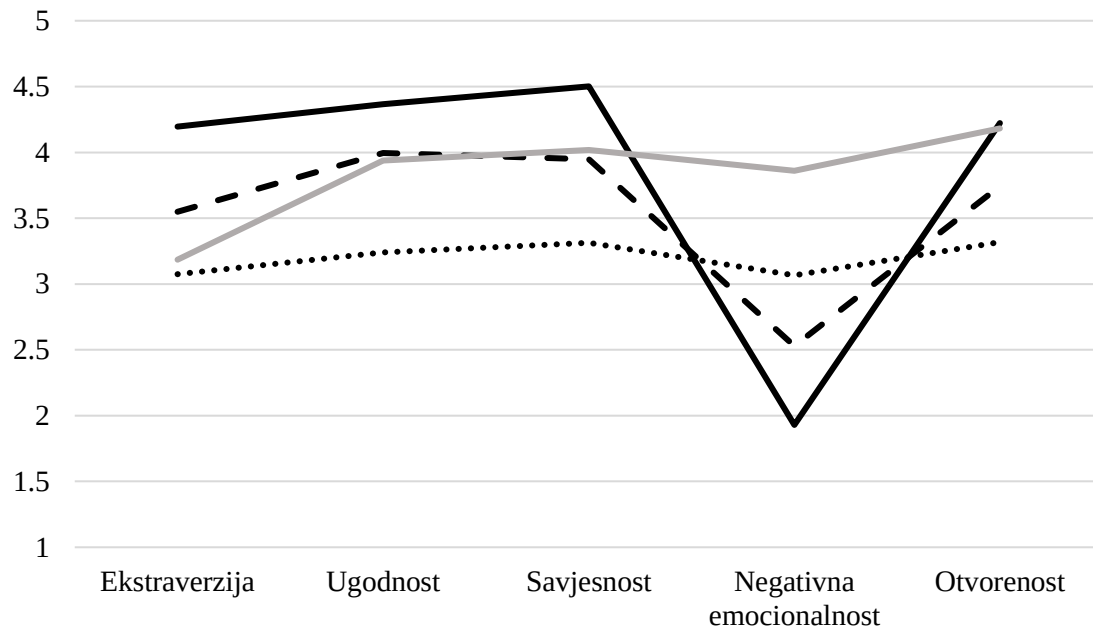
Napomena. ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Prilog 4 Scree plot statističkih pokazatelja modela podacima za modele dimenzija ličnosti s jednakim varijancama između profila

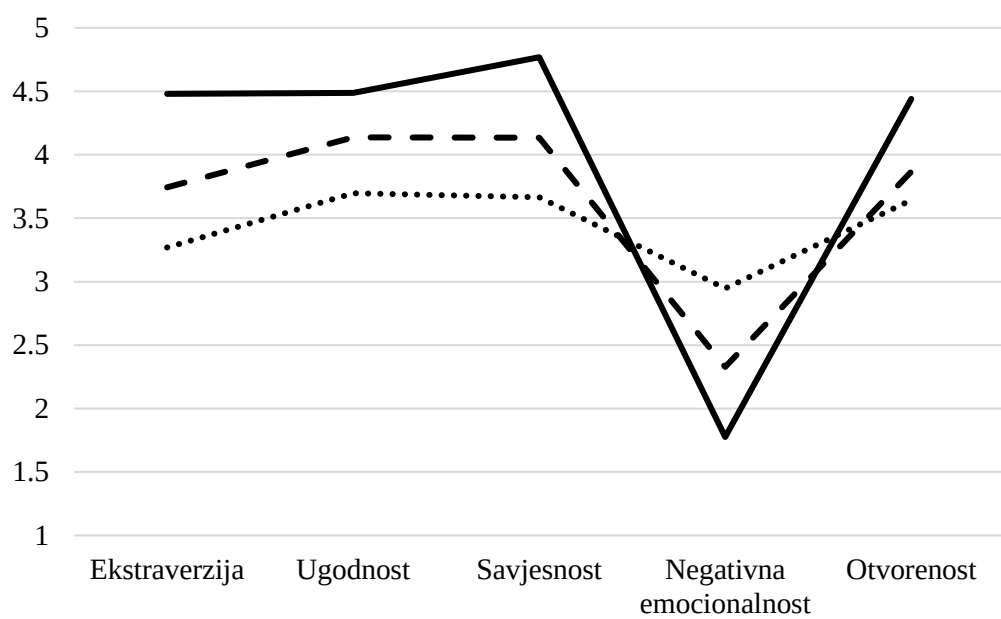
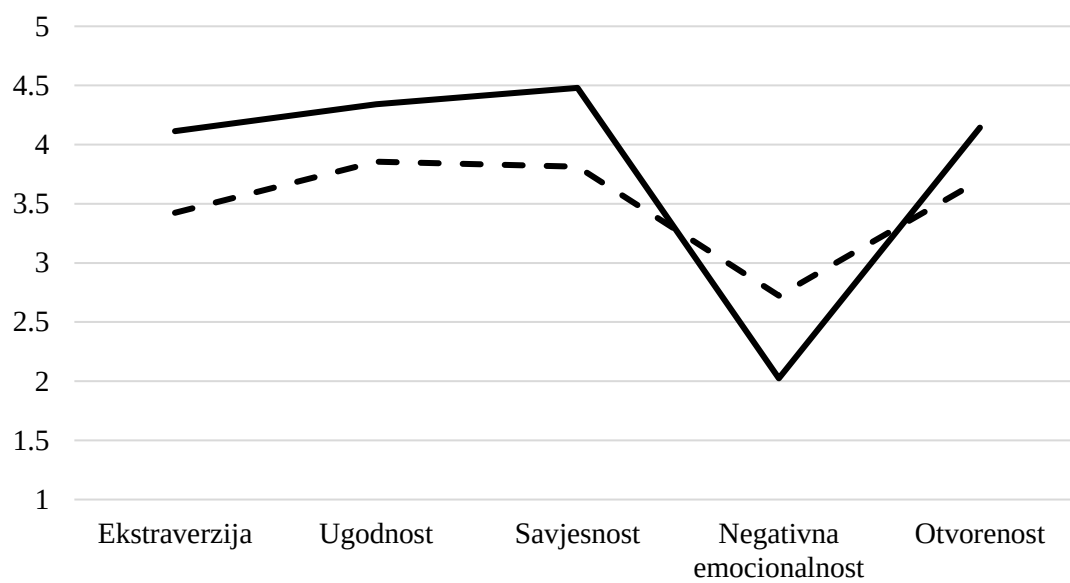

Prilog 5 Modeli profila dimenzija ličnosti jednakih varijanci s dva, tri i četiri profila

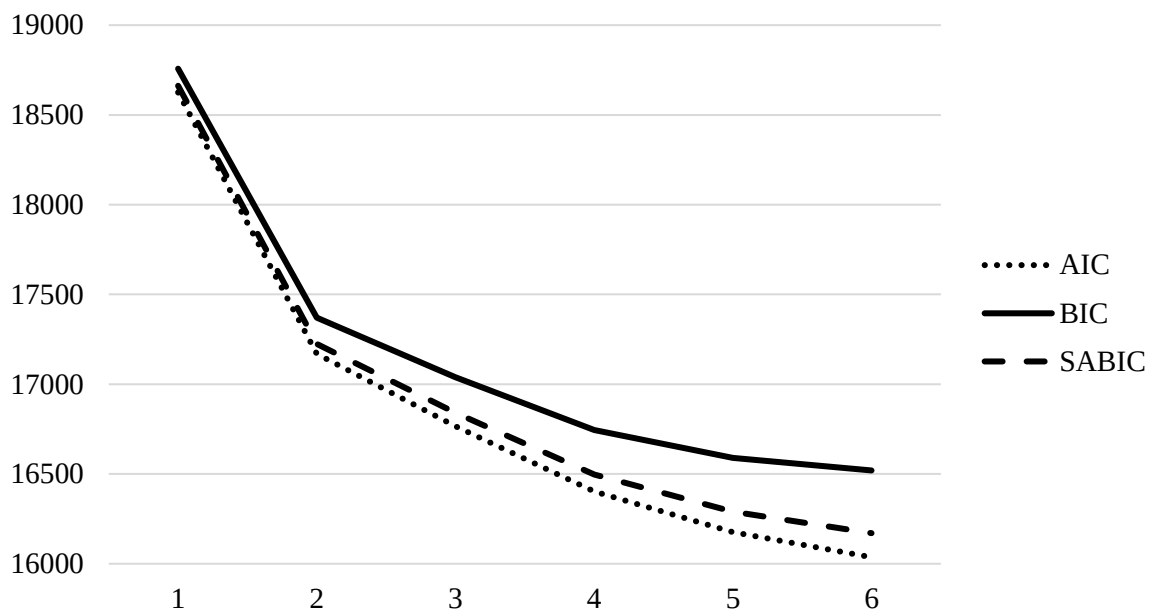
Prilog 6 Modeli profila dimenzija ličnosti slobodno procijenjenih varijanci s dva i tri profila

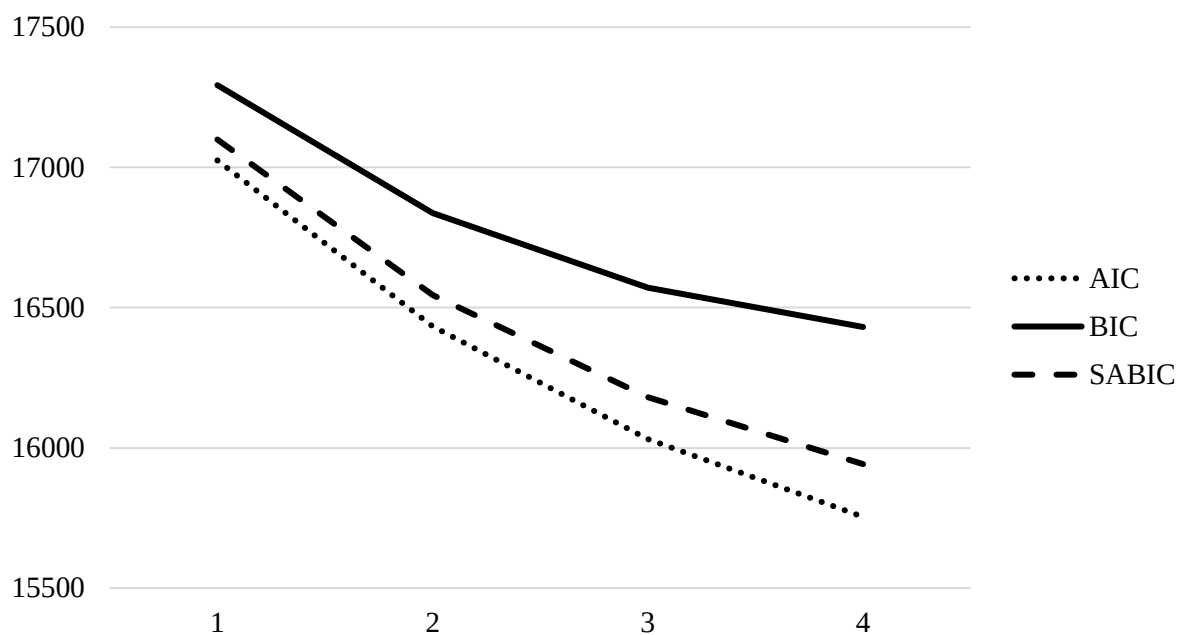
Prilog 7 Rezultati Waldovog testa razlika u dimenzijama ličnosti između četiri identificirana profila

Dimenzija ličnosti	Usporedba		χ^2	df	p
	Profil 1	Profil 2			
Ekstraverzija	Prosječni	Kontrolirajući	0.117	1	.732
	Prosječni	Otporni	12.152	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	56.915	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	1.902	1	.168
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	13.815	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	126.716	1	<.001
Ugodnost	Prosječni	Kontrolirajući	9.803	1	.002
	Prosječni	Otporni	17.454	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	33.507	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.207	1	.649
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	11.565	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	55.65	1	<.001
Savjesnost	Prosječni	Kontrolirajući	6.863	1	.009
	Prosječni	Otporni	22.320	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	65.940	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.088	1	.767
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	4.439	1	.035
	Otporni	Izrazito otporni	103.049	1	<.001
Negativna emocionalnost	Prosječni	Kontrolirajući	9.945	1	.002
	Prosječni	Otporni	18.465	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	79.216	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	46.003	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	79.986	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	101.075	1	<.001
Otvorenost	Prosječni	Kontrolirajući	10.141	1	.002
	Prosječni	Otporni	12.687	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	53.617	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	2.810	1	.094
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.024	1	.877
	Otporni	Izrazito otporni	50.047	1	<.001

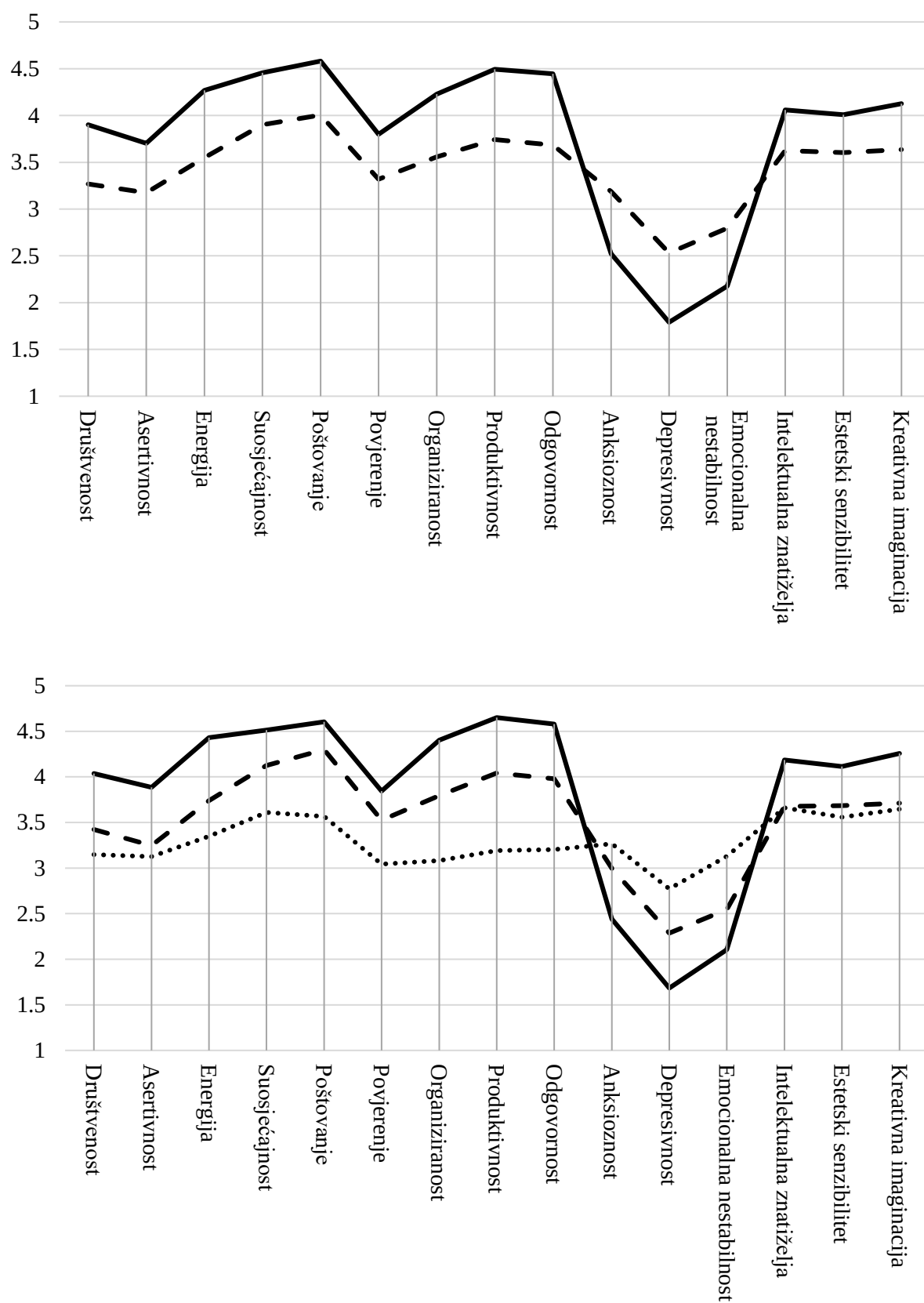
Prilog 8 Scree plot statističkih pokazatelja modela podacima za modele faceta ličnosti s jednakim varijancama između profila

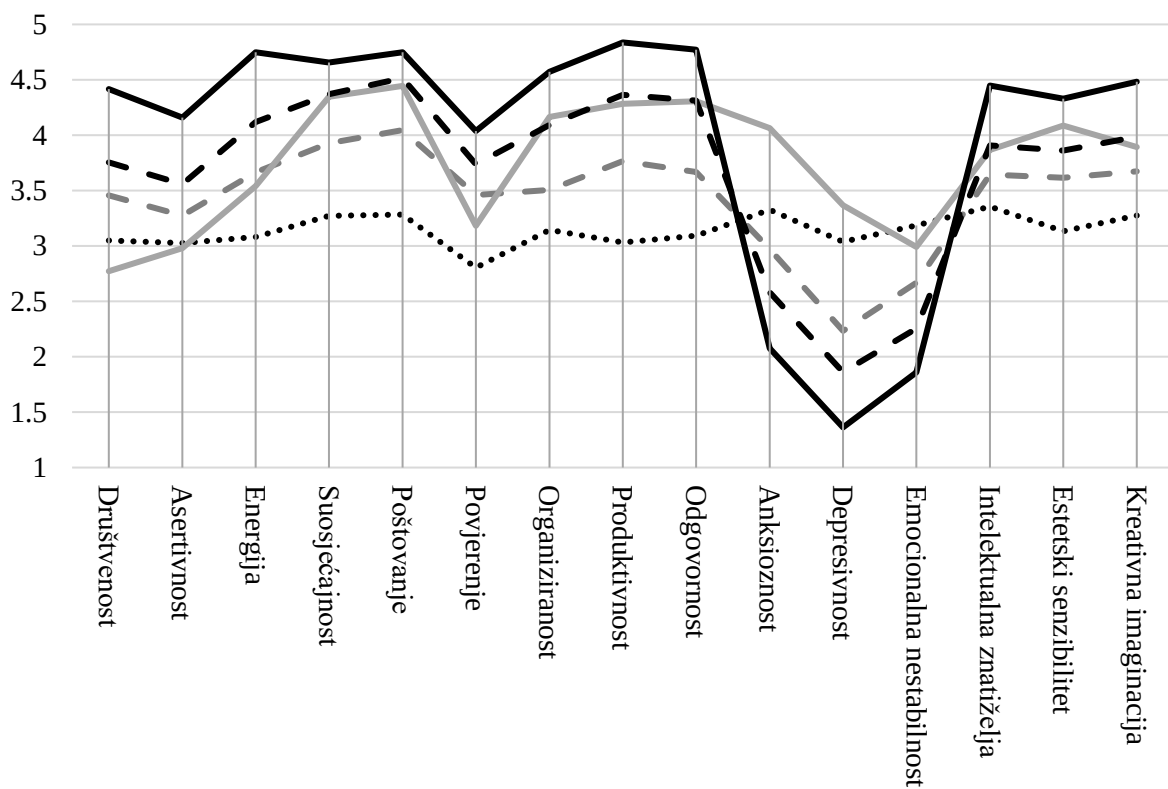
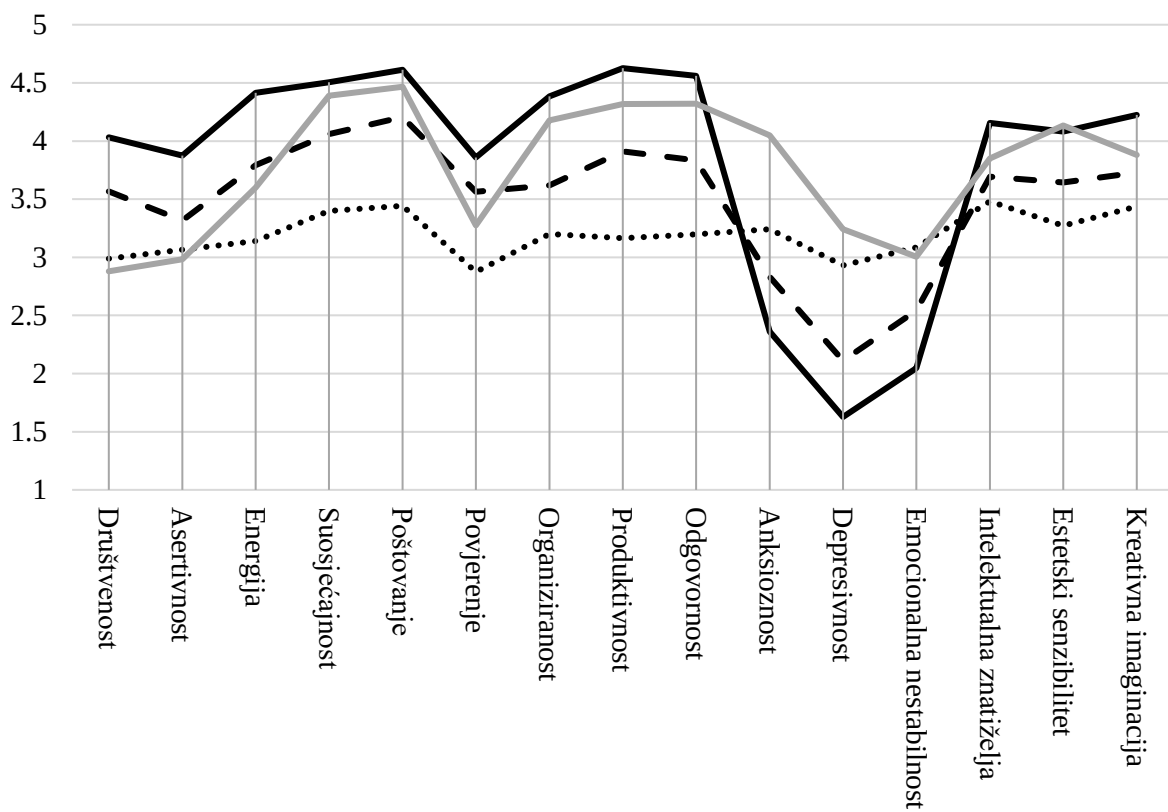

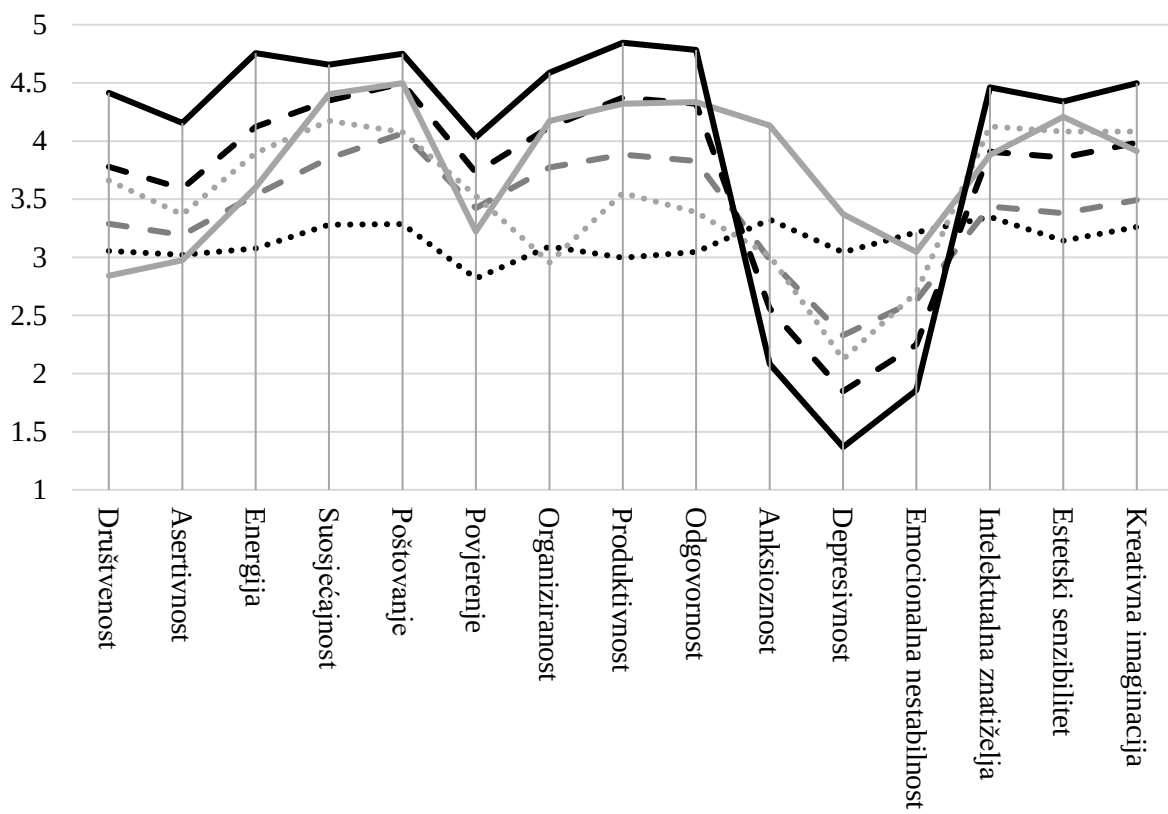
Prilog 9 Scree plot statističkih pokazatelja modela podacima za modele faceta ličnosti sa slobodno procijenjenim varijancama između profila

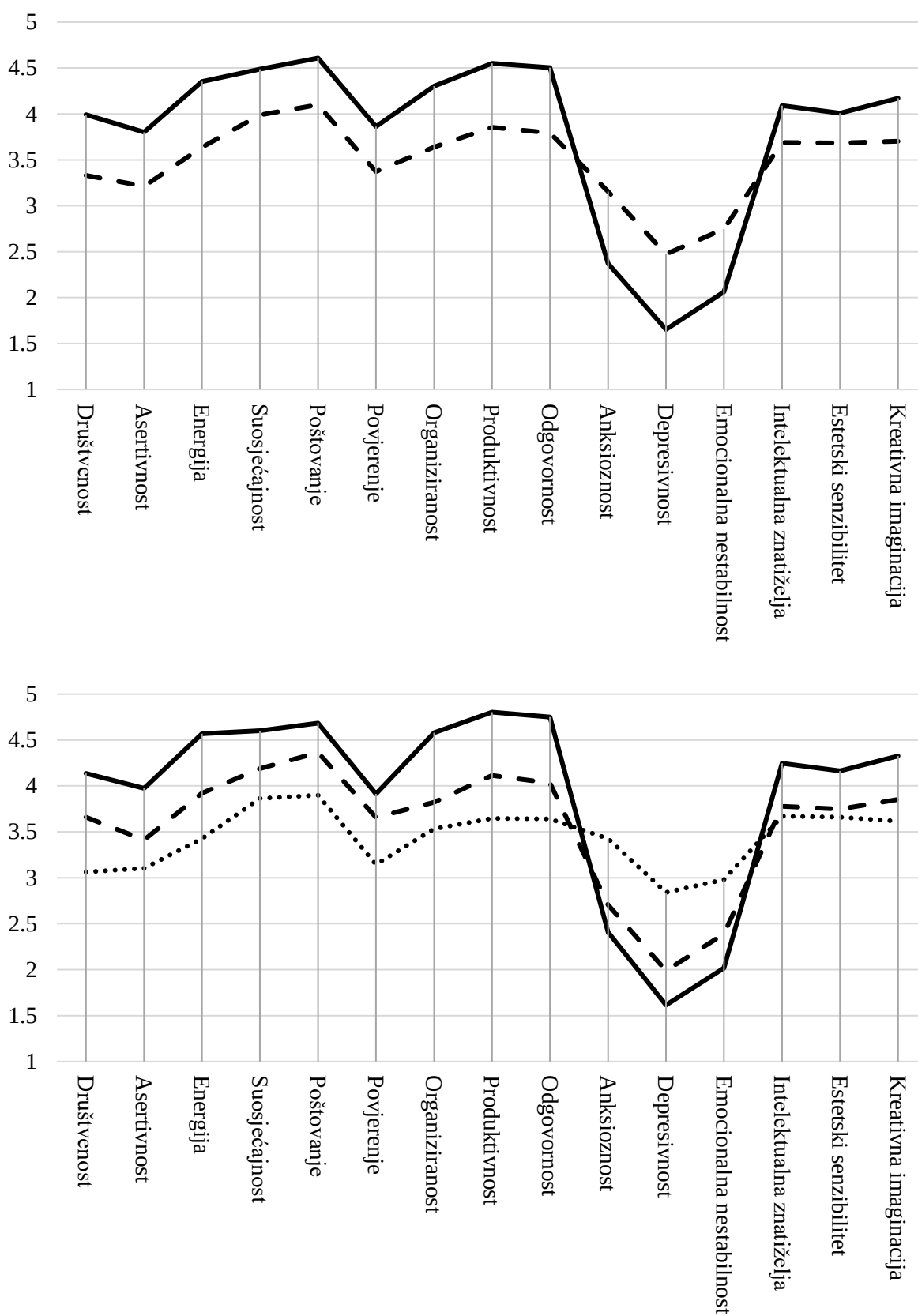
Prilog 10 Modeli profila faceta ličnosti jednakih varijanci s dva do šest profila

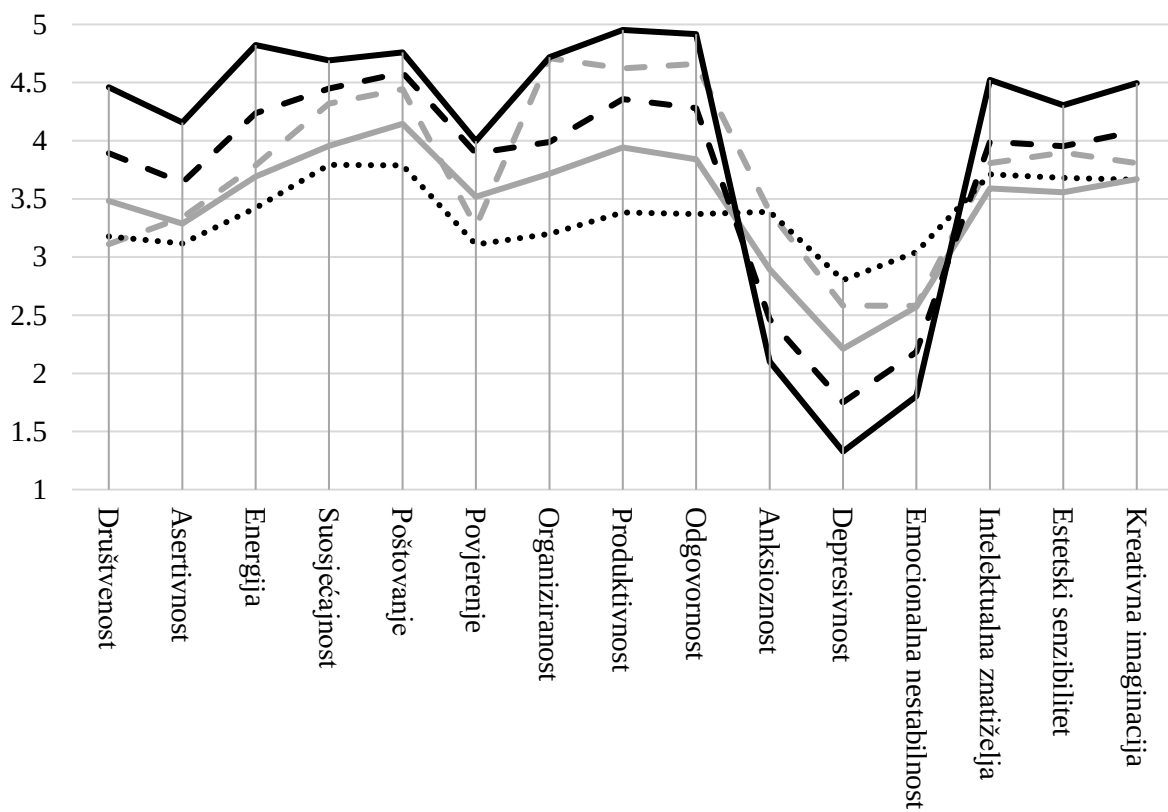
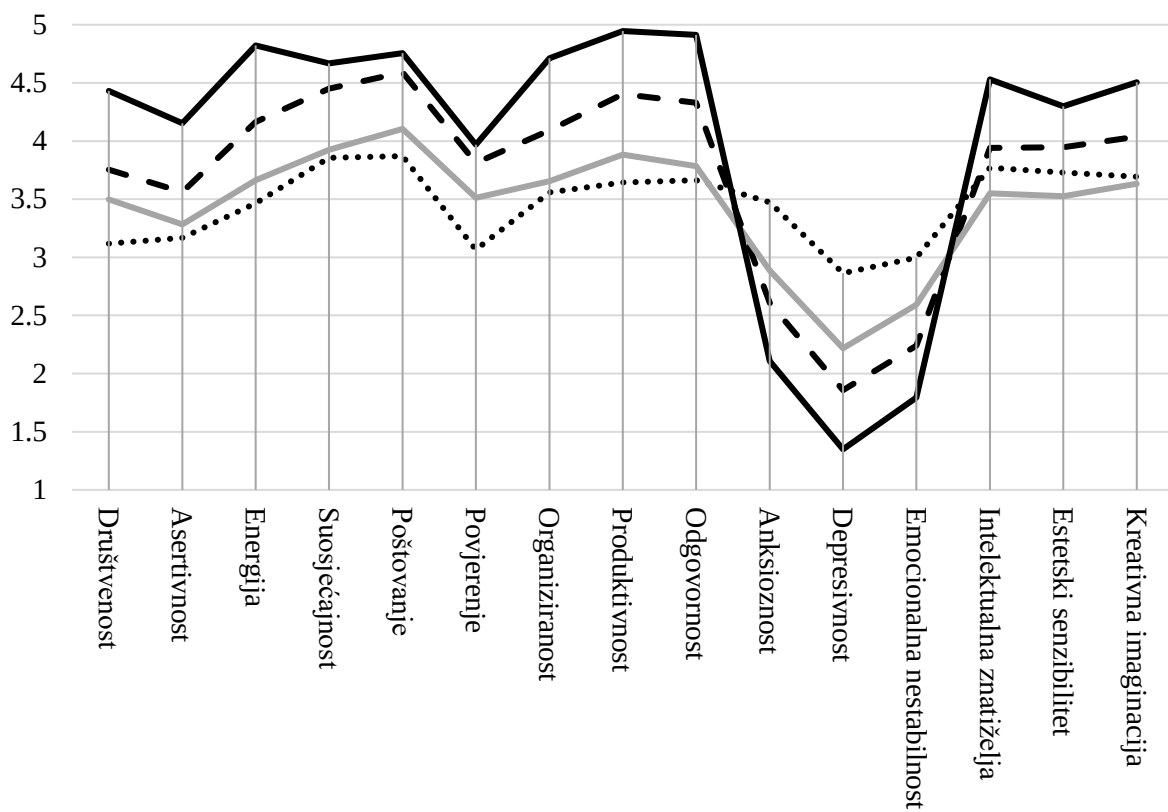

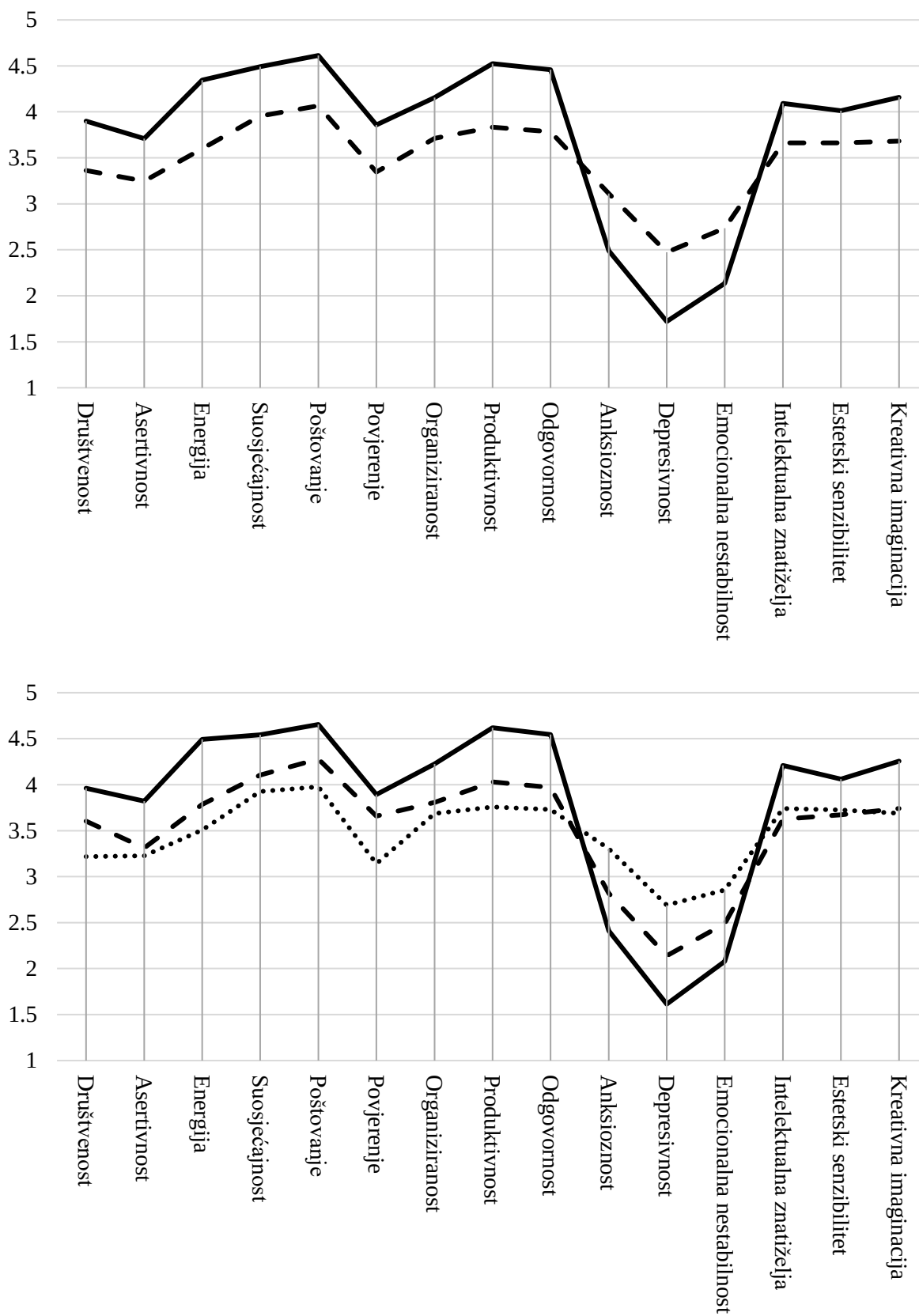

Prilog 11 Modeli profila faceta ličnosti slobodno procijenjenih varijanci s dva do pet profila

Prilog 12 Modeli profila faceta ličnosti slobodno procijenjenih varijanci i kovarijanci između faceta iste dimenzije s dva i tri profila

Prilog 13 Rezultati Waldovog testa razlika u facetama ličnosti između četiri identificirana profila

Faceta ličnosti	Usporedba		χ^2	df	p
	Profil 1	Profil 2			
Društvenost	Prosječni	Kontrolirajući	0.176	1	.675
	Prosječni	Otporni	10.199	1	.001
	Prosječni	Izrazito otporni	36.728	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	13.087	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	38.466	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	28.831	1	<.001
Asertivnost	Prosječni	Kontrolirajući	0.295	1	.587
	Prosječni	Otporni	5.166	1	0.023
	Prosječni	Izrazito otporni	50.259	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	7.723	1	.006
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	52.328	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	68.035	1	<.001
Energija	Prosječni	Kontrolirajući	6.898	1	.009
	Prosječni	Otporni	28.421	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	97.921	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	3.063	1	.080
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	52.57	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	146.039	1	<.001
Suosjećajnost	Prosječni	Kontrolirajući	21.306	1	<.001
	Prosječni	Otporni	16.292	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	35.836	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	8.663	1	.003
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	1.522	1	.217
	Otporni	Izrazito otporni	50.560	1	<.001
Poštovanje	Prosječni	Kontrolirajući	24.312	1	<.001
	Prosječni	Otporni	21.293	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	35.560	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	5.194	1	.023
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	3.014	1	.083
	Otporni	Izrazito otporni	29.763	1	<.001
Povjerenje	Prosječni	Kontrolirajući	3.051	1	.081
	Prosječni	Otporni	14.286	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	25.219	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	6.492	1	.011
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	26.111	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	17.399	1	<.001
Organiziranost	Prosječni	Kontrolirajući	26.291	1	<.001
	Prosječni	Otporni	4.400	1	.036
	Prosječni	Izrazito otporni	38.241	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	15.876	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	2.526	1	.112
	Otporni	Izrazito otporni	81.478	1	<.001
Produktivnost	Prosječni	Kontrolirajući	47.713	1	<.001
	Prosječni	Otporni	23.408	1	<.001

Faceta ličnosti	Usporedba		χ^2	df	p
	Profil 1	Profil 2			
Produktivnost	Prosječni	Izrazito otporni	89.493	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	13.349	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	8.389	1	.004
	Otporni	Izrazito otporni	181.690	1	<.001
Odgovornost	Prosječni	Kontrolirajući	73.837	1	<.001
	Prosječni	Otporni	27.815	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	145.094	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	16.551	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	5.212	1	.022
	Otporni	Izrazito otporni	164.407	1	<.001
Anksioznost	Prosječni	Kontrolirajući	23.706	1	<.001
	Prosječni	Otporni	10.543	1	.001
	Prosječni	Izrazito otporni	39.856	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	145.558	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	233.108	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	28.081	1	<.001
Depresivnost	Prosječni	Kontrolirajući	1.703	1	.192
	Prosječni	Otporni	31.069	1	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	60.905	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	55.779	1	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	104.866	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	66.278	1	<.001
Emocionalna nestabilnost	Prosječni	Kontrolirajući	0.168	1	.682
	Prosječni	Otporni	12.127	1	.001
	Prosječni	Izrazito otporni	54.768	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	10.168	1	.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	47.035	1	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	31.930	1	<.001
Intelektualna znatiželja	Prosječni	Kontrolirajući	3.695	1	.055
	Prosječni	Otporni	1.846	1	.174
	Prosječni	Izrazito otporni	22.488	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	1.477	1	.224
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	5.455	1	.020
	Otporni	Izrazito otporni	42.134	1	<.001
Estetski senzibilitet	Prosječni	Kontrolirajući	9.345	1	.002
	Prosječni	Otporni	2.443	1	.118
	Prosječni	Izrazito otporni	14.212	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	10.914	1	.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.123	1	.726
	Otporni	Izrazito otporni	20.867	1	<.001
Kreativna imaginacija	Prosječni	Kontrolirajući	4.650	1	.031
	Prosječni	Otporni	3.206	1	.073
	Prosječni	Izrazito otporni	28.231	1	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	1.256	1	.262
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	6.502	1	.011
	Otporni	Izrazito otporni	52.527	1	<.001

Prilog 14 Rezultati jednostavnih testova razlika u radnoj angažiranosti između identificiranih profila dimenzija ličnosti

Ishodišna varijabla	Usporedba		ΔM	S.E.	<i>p</i>
	Profil 1	Profil 2			
Radna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.545	0.181	.003
	Prosječni	Otporni	-0.754	0.133	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-1.14	0.131	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.208	0.127	.100
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.595	0.125	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.387	0.046	<.001
Emocionalna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.455	0.3	.129
	Prosječni	Otporni	-0.845	0.203	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-1.306	0.197	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.391	0.224	.081
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.851	0.219	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.461	0.062	<.001
Socijalna angažiranost s kolegama	Prosječni	Kontrolirajući	-0.619	0.214	.004
	Prosječni	Otporni	-0.87	0.139	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-1.214	0.14	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.251	0.169	.137
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.596	0.17	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.345	0.072	<.001
Kognitivna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.445	0.221	.044
	Prosječni	Otporni	-0.55	0.176	.002
	Prosječni	Izrazito otporni	-0.946	0.168	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.105	0.138	.446
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.501	0.134	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.396	0.045	<.001
Socijalna angažiranost s učenicima	Prosječni	Kontrolirajući	-0.633	0.279	.024
	Prosječni	Otporni	-0.825	0.171	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-1.157	0.168	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.192	0.224	.392
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.524	0.221	.018
	Otporni	Izrazito otporni	-0.332	0.068	<.001

Prilog 15 Rezultati jednostavnih testova razlika u sagorijevanju između identificiranih profila dimenzija ličnosti

Ishodišna varijabla	Usporedba		ΔM	S.E.	p
	Profil 1	Profil 2			
Sagorijevanje	Prosječni	Kontrolirajući	-0.134	0.177	.449
	Prosječni	Otporni	0.552	0.117	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	1.093	0.115	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.686	0.137	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	1.227	0.136	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.541	0.051	<.001
Iscrpljenost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.484	0.219	.027
	Prosječni	Otporni	0.485	0.134	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	1.073	0.135	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.97	0.179	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	1.558	0.181	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.588	0.075	<.001
Psihološka distanciranost	Prosječni	Kontrolirajući	0.029	0.228	.900
	Prosječni	Otporni	0.743	0.136	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	1.28	0.132	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.714	0.187	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	1.251	0.183	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.537	0.055	<.001
Narušeno kognitivno funkcioniranje	Prosječni	Kontrolirajući	0.178	0.194	.358
	Prosječni	Otporni	0.49	0.129	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	1.092	0.124	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.312	0.151	.038
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.913	0.148	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.602	0.051	<.001
Narušeno emocionalno funkcioniranje	Prosječni	Kontrolirajući	-0.051	0.217	.813
	Prosječni	Otporni	0.542	0.147	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	0.969	0.142	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.593	0.162	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	1.021	0.16	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.428	0.051	<.001

Prilog 16 Rezultati jednostavnih testova razlika u radnoj angažiranosti između identificiranih profila faceta ličnosti

Ishodišna varijabla	Usporedba		ΔM	S.E.	p
	Profil 1	Profil 2			
Radna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.62	0.127	<.001
	Prosječni	Otporni	-0.536	0.116	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-0.938	0.114	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.084	0.066	.202
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.318	0.064	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.403	0.038	<.001
Emocionalna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	-0.822	0.205	<.001
	Prosječni	Otporni	-0.781	0.187	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-1.234	0.182	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.041	0.106	.700
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.412	0.101	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.453	0.052	<.001
Socijalna angažiranost s kolegama	Prosječni	Kontrolirajući	0.629	0.146	<.001
	Prosječni	Otporni	-0.638	0.131	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-0.958	0.131	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	-0.008	0.087	.924
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.328	0.089	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.32	0.058	<.001
Kognitivna angažiranost	Prosječni	Kontrolirajući	0.662	0.154	<.001
	Prosječni	Otporni	-0.441	0.147	.003
	Prosječni	Izrazito otporni	-0.868	0.142	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.221	0.069	.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.205	0.063	.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.427	0.041	<.001
Socijalna angažiranost s učenicima	Prosječni	Kontrolirajući	0.675	0.177	<.001
	Prosječni	Otporni	-0.549	0.163	.001
	Prosječni	Izrazito otporni	-0.975	0.159	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.126	0.094	.177
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	-0.3	0.091	.001
	Otporni	Izrazito otporni	-0.426	0.054	<.001

Prilog 17 Rezultati jednostavnih testova razlika u sagorijevanju između identificiranih profila faceta ličnosti

Ishodišna varijabla	Usporedba		ΔM	S.E.	p
	Profil 1	Profil 2			
Sagorijevanje	Prosječni	Kontrolirajući	0.264	0.116	.022
	Prosječni	Otporni	0.511	0.098	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	0.958	0.097	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.247	0.075	.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.694	0.075	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.447	0.043	<.001
Iscrpljenost	Prosječni	Kontrolirajući	0.087	0.144	.546
	Prosječni	Otporni	0.487	0.115	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	0.961	0.114	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.4	0.105	<.001
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.874	0.106	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.474	0.059	<.001
Psihološka distanciranost	Prosječni	Kontrolirajući	0.393	0.138	.004
	Prosječni	Otporni	0.67	0.113	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	1.099	0.111	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.278	0.094	.003
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.706	0.092	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.429	0.047	<.001
Narušeno kognitivno funkcioniranje	Prosječni	Kontrolirajući	0.37	0.123	.003
	Prosječni	Otporni	0.47	0.106	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	0.959	0.104	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.1	0.079	.209
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.588	0.077	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.489	0.045	<.001
Narušeno emocionalno funkcioniranje	Prosječni	Kontrolirajući	0.301	0.14	.031
	Prosječni	Otporni	0.442	0.124	<.001
	Prosječni	Izrazito otporni	0.809	0.12	<.001
	Kontrolirajući	Otporni	0.141	0.082	.084
	Kontrolirajući	Izrazito otporni	0.508	0.079	<.001
	Otporni	Izrazito otporni	0.367	0.043	<.001

ŽIVOTOPIS

Dora Petrović rođena je 1997. u Zagrebu. Titulu magistre psihologije stekla je 2021. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom studija je nagrađena rektorovom nagradom za individualni znanstveni rad te je stipendistica Grada Zagreba za izvrsnost. Kao studentica je sudjelovala na dvjema istraživačkim školama u organizaciji Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta te u organizaciji studentskog udruženja Psihomnia i Hrvatskog psihološkog društva.

Od 2021. je zaposlena kao asistentica na Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu pri Centru za istraživanje i razvoj obrazovanja. Suradnica je na nekoliko znanstveno-istraživačkih projekata u području psihologije obrazovanja. Primarni istraživački interes razvila je u području dobrobiti učitelja, nastavnika i učenika te različitostima u obrazovanju.

Aktivno je sudjelovala na brojnim domaćim i međunarodnim konferencijama, uključujući i međunarodne suradnje u okviru simpozija. Sudjelovala je u organizaciji konferencije Dani obrazovnih znanosti kao članica Programskog i organizacijskog odbora 2022. te kao članica Programskog odbora 2024. godine. Od 2023. je mlađa urednica časopisa Sociologija i prostor.

Dodatno se usavršavala na nekoliko metodoloških škola usmjerenih na razvoj istraživačkih nacrti, modeliranje strukturalnim jednadžbama i korištenje statističkog programa Mplus. Stipendistica je Hrvatske zaklade za znanost za studijski posjet Sveučilištu u Helsinkiju, Fakultetu obrazovnih znanosti gdje se dodatno usavršavala u pristupu usmjerenom na osobu i primjeni analize latentnih profila.

U nastavne aktivnosti je uključena kao vanjska suradnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na kolegiju Psihologijski praktikum III te je angažirana u provedbi nastave na Sveučilištu Algebra Bernays.

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

- Petrović, D.**, Pedić Duić, P. i Pavin Ivanec, T. (2025). Student-reported early-career STEM teachers' classroom management, emotional engagement, and students' interest in subject: a multilevel analysis. *European journal of psychology of education*, 40(3), 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10212-025-00977-z>
- Pikić Jugović, I. i **Petrović, D.** (2025). Exploring Serial Mediation Effects of Gender Roles and Motivation on Gendered Educational Choice. *Journal of Women and Minorities in Science and Engineering*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1615/JWomenMinorScienEng.2025052759>
- Pikić Jugović, I., **Petrović, D.** i Marušić, I. (2023). The mediating role of personality and gender roles on the relationship between gender and empathy: a study on preservice teachers. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 61(1 (226)), 59-77. <https://doi.org/10.5673/sip.61.1.3>
- Kuliš, I. P. i **Petrović, D.** (2018). Istraživanje povezanosti nekih obrazovnih faktora i stavova srednjoškolaca o osobama homoseksualne orijentacije. *Psychē: Časopis studenata psihologije*, 1(1), 9-16.